

**Ба номи Худованди Бахшандаи
Меҳрубон**

قال الله تعالى:

﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾

Худованди Мутаол дар Қуръон мефармояд:

Худованд фақат меҳоҳад палидӣ ва гуноҳро аз шумо Аҳли Байт дур кунад ва шуморо комилан пок созад. (Сураи Аҳзоб, ояи 33.

Шумори бисёр зиёде аз аҳодиси шарифи Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ дар китобҳои шиа ва суннӣ бар ин амр далолат доранд, ки ин ояи муборака дар хусуси панҷ тани Оли Або буда ва вожаи "Аҳли Байт" махсуси онҳост ва онҳо Паёмбари Худо ҳазрати Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ, ҳазароти Алӣ, Фотима, Ҳасану Ҳусайн саломуллоҳи алайҳим мебошанд. Ба унвони намуна ба китобҳои зер мурочиат кунед:

Муснади Аҳмад (мутаваффои 241 х) ҷ 1 с 331 ва ҷ 4 с 107 ва ҷ 6 с 292 ва 304, Саҳеҳи Муслим (мутаваффои 261 х) ҷ 7 с 130, Сунани тирмизӣ (м 279 х) ҷ 5 с 361 ва ..., Сунани куброи Насой (м 303 х) ҷ 5 с 108 ва 113, Зурриятут тоҳираи Дулобӣ (м 310 х) с 108, Мустадраки Ҳоким (м 405 х) ҷ 2 с 416 ва ҷ 3 с 133 ва 146 ва 147, Ал-Бурҳони Заркашӣ (м 794 х) с 197, Фатҳул бории Ибни Ҳачар (м 852 х) ҷ 7 с 104, Усули кофӣ, Кулайнӣ (м 328 х) ҷ 1 с 287, Ал-имомату ват табсираи Ибни Бобивайх (м 329 х) с 47 р 29, Даоимул Исломи Мағрибӣ, (м 363 х) с 35 ва 37, Ал-хисоли Садуқ, (м 381 х) с 403 ва 550, Амолии Тўсӣ, (м 460 х) р 438 ва 482 ва 783 ва низ ба тафсири оя дар китобҳои зер мурочиат кунед: Тафсири Табарӣ (м 310 х), Аҳкомул Қуръони Ҷассос (м 370 х), Асбобун нузули Воҳидӣ (м 468 х), Зодул масири Ибни Ҷавзӣ (м 597 х), Тафсири Қуртубӣ (м 671 х), Тафсири Ибни Касир (м 774 х), Тафсири Саолибӣ (м 825 х), Дуррул мансури Суютӣ (м 911 х), Фатҳул қадири Шавконӣ (м 1250 х), Тафсири Айёшӣ (м 320 х), Тафсири Қуммӣ (м 329 х), Тафсири Фуроти Қўфӣ (м 352 х) зери ояи Удул амр, Маҷмаъ-ул-баёни Табрасӣ (м 560 х) ва китобҳои бисёри дигар.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ 3:

إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ: كِتَابَ اللَّهِ وَعِثْرَتِي أَهْلَ بَيْتِي، مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدِي أَبَدًا، وَإِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ.

Расули Худо(саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ)
фармудаанд:

Ман ду чизи гаронбаҳоро дар миёни шумо аз худ боқӣ мегузорам: Яке Китоби Худованд ва дигарӣ Итратам, Аҳли Байтам. Агар ба ин ду чанг занед, ҳаргиз гумроҳ нахоҳед шуд. Ин ду ҳеҷ вақт аз якдигар ҷудоӣ надоранд, то он гоҳ ки бар ҳавзи Кавсар бар ман ворид шаванд.

Ин ҳадиси шариф ва мутавотир аз роҳҳои гуногун дар бисёре аз китобҳои исломӣ ворид шудааст, ки барои намуна ба китобҳои зер мурочиат кунед: Саҳеҳи Муслим, ҷилди 7, саҳ.

122; Сунани Дорамӣ, ҷилди 2, саҳ. 432; Муснади Аҳмад, ҷилди 3, саҳ. 14, 17, 26, 59, ҷилди 4, саҳ. 366, 371, ҷилди 5, саҳ. 182, Мустадраки Ҳоким, ҷилди 3, саҳ. 109, 148, 533 ва

...

Роҳи наҷот

РОҲИ НАҶОТ

نام کتاب: راه نجات
نویسنده: الیاس قاسم اف
زبان: تاجیکی

Илёс Қосимов

Роҳи наҷот

Муаллиф: Илёс Қмосимов

Таҳиякунанда: Идораи тарҷума, Муовинати фарҳангӣ.

Навбати чоп: Аввал

Таърихи чоп: 2012

Ношир: Маҷма.

Чопхона: Итимод

Тираж: 3000

Маҷмаи ҷаҳонии Аҳли Байт алайҳимус салом

Фехрест

МУҚАДДИМАИ КИТОБ —9

САҚАЛАЙН ВА МАЪНОИ ОН —13

1- Аҳодиси Зайд ибни Собит бо лафзи "Халифатайн" —14

Ҳадиси Зайд бо лафзи "Сақалайн" —23

2- Аҳодиси Имом Алӣ (Алайҳис салом) —26

3- Ҳадиси Имом Ҳасан (Алайҳис салом) —36

4- Аҳодиси Зайд ибни Арқам —37

1- Аҳодиси Абӯтуфайл аз Зайд ибни Арқам —38

2- Аҳодиси Язид ибни Ҳайён аз Зайд ибни Арқам —60

3- Аҳодиси Ҳабиб ибни Абисобит аз Зайд ибни Арқам —63

4- Аҳодиси Муслим ибни Субайҳ аз Зайд ибни Арқам —64

5- Аҳодиси Алӣ ибни Рабаи аз Зайд ибни Арқам —67

6- Ҳадиси Яҳё ибни Чўъда аз Зайд ибни Арқам —68

7- Ҳадиси писар ҳамсари Зайд аз ӯ —70

5- Аҳодиси Абӯсаиди Худрӣ —72

Аҳодиси Атия аз Абӯсаиди Худрӣ —73

6- Аҳодиси Ҷобир ибни Абдуллоҳ —91

7- Аҳодиси Абдуллоҳ ибни Аббос —100

8- Ҳадиси Абдуллоҳ ибни Умар —104

9- Ҳадиси Ибни Умар ва Саъд ибни Абӯваққос —104

10- Ҳадиси Ҳузайфа ибни Усайд —106

11- Ҳадиси Ҷубайр ибни Мутъим —109

12- Ҳадиси Абдуллоҳ ибни Ҳантаб —110

13- Ҳадиси Абӯзари Ғифорӣ —112

14- Ҳадиси Абӯхурайра —118

15- Ҳадиси Абӯрофеъ —120

16- Ҳадиси Барроъ ибни Озиб —121

17- Ҳадиси Умми Салама —122

18- Ҳадиси ҳазрати Фотимаи Заҳро (Саломуллоҳи алайҳо) —125

19- Ҳадиси Умми Ҳонӣ —126

20- Ҳадиси Абдурахмон ибни Авф —127

21- Ҳадиси 17 нафар аз саҳоба —128

22- Ҳадиси Омир ибни Абӯлайло ибни Замура —131

23- Ҳадиси Анас ибни Молик —133

24- Ҳадиси Зумайра —134

25- Ҳадиси Ҳузайфа ибни Ямон —135

Ҳадиси Сақалайн дар мактаби Аҳли Байт —136

Эътирофи уламо бар зиёди ривёни ҳадис —144

Маънои ҳадис аз назари уламо —145

12 ҚОНИШИНОНИ ПАЁМБАР (САЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВА ОЛИҲИ) —151

МУҚАДДИМАИ КИТОБ

Паёмбари бузурги Ислом (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) дар ҳадиси мутавотире роҳро ба унвони танҳо роҳи начоти уммати исломӣ аз гумроҳӣ муаррифӣ кардаанд. Мо дар ин навиштор, ин роҳи начотро, ки бешак як масъалаи бисёр муҳим ва сарнавиштсозе аст, мавриди баррасӣ ва дар ихтиёри хонандагон қарор хоҳем дод.

Расули гиромии Ислом (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) дар ин ҳадиси мутавотир уммати исломиро ба пайравӣ аз китоби Худо ва Аҳли Байти худ суфориш намуда ва эълон мефармоянд, ки танҳо роҳи начот аз гумроҳӣ, бо пайравӣ аз ин ду ба даст меояд. Бинобар ин ҳар ки хоҳону толиби ризояти Парвардигор ва бихишти ҷовидон аст, бояд аз ин ду ёдгори Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ), ки ба амонат гузоштаанд пайравӣ кунад то саодати абадиرو ба даст оварад.

Ин ду амонати он ҳазрат он қадар муҳим аст, ки бинобар эътирофи уламои аҳли суннат, Расули гиромии Ислом (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) онро дар се моҳи охири умри шарифи худ дар се ҷаҳор макон ва замонҳои гуногун ба уммати худ бозгӯ карда ва уммати худро ба пайравӣ ва ҷанг задан ба он тавсия ва супориш фармудаанд.

Ҳамчунин аз матолиби муҳимми дигар ин ки Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) ба уммати худ хабар додаанд, ки баъд аз он ҳазрат **12** нафар халифа ва ҷонишинони он ҳазрат хоҳанд омад. Ва аз ҷумлаи ҷойҳое, ки он ҳазрат ин ҳадиси шарифро фармудаанд, дар Ҳаҷҷатул видоъ ва рӯзи Арафа аст. Пас он ҳазрат дар Ҳаҷҷатул видоъ ва дар рӯзи Арафа ба уммати худ, ҳам аз раҳбарии китоби Худо ва Аҳли Байти худ хабар додаанд ва ҳам аз ин ки ин раҳбарони динӣ **12** нафаранд.

Вале мутаассифона хелеҳо огоҳона ё ноогоҳона ба ин аҳодису суфориши он ҳазрат амал намекунанд ва аз он хеле фосила гирифтаанд. Бинобар ин мо хостем дар ин навиштор ин мавзӯ ва масъалаи муҳимро дар ихтиёри хонандагони азиз тарҳ намоем то иншоаллоҳ роҳнамое дар шинохти ҳақ ва пайравӣ аз он ва расидан ба саодати абадӣ бошад.

Расули гиромии Ислом (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) дар ин ҳадиси мутавотир, танҳо як роҳ ва амал ба онро сабаби начот аз гумроҳӣ муаррифӣ фармудаанд. Пас ҳар ки мехоҳад гумроҳ нашавад, танҳо роҳаш ҳамин аст, ки бояд аз китоби Худо ва Аҳли Байти он ҳазрат пайравӣ кунад ва дар ғайри ин сурат, Ислом ва Худованди Мутаол ҳеҷ тазмине ба касе накардаанд.

Пас бо вучуди ин ҳадиси мутавотир, ҳеҷ узре дар пешгоҳи Худованди Мутаол нахоҳем дошт!

Ёдовар мешавем, ки мо дар ин навиштор танҳо китобҳоеро овардем, ки ин ҳадисро бо санад зикр

кардаанд ва ё дар бораи санади он назар додаанд, вагарна ин ҳадисро садҳо китоби дигар ва уламо дар навиштори худ зикр кардаанд, ки мо ба онҳо ишора накардем.

Огоҳон медонанд, ки дар бораи ҳадиси мутавотир қонун ин гуна аст, ки лозим нест ба саҳеҳ ва ё заиф будани санади он таваҷҷӯҳе бишавад, чун ҳадиси мутавотир судураш аз маъсум қатъӣ ва яқинӣ аст ва ҳеҷ шакке дар он роҳ надорад. Аммо бо ин вучуд, мо аксари санадҳои ин ҳадиси шарифро баррасӣ ва ба саҳеҳ ё заиф будани санади он ишора кардем. Ва чун ин ҳадис, аз аҳодиси хеле муҳим, ки дар воқеъ дар ҳаққаш хеле қўтоҳӣ ва зулм шуда ва ба мардум бозгў нашуда ва аз мусулмонон пинҳон ниғаҳ дошта шуда аст, бинобар ин, барои ин ки хонандаи азиз ба азамати ин ҳадис пай бубарад, мо санадҳои ин ҳадисро низ ҳамроҳи матни арабии он комил овардем, то агар хонандаи азиз худ ҳар қадам аз санадҳои онро хост, метавонад мавриди баррасӣ қарор бидиҳад.

САҚАЛАЙН ВА МАЪНОИ ОН

Пеш аз он ки бо аҳодиси роҷеъ ба Сақалайн ошно шавем, лозим аст бо маънои "Сақалайн" ошно шавем. Бинобар ин ба сухани чанд нафар аз бузургон дар ин маврид ишора мешавад:

Албонӣ - аз муҳаддисони муосири салафӣ - мегӯяд:

"Ба ҳар чизи боарзиш ва гаронбаҳое "сақл" мегӯянд ва ин ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) он дуру (яъне китоби Худо ва Аҳли Байтро) Сақалайн номид, ба хотири бузургӣ ва шаъну мақоми онҳост ва ба ин хотир, ки амал ба он ду душвор аст".¹

Саълаб олими илми наҳв мегӯяд: "Китоб ва Аҳли Байтро Сақалайн номиданд, чун амал ба он ду душвор аст ва ҳамчунин онҳоро ба хотири баёни бузургии қадру манзалаташон Сақалайн номиданд".²

Ибни Ҳаҷар мегӯяд: "Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) китоби Худо ва Аҳли Байтро Сақалайн номид. "Сақл" ба ҳар чизи пуарарзише гуфта мешавад ва китоби Худо ва Аҳли Байт аз ин қабиланд, чун ҳар қадам аз он ду маъдани илми ладунӣ ва асрору ҳикматҳои илоҳӣ ҳастанд ва ба ҳамин хотир Паёмбар

1- Силсила аҳодиси саҳеҳаи Албонӣ ҷ 4 с 260

2- Лисонул Араб, моддаи "Сақл".

(Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) мардумро ба пайравӣ аз он ду суфориш ва таъкид намудаанд".¹

Албатта баъд аз ошноӣ бо ҳуди ҳадис, бештар бо ин гуна назарот ошно хоҳем шуд ва назароти афроди бештарро дар ин бора зикр хоҳем намуд.

Акнун ба тартибе, ки дар назар гирифтем, дар зер бо аҳодис ва санадҳои он ошно хоҳем шуд:

1- Аҳодиси Зайд ибни Собит бо лафзи "Халифатайн"

1- حدثنا عبيد الله قال: أخبرنا شريك عن الركين عن قاسم بن حسان عن زيد بن ثابت قال: قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم: إني تارك فيكم خليفتين كتاب الله عز و جل و عترتي أهل بيتي و إنما لن يتفرقا حتى يردا علي الحوض.

Зайд ибни Собит мегӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман байни шумо баъд аз худ ду халифа ва ҷонишин гузоштам. (Ба он ду иборат ҳастанд аз:) Китоби Худо ва Аҳли Байтам. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо нахоҳанд шуд то ин ки (рӯзи қиёмат) дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.²

Санади ин ҳадис саҳеҳ ва ровиёни он ҳамагӣ сиқа ҳастанд.

2 - الطبراني قال: حدثنا عبيد بن غنام ثنا أبو بكر بن أبي شيبة ثنا شريك عن الركين بن الربيع عن القاسم بن حسان عن زيد بن ثابت قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله)

1- Савоикул муҳриқа ҷ 2 с 442.

2- "Ал-маърифату ват таърих" - и Фасвӣ ҷ 1 с 121.

و سلم: إني تارك فيكم الخليفين كتاب الله و عترتي أهل بيتي و إنيما لن يتفرقا حتى يردا علي الحوض.

Зайд ибни Собит меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман байни шумо баъд аз худ ду халифа ва ҷонишин гузоштам. (Ва он ду иборатанд аз:) Китоби Худо ва Аҳли Байтам. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо нахоҳанд шуд то ин ки (рӯзи қиёмат) дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Ҳайсамӣ ва Албонӣ санади ин ҳадисро саҳеҳ донистаанд.

3-4-5- Табаронӣ бо санади зер чунин ривоят кардааст:

3 - حدثنا أحمد بن مسعود المقدسي ثنا الهيثم بن جميل

4 - حدثنا أحمد بن القاسم بن مساور الجوهري ثنا عصمة بن سليمان الخزاز

5 - حدثنا أبو حصين القاضي ثنا يحيى الحماني

قالوا: ثنا شريك عن الركين بن الربيع عن القاسم بن حسان عن زيد بن ثابت عن رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم قال إني قد تركت فيكم خليفين كتاب الله و أهل بيتي و إنيما لم يفترقا حتى يردا علي الحوض.

Зайд ибни Собит меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман байни шумо ду халифа ва ҷонишин гузоштам. (Ва он ду иборат ҳастанд аз:) Китоби Худо ва Аҳли Байтам. Ин ду

1- Мўъҷамул кабири Табаронӣ ҷ 5 с 154 р 4922. Маҷмаъ-уз заводи Ҳайсамӣ ҷ 1 с 170. Силсила аҳодиси саҳеҳаи Албонӣ ҷ 3 с 355 р 2457.

ҳаргиз аз ҳам ҷудо нахоҳанд шуд то ин ки (рӯзи қиёмат) дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Чунон ки мулоҳиза мекунад ин ҳадис бо се санад ривоят шуда ва ҳамаи санадҳои он саҳеҳ ва ровиёнаш сиқа ҳастанд.

6 - حدثنا عمر بن سعد ابو داود الحفري عن شريك عن الركين عن القاسم بن حسان عن زيد بن ثابت قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم إني تارك فيكم الخليفين من بعدي كتاب الله و عترتي أهل بيتي و إنيما لن يتفرقا حتى يردا علي الحوض.

Зайд ибни Собит меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман байни шумо баъд аз худ ду халифа ва ҷонишин гузоштам. (Ва он ду иборат мебошанд аз:) Китоби Худо ва Аҳли Байтам. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки (рӯзи қиёмат) дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.²

Ровиёни ин санад низ ҳама сиқа ҳастанд.

7 - حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا أبو أحمد الزبيري ثنا شريك عن الركين عن القاسم بن حسان عن زيد بن ثابت قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم ثم إني تارك فيكم خليفين كتاب الله و أهل بيتي و إنيما لن يتفرقا حتى يردا علي الحوض جميعا.

Зайд ибни Собит меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман байни шумо баъд аз худ ду халифа ва ҷонишин гузоштам. (Ва он ду иборат ҳастанд аз:) Китоби Худо ва Аҳли Байтам. Ин

1- Мўъҷамул кабири Табаронӣ ҷ 5 с 153 р 4921.

2- Мусаннафи Ибни Абӯшайба ҷ 6 с 309 р 31679. Ас-суннаи Ибни Абӯосим ҷ 2 с 351 ва 642 р 754 ва 1549.

ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки (рӯзи қиёмат) дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Ҳайсамӣ санади ин ҳадисро саҳеҳ донистааст.

8- حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا الأسود بن عامر ثنا شريك عن الركين عن القاسم بن حسان عن زيد بن ثابت قال: قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم : ثم ان تارك فيكم خليفتين كتاب الله حبل ممدود ما بين السماء والأرض أو ما بين السماء إلى الأرض و عترتي أهل بيتي و إنما لن يتفرقا حتى يردا على الحوض .

Зайд ибни Собит меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман байни шумо ду халифа ва ҷонишин гузоштам. (Аввалӣ) китоби Худо аст, ки ресмоне аст кашида шуда байни осмону замин ва (дуюмӣ) Аҳли Байтам ҳастанд. Ва ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки (рӯзи қиёмат) дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.²

Ровиёни ин санад низ ҳама сиқа ҳастанд.

9- حدثنا أبو عمرو محمد بن محمود الأصبهاني جاز أبي بكر بن أبي داود نا علي بن خشرم المروزي نا الفضل عن شريك هو بن عبد الله يعني عن الركين عن القاسم بن حسان عن زيد بن ثابت قال : قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم : إني قد تركت فيكم خليفتين كتاب الله و عترتي أهل بيتي و إنما يردان على الحوض .

Зайд ибни Собит меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман байни шумо

1- Муснади Аҳмад ҷ 5 с 189 р 21697. Маҷмаъ-уз заводи Ҳайсамӣ ҷ 9 с 162.

2- Муснади Аҳмад ҷ 5 с 181 р 21618. Фазоилус саҳобаи Аҳмад ҷ 2 с 603 р 1032.

ду халифа ва ҷонишин гузоштам. (Ва ин ду иборат мебошанд аз:) Китоби Худо ва Аҳли Байтам. Ин ду дар сари ҳавз бар ман ворид мешаванд.¹

Ровиёни ин санад низ ҳама сиқа ҳастанд.

10- أخرج ابن عقدة في "الموالة" من طريق محمد بن كثير عن فطر وأبي الجارود كليهما عن أبي الطفيل عن زيد بن ثابت قال: قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم : إني تارك فيكم خليفتين : كتاب الله عزوجل حبل ممدود من السماء الى الأرض و عترتي أهل بيتي و إنما لن يفترقا حتى يردا على الحوض .

Қундузии Ҳанафӣ менависад: Ибни Уқда аз тариқи Муҳаммад ибни Касир аз Зайд ибни Собит ривоят карда аст, ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман байни шумо ду халифа ва ҷонишин гузоштам. (Ва ин ду иборатанд аз:) Китоби Худо, ки ресмоне аст кашида шуда аз осмон ба замин ва Аҳли Байтам. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки (рӯзи қиёмат) дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.²

Ривояти мазкур аз тариқи Фитр саҳеҳ аст, вале аз тариқи Абӯҷоруд ба хогири ҳуди Абӯҷоруд, ки шахси матрук ва заиф аст мӯътабар нест. Аммо чун матн як гуна аст, ба ҳамин ҷиҳат ривояти Абӯҷорудро низ метавон саҳеҳ донист.

11 -Саълабӣ дар тафсири худ зайли ояти:

1- Фазоилус саҳобаи Аҳмад ҷ 2 с 786 р 1403.

2- Янобеъ-ул-маваддаи Қундузии Ҳанафӣ ҷ 1 с 119 р 43.

"واعتصموا بحبل الله جميعا"

ин ҳадисро бо санади зер ривоят кардааст:

حدثنا الحسن بن محمد بن حبيب المفسر قال: وجدت في كتاب جدى بخطه نا: أحمد بن الاحجم القاضي المرندي نا الفضل بن موسى الشيباني نا عبد الملك بن أبي سليمان عن عطية العوفى عن أبي سعيد الخدري قال: قال سمعت رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم يقول: يا أيها الناس اني قد تركت فيكم خليفتين ان اخذتم بهما لن تضلوا بعدى أحد هما أكبر من الآخر كتاب الله حبل ممدود من السماء إلى الارض و عترتي أهل بيتي ألا و إنهما لن ينفرقا حتى يردا علي الحوض".

Абӯсаиди Худрӣ мегӯяд: Шунидам, ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) мефармуданд: Эй мардум! Ҳамоно ман дар байни шумо ду халифа ва ҷонишин гузоштам, ки агар аз он ду пайравӣ кунед ҳаргиз гумроҳ намешавед. Яке аз он ду бузургтар аз дигарӣ аст. (Аввали) китоби Худо аст, ки ресмоне аст кашидашуда байни осмону замин ва (дуюм) Аҳли Байтам. Огоҳ бошед, он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки (рӯзи қиёмат) дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Дар санади ин ҳадис Аҳмад ибни Аҳҷам ҳаст, ки Ибни Ҷавзӣ дар бораи ӯ мегӯяд: "Ҷӯро уламои ҳадис такзиб кардаанд".

1- Тафсири Саълабӣ ҷ 3 с 162 зайли ояи "Ваъ-тасиму би ҳаблил-лоҳи чамигъан ва ло тафаррақу ". Тафсири Анварии Абдулваҳҳоби Бухорӣ (нухсаи хаттӣ). Янобеъ-ул-мавадда ҷ 1 с 105 р 25 ба нақд аз Саълабӣ.

Вале бояд гуфт, ки мо тарҷумаи Аҳмад ибни Аҳҷамро дар ҳеҷ чое ҷуз "Мизонул ъттидол"-и Заҳабӣ, ки ӯ низ ҳамин сухани Ибни Ҷавзиро зикр карда аст пайдо накардем. Албатта Ҳофиз Абӯнаими Исфаҳонӣ дар чое дар бораи ӯ мегӯяд: "Ҷ аз тарафи Мансури Давоникӣ (яке аз хулафои аббосӣ) ҳафт сол қозии Исфаҳон буд".

12- قال ابن الابار "حدثنا أبو عبد الله محمد بن أحمد الحاكم ويعرف بابن البيت في آخرين عن أبي بكر بن خير أنا أبو عمرو الخضر بن عبد الرحمن أنا أبو علي الصدي قراءة عليه و أنا أسمع في المسجد الجامع عمره الله بحضرة المرية في ذي الحجة سنة خمس وخمسمائة أنا أبو الوليد الباجي وأبو العباس العذري وأنابنا ابن أبي هجرة عن أبيه قالا: أنا أبو ذر أنا الدارقطني نا أبو القاسم الحسن بن محمد بن بشر الكوفي الخزاز في سنة احدى وعشرين -يعني وثلاثمائة- نا الحسين بن الحبري نا الحسن بن الحسين العربي نا علي بن الحسن العبدري عن محمد بن رستم أبي الصامت الضبي عن زاذان أبي عمر عن أبي ذر: انه تعلق بأستار الكعبة و قال: يا أيها الناس من عرفني فقد عرفني و من لم يعرفني فأنا جندب الغفاري و من لم يعرفني فأنا أبو ذر أقسمت عليكم بحمد الله وبحق رسوله هل فيكم أحد سمع رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم يقول: ما أقلت الغبراء و لا أظلت الخضراء ذا لهجة أصدق من أبي ذر؟ فقامت طوائف من الناس فقالوا: اللهم انا قد سمعناه وهو يذكر ذلك. فقال: والله ما كذبت منذ عرفت رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم ولا أكذب حتى ألقى الله تعالى. و قد سمعت رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم يقول: اني تارك فيكم خليفتين أحدهما أكبر من الآخر كتاب الله حبل ممدود من السماء إلى الارض سبب بيد الله تعالى و سبب بأيديكم و عترتي أهل بيتي فانظروا كيف تخلفوني فيهم فان الهى عزوجل قد وعدني أنهما لن ينفرقا حتى يردا علي الحوض. و سمعته صلى الله عليه (و آله) و سلم يقول: ان مثل اهل بيتي كمثل سفينة نوح من ركبها نجا و من تخلف عنها هلك".

Зозон меғӯяд: Абӯзар чанг ба пардаҳои Каъба зада гуфт: Эй мардум! Ҳар ки маро шинохт, пас мешиносад ва ҳар ки маро нашиносад, пас бидонад, ки ман Чундаби Ғифорӣ ҳастам. Ва ҳар ки боз ҳам нашинохт, пас бидонад, ки ман Абӯзар ҳастам. Шуморо ба Худо ва ҳаққи паёмбараш қасам медиҳам, оё касе дар байни шумо ҳаст, ки аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи) шунида бошад, ки фармуд: "Осмон соя наафканда ва замин дарбар нагирифта касеро ростгӯтар аз Абӯзар?" Турӯххое аз мардум бархоста гуфтанд: "Оре, мо шунидем, ки он ҳазрат чунин мефармуданд". Абӯзар гуфт: "Ба Худо савганд, аз замоне, ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи)-ро шинохтам дурӯғ нагуфтам ва то замоне, ки Худоро мулоқот кунам ҳаргиз дурӯғ нахоҳам гуфт. Аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи) шунидам, ки мефармуд: "Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам. Яке аз он ду бузургтар аз дигарияш мебошад. (Ва он ду иборат ҳастанд аз:) Китоби Худо, ки ресмонест кашидашуда аз осмон ба сӯи замин, як сӯяш ба дасти Худои Таоло аст ва сӯи дигараш ба дасти шумо ва (дуюмӣ) Аҳли Байтам. Пас бубинед, ки баъд аз ман бо он ду чӣ хоҳед кард? Зеро Худои ман ба ман ваъда дода, ки он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо нашаванд то замоне, ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд".¹

1- Ал-мӯъталиф вал мухталифи Дорукутнӣ ҷ 2 с 1045. Ал-мӯъҷам фи асҳобил Қозӣ Имом Алӣ Садафии Ибни Абдуллоҳ с 87-89.

13 - عن زيد بن اسلم قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم إن تارك فيكم خليفين كتاب الله حبل ممدود ما بين السماء و الأرض و عترتي أهل بيتي و إنما لن يتفرقا حتى يردا على الخوض .

Зайд ибни Аслам меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман байни шумо ду халифа ва ҷонишин гузоштам. (Ва он ду иборат ҳастанд аз:) Китоби Худо, ки ресмонест кашида шуда аз осмон ба замин ва Аҳли Байтам. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки (рӯзи қиёмат) дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Муттақии Ҳиндӣ низ ҳадиси мазкурро бо ҳамин лафзи "ду халифа" аз Табаронӣ ва ӯ аз Зайд ибни Арқам низ ривоят кардааст.²

Ҳайсамӣ ҳам бо ҳамин лафз дар ҷилди аввали китоби худ аз Табаронӣ ва дар ҷилди 9 аз Муснади Аҳмад нақл карда ва санади онро саҳеҳ донистааст. Албонӣ низ ин ҳадисро дар ҳошияи "Ас-сунна"-и Ибни Абӯосим ва "Қомеъ-ус-сағир ва зиёдатӣ" ҷ 1 с 423 р 4222 ва дар китоби "Аҳодиси саҳеҳа" ва дар баъзе китобҳои дигараш нақл карда ва санадашро саҳеҳ донистааст.

Аз он чи гузашт равшан шуд, ки ҳадиси васият бар китоби Худо ва Аҳли Байт, бо лафзи "ду халифа" аз ин ҷаҳор нафар бо 14 санад ривоят шуда, ки 11 санади он саҳеҳ ва яке аз онҳо санадаш зикр нашуда ва яке ҳам

1- Арҷаҳул матолиби Убайдуллоҳ Амри Тусрии Ҳанафӣ с 336 ба нақл аз Аҳмад ва Табаронӣ.

2- Канзул уммоли Муттақии Ҳиндӣ ҷ 1 с 186 р 947.

санадаш баррасӣ нагардид ва ҳадиси Зайд ибни Арқамро, ки Муттақӣ аз Табаронӣ нақл карда, мо дар Мӯъҷаи Табаронӣ пайдо накардем. Пас ин ҳадис бо лафзи ёдшуда саҳеҳ ва судураш аз Расули ғиромии Ислом (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) яқиновар аст.

Ҳадиси Зайд бо лафзи "Сақалайн"

Ошноӣ бо аҳодиси "васият бар китоби Худо ва Аҳли Байт" бо лафзи "Сақалайн"-ро низ бо ҳадиси Зайд ибни Собит оғоз мекунем:

1- حدثنا عبيد بن غنم ثنا أبو بكر بن أبي شيبة ثنا عمر بن سعد أبو داود الخفري ثنا شريك عن الركين بن الربيع عن القاسم بن حسان عن زيد بن ثابت قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم ثم إنني تارك فيكم الثقلين من بعدي كتاب الله و عترتي أهل بيتي و إنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض.

Зайд ибни Собит меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ман баъд аз худ ду чизи боарзиш ва гаронбаҳо байни шумо ба ҷо меғузорам. (Ва он ду иборат ҳастанд аз:) Китоби Худо ва Аҳли Байтам. Ҳамоно ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Санади ин ҳадис қомилан саҳеҳ аст.

2- حدثني يحيى بن عبد الحميد ثنا شريك عن الركين عن القاسم بن حسان عن زيد بن ثابت قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم إنني تارك فيكم ما أن تمسكتم به لن تضلوا كتاب الله و عترتي أهل بيتي فإنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض.

1- Мӯъҷамул кабири Табаронӣ ҷ 5 с 154 р 4923.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: ман чизе байни шумо меғузорам, ки агар аз он пайравӣ кунед ҳаргиз гумроҳ намешавед. (Ва он чиз) Китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Санади ин ҳадис низ қомилан саҳеҳ аст ба истиснои Яҳё ибни Абдулҳамид, ки мавриди нақди баъзеҳо қарор гирифта аст, вале Яҳё ибни Муин ва баъзе аз муҳаддисони дигар гуфтаанд: Ҳар ки дар бораи ӯ (Яҳё) суҳане гуфтааст, аз рӯи ҳасад буда, чун ӯ аввал касе буда, ки дар Кӯфа китоби муснад навишта ва ҳамчунин ӯ аз ровиёи "Саҳеҳи Муслим" аст.

3-4- حدثنا أحمد بن عمرو القطراني ثنا محمد بن الطفيل وحدثنا أبو حصين القاضي ثنا يحيى الحماني قال ثنا شريك عن الأعمش عن حبيب بن أبي ثابت عن أبي الطفيل عن زيد بن ثابت قال: ثم لما رجع رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم من حجة الوداع ونزل غدير خم أمر بدوحات فقامت ثم قام فقال كأني قد دعيت فأجبت إنني تارك فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر كتاب الله و عترتي أهل بيتي فانظروا كيف تحلفوني فيهما فإنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض ثم قال إن الله مولاي و أنا ولي كل مؤمن ثم أخذ بيد علي فقال من كنت مولاه فهذا مولاه اللهم وال من والاه و عاد من عاداه فقلت لزيد أنت سمعته من رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم فقال ما كان في الدوحات أحد إلا قد رآه بعينه و سمعه بأذنيه.

Зайд ибни Собит меғӯяд: Вақте Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз "Ҳаҷҷатул видоъ" баргаштанд ва

1- Муснади Абд ибни Ҳумайд с 107 р 240. Завоиди Бусайрӣ ҷ 1 с 43 р 241.

вориди Ғадири Хум шуданд амр карданд то ҷое барои хутба ва суханронӣ омода шуд. Сипас (барои суханронӣ) бархоста ва фармуданд: "Гӯё ман (ба охират) даъват шудам ва қабул кардам. Ман байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам, ки яке бузургтар аз дигарӣ аст. (Ва он ду иборат аст аз:) Китоби Худо ва Аҳли Байтам, пас диққат дошта бошед, ки баъд аз ман бо ин ду чӣ хоҳед кард. Ва он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд". Сипас фармуданд: "Худо мавлои ман аст ва ман мавлои ҳар мӯъмин ҳастам". Сипас аз дасти Алӣ гирифта фармуданд: "Ҳар ки ман мавлои ӯ бошам, пас ин (Алӣ) низ мавлои ӯст. Худоё дӯст бидор ҳар касеро, ки Алиро дӯст дорад ва душман бидор ҳар касеро, ки Алиро душман дорад!"

Абӯтуфайл меғӯяд: Ба Зайд гуфтам: Ин ҳадисро ту худ аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидӣ? Гуфт: Ҳар ки дар он ҷо ҳузур дошт, бо ду чашмаш он ҳазратро дид ва бо гӯшҳояш ин ҳадисро шунид.¹

Чунон, ки дар матни арабӣ мебинед, ин ҳадис бо ду санад ривоят шуда ва санадаш низ комилан саҳеҳ аст.

Аз он чи гузашт равшан шуд, ки ҳадиси васият бар китоби Худо ва Аҳли Байт аз Зайд ибни Собит бо лафзи "Сақалайн" бо ҷаҳор санад ривоят шуда ва ҳамаи санадҳои он саҳеҳ аст.

1- Мӯъҷамул кабири Табаронӣ ҷ 5 с 166 р 4970. Канзул уммоли Муттакии Ҳиндӣ ҷ 1 с 186 р 946.

2- Аҳодиси Имом Алӣ (Алайҳис салом)

Ҳадиси шарифи Сақалайнро ҳафт нафар, яъне Имом Ҳасан (Алайҳис салом) ва Имом Ҳусайн (Алайҳис салом) ва Омир ибни Восила аз саҳоба ва Ҳориси Ҳамдонӣ ва Абон ибни Тағлиб ва Сулайм ибни Қайс ва Умар ибни Алӣ аз Имом Алӣ (Алайҳис салом) ривоят кардаанд, ки дар зер бо онҳо ошно хоҳем шуд:

1 - حدثنا سليمان بن عبيد الله الغيلاني، حدثنا أبو عامر، حدثنا كثير بن زيد، عن محمد بن عمر بن علي، عن أبيه، عن علي أن رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم قال: إني تركت فيكم ما إن أخذتم به لن تضلوا: كتاب الله، سببه بيد الله، و سببه بأيديكم، و أهل بيته.

Имом Алӣ (Алайҳис салом) фармуданд: Ҳамоно Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳатман ман чизе байни шумо мегузорам, ки агар аз он пайравӣ кунед ҳаргиз гумроҳ намешавед (ва он чиз) китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд.¹

Санади ин ҳадис комилан саҳеҳ аст.

2 - عن علي أن النبي صلى الله عليه (و آله) و سلم حضر الشجرة بجم ثم خرج آخذاً بيد علي فقال: أيها الناس! أستم تشهدون أن الله ربكم؟ قالوا: بلى، قال: أستم تشهدون أن الله و رسوله أولى بكم من أنفسكم وأن الله و رسوله مولاكم؟ قالوا: بلى، قال: فمن كان الله و رسوله مولاة فإن هذا مولاة، و قد تركت فيكم ما إن أخذتم به لن تضلوا بعده: كتاب الله سببه بيده وسببه بأيديكم، و أهل بيته قال المتقي الهندي: رواه (ابن راهويه و ابن جرير و ابن أبي عاصم و الخامل في أماليه و صحيح).

1- Ас-суннаи Ибни Абӯосим с 631 р 1558. Таърихи Ибни Асокир 4 ҷ 2 с 213. Зилолул ҷаннаи Албонӣ ҷ 2 с 479.

Онгоҳ ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) ба Ғадири Хум расиданд, (барои суханронӣ) дасти Алиро гирифта баромаданд ва фармуданд: Эй мардум! Оё шаҳодат намедихед, ки Аллоҳ Парвардигоратон аст! Гуфтанд: Оре (шаҳодат медиҳем). Фармуданд: Оё шаҳодат намедихед, ки Худо ва Расулаш аз шумо бар худатон сазовортаранд ва ин ки Худо ва Расулаш мавлои шумо ҳастанд? Мардум гуфтанд: Оре, ҳамин гуна аст. Ҳазрат фармуданд: Пас, ҳар ки Худо ва Расулаш мавлои ӯ бошад, ҳатман ин (Алӣ) низ мавлои ӯст. Ҳамоно байни шумо чизе меғузoram, ки агар аз он пайравӣ кунед, ҳаргиз гумроҳ намешавед. (Ва он ду чиз иборат ҳастанд аз:) Китоби Худо ва Аҳли Байтам.¹

Муттақии Ҳиндӣ меғӯяд: Ин ҳадисро Ибни Роҳавайҳ, Ибни Ҷарири Табарӣ, Ибни Абӯосим ва Маҳомилӣ дар "Амолий" ривоят кардаанд ва Маҳомилӣ санади онро саҳеҳ донистааст. Ва Бусайрӣ низ ин ҳадисро аз Ибни Роҳавайҳ нақл карда ва санадашро саҳеҳ донистааст.

3- حدثنا إبراهيم بن مرزوق حدثنا أبو عامر العقدي حدثني كثير بن زيد عن محمد بن عمر بن علي عن علي أن النبي حضر الشجرة بجم قال فخرج آخذًا بيد علي فقال يا أيها الناس أستم تشهدون أن الله ورسوله أولى بكم من أنفسكم وأن الله ورسوله مولاكم

1- Канзул уммоли Муттақии Ҳиндӣ ҷ 1 с 380 р 1650 ва 1 ҷ 3 с 140 р 36441. Завоиди Бусайрӣ ҷ 7 с 81 р 6683.

قالوا بلى قال فمن كنت مولاة فإن عليا مولاة أو قال فإن هذا مولاة إني قد تركت فيكم ما إن أخذتم به لم تضلوا كتاب الله و أهل بيته.

Ин ҳадис низ монанди ҳадиси пешин аст ва танҳо баъзе ибороти он кам шудааст ва ҳазрат дар ин низ фармудаанд: Ҳамоно байни шумо чизе гузоштам, ки агар аз он пайравӣ кунед, ҳаргиз гумроҳ намешавед. (Ва он ду чиз иборат мебошанд аз:) Китоби Худо ва Аҳли Байтам.¹

Ибни Ҳаҷар, Суютӣ, Самҳудӣ ва дигарон ин ҳадисро аз Муснади Роҳавайҳ нақл кардаанд, вале мутаассифона ин ҳадисро мо дар ин китоб пайдо накардем ва шояд баъзеҳо онро аз ин китоб ҳазф карда бошанд ва Ибни Ҳаҷар, Суютӣ ва Албонӣ санади ин ҳадисро саҳеҳ донистаанд.

4- حدثنا الحسين بن علي بن جعفر قال نا علي بن ثابت قال نا سعاد بن سليمان عن أبي إسحاق عن الحارث عن علي قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم إني مقبوض وإني قد تركت فيكم الثقلين كتاب الله و أهل بيته وأنكم لن تضلوا بعدهما.

Ҳориси Ҳамдонӣ аз Имом Алӣ (Алайҳис салом) ривоят карда, ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ман аз дунё хоҳам рафт ва ҳамоно байни шумо ду чизи боарзиш, яъне китоби Худо ва

1- Зурриятут тоҳираи Дулобӣ с 121. Мушкилул осори Таҳовӣ ҷ 4 с 306 р 1517. Силсила аҳодиси саҳеҳаи Албонӣ ҷ 4 с 260 р 1761. Ал-матотибул олияи Ибни Ҳаҷар ҷ 11 с 230 р 4043. Муснади Алии Суютӣ с 192 р 605.

Аҳли Байтамро мегузорам ва ҳатман шумо бо вучуди он ду ва пайравӣ аз он ду ҳаргиз гумроҳ намешавед.¹

Санади ин ҳадис низ комилан саҳеҳ мебошад.

5- رواه الجعافي في الطالبين من حديث عبدالله بن موسى عن ابيه عن عبدالله بن حسن عن ابيه عن جده عن علي: ان رسول الله قال: اني مخلف فيكم ما ان تمسكتم به لن تضلوا كتاب الله عز و جل طرفه بيد الله طرفه بايدكم و عترتي أهل بيتي ولن يتفرقا حتي يرثي علي الحوض.

Имом Ҳасан аз Имом Алӣ (Алайҳимас салом) аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) ривоят кардаанд, ки фармуданд: Ман байни шумо чизе гузоштам, ки агар аз он пайравӣ кунед, ҳаргиз гумроҳ намешавед. (Ва он ду иборат мебошанд аз:) Китоби Худо, ки як тарафаш дар дасти Худо ва тарафи дигараш дар дасти шумост ва Аҳли Байтам. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.²

Ҳар қадам аз Самҳудӣ, Саховӣ ва Қундузӣ ин ҳадисро аз Ҳофиз Ҷӯзобӣ нақл кардаанд ва ӯ Муҳаммад ибни Умар аст, ки дар соли 355 ҳиҷрӣ аз дунё рафтааст ва ровиёни ин санад ҳама аз хонадони Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) ҳастанд ва ниёз ҳам ба

1- Муснади Баззор ҷ 3 с 48 р 778. Янобеъ-ул-маваддаи Қундузии ҳанафӣ ҷ 1 с 121 р 50.

2- Ал-матотибул олияи Ибни Ҳаҷари Асқалонӣ ҷ 4 с 65. Ҷавоҳирул ақдайнӣ Самҳудӣ с 238. Истиҷлобул иртиқоул ғурафи Саховӣ с 24. Янобеъ-ул-маваддаи Қундузии ҳанафӣ ҷ 1 с 121 р 49.

баррасии ҳоли онҳо нест. Бинобар ин метавон гуфт, ки санади ин ҳадис низ саҳеҳ аст.

6- ابن عقده من طريق سعد بن طريف عن الاصمغ بن نباتة عن علي ان رسول الله قال: ايها الناس اني تركت فيكم الثقلين: الثقل الاكبر والثقل الاصغر فاما الثقل الاكبر هو جبل بيد الله طرفه والطرف الاخر بايدكم وهو كتاب الله ان تمسكتم به لن تضلوا ولن تذلوا ابدا واما الثقل الاصغر فعترتي اهل بيتي ان الله اللطيف الخبير اخبرني انهما لن يفترقا حتي يرثي علي الحوض وسألت ذلك لهما فاعطاني والله سألكم كيف تخلصوني في كتاب الله و أهل بيتي.

Асбағ ибни Набота аз Имом (Алайҳис салом) аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) ривоят карда, ки фармуданд: Эй мардум! Ҳамоно ман байни шумо ду сақл (яъне ду чизи сангин ва боарзиш) гузоштам: сақли бузург ва сақли кӯчак. Сақли бузург ресмонест, ки як тарафи он ба дасти Худо ва тарафи дигараш ба дасти шумост. Ва он китоби Худост, ки агар ба он ҷанг бизанед, ҳаргиз гумроҳ ва хор намешавед. Ва аммо сақли кӯчак Аҳли Байтам ҳастанд. Ҳамоно Худованди Латифу Огоҳ ба ман хабар дод, ки он ду аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз ба ман ворид шаванд. Худо (дар охират) шуморо савол хоҳад кард, ки бо китобаш ва Аҳли Байтам чигуна рафтор кардед.¹

Дар санади ин ҳадис Саъд ибни Тариф аст, ки тазйиф шудааст, вале Ҳоким ва Заҳабӣ ҳадиси ӯро саҳеҳ донистаанд.

7- ابن عقدة حدثنا جعفر بن محمد بن سعيد الاحمسي حدثنا نصر وهو ابن مزاحم حدثنا الحكم بن مسكين حدثنا ابو جارود وابن طارق عن عامر بن واثله قال كنت مع

1- Ал-вилояи Ибни Уқда с 159 р 6. Янобеъ-ул-мавадда ҷ 1 с 122.

علي في البيت يوم الشوري. سمعت عليا يقول لهم (لاهل شوري). . . فانشدكم بالله
اتعلمون ان رسول الله قال: اني تارك فيكم الثقلين كتاب الله وعترتي لن تصلوا ما
استمسكنم بهما ولن يفترقا حتي يردا علي الحوض؟ قالوا: اللهم نعم. . .

Омир ибни Восила меғӯяд: Дар рӯзи шӯрои (шаш нафара) ҳамроҳи Алӣ будам. Шунда ки Алӣ ба аҳли шӯро меғуфт: . . . Шуморо ба Худо савганд медиҳам! Оё медонед, ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ман байни шумо ду чизи боарзиш, яъне китоби Худо ва Аҳли Байтамро меғузoram, ки агар аз он ду пайравӣ кунед ҳаргиз гумроҳ намешавед ва он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз ба ман ворид шаванд?

Аҳли шӯро (яъне Усмон, Талҳа, Зубайр, Саъд ва Абдурахмон ибни Авф) гуфтанд: Оре (ин ҳадисро аз он ҳазрат) шундем. . .¹

Ровиёни ин ҳадис ҳама сиқа ҳастанд ва танҳо дар бораи Наср ибни Мазоҳим баъзе суҳанҳо гуфта шудааст. Уқайлӣ меғӯяд: Аҳодиси ӯ музтариб ва хатояш бисёр аст. Ибни Удай низ меғӯяд: Ў аҳодиси ғайри маҳфуз дорад.² Бухорӣ дар Таърихи кабираш чизе дар бораи ӯ нагуфта ва Ибни Ҳаббон ӯро дар китоби сиқоташ ном бурда ва ҳадиси Сақалайн аз аҳодиси мутавотир аст, бинобар ин ишколоте, ки

1- Ал-вилояи Ибни Уқда с 175 р 12. Маноқиби Ибни Мағозалӣ с 112 р 155.

2- Комили Ибни Удай ҷ 7 с 37. Зуафои Уқайлӣ ҷ 4 с 300 р 1899.

Уқайлӣ ва Ибни Удай бар Наср кардаанд, дар ин ҳадис қобили қабул нест. Пас ин санад низ бешак саҳеҳ хоҳад буд. Ҳамчунин ин ҳадисро ҳеҷ касе аз аҳодиси мункари ӯ маҳсуб накардааст. Аммо ин ки Заҳабӣ аз Абӯҳайса нақл карда, ки Абӯҳайса Наср ибни Мазоҳимро каззоб донистааст, ҳеҷ далеле низ барои ин суҳанаш зикр накарда ва аз ин намуна тақзиб карданҳо дар бораи муҳаддисон зиёд аст, ки касе ба он арзиш қоилад намешавад. Барои намуна Зайд ибни Муборак ва Аббос ибни Абдулазим аз муҳаддисони бузурги аҳли суннат дар бораи Абдураззоқ қасами худой ёд карда ва гуфтаанд, ки Абдураззоқ каззоб аст¹, вале касе ба ин суҳани онҳо арзиш қоилад нашуда ва Бухорӣ 180 ҳадис ва Муслим 420 ҳадис аз Абдураззоқ дар саҳеҳи худ ривоят кардаанд. Бинобар ин ба чунин суҳанони бедалел намешавад арзиш қоилад шуд, илова бар ин ки ҳадиси Сақалайнро даҳҳо нафари дигар ривоят кардаанд.

8- اخبرنا عبدالله بن جعفر فيما قريء عليه وأذن لي قال ثنا أحمد بن يونس الضبي ثنا
عمار بن نصر ثنا إبراهيم بن اليسع الملكي ثنا جعفر بن محمد عن أبيه عن جده عن علي
قال خطب رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم بالجحفة فقال أيها الناس لست
أولى بكم من أنفسكم قالوا بلى قال فاني كأني لكم على الحوض فرطاً وسائلكم عن
اثنتين عن القرآن وعن عترتي لا تقدموا قريشا فتهلكوا ولا تخلفوا عنها فتصلوا قوة
الرجل من قريش قوة رجلين ألا تفاقموا قريشا فهي أفقه منكم لو لا أن تبطر قريش
وخبرتها بما لها عند الله.

1- Сияру аъломун нубалои Забаҳӣ ҷ 9 с 572-574 шарҳи ҳоли шумораи 220.

Имом Ҳусайн аз Имом Алӣ (Алайҳимас салом) нақл кардаанд, ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) дар Ғадири Хум хутба хонда фармуданд: Эй мардум! Оё ман барои шумо сазовортар аз худатон нестам? Гуфтанд: Оре, ҳастед. Фармуданд: Ман гӯё (фардои қиёматро ҳамакнун мебинам) ва бар сари ҳавз аз ду чиз шуморо савол хоҳам кард: аз китоби Худо ва Аҳли Байтам. . ."¹

Дар санади ин ҳадис Иброҳим ибни Ясаъ заиф аст ва ин ҳадисро чунон ки мулоҳиза мекунад Расули гиромии Исломи (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) дар Ғадири Хум фармуданд ва дар он рӯз чунон ки дар саҳифаҳои баъд хоҳад омад ҳазрат фармуданд: Аз китоби Худо ва Аҳли Байтам пешӣ нагиред, ки ҳалок мешавед ва ба онҳо ёд надиҳед, ки онҳо донотар аз шумо ҳастанд. Вале мутаассифона дар як ду ҳадис, ба ҷои китоби Худо ва Аҳли Байт баъзе аз ровиён ин ҳадисро таҳриф карда ва ин сифатхоро ба Қурайш додаанд дар ҳоле, ки Қурайш кофир, мушрик, мунофиқ ва фосиқ низ доранд ва хеле равшан аст, ки ин иборат ба ҳадис изофа шудааст.

9- ابن عقدة باسناده عن عبد الرزاق ابن همام عن معمر بن راشد عن أبان بن أبي عياش عن سليم بن قيس أن معاوية لما دعا أبا الدرداء وأبا هريرة ونحن مع أمير المؤمنين علي بصفين فحملهما الرسالة إلى أمير المؤمنين علي وأدياه إليه قال: "قد بلغتماني ما أرسلكما به معاوية فاستمعا مني وأبلغاه عني كما بلغتماني قالاً: نعم فأجابه علي الجواب بطوله حتى إذا انتهى إلى ذكر نصب رسول الله صلى الله عليه وآله إياه بغدير خم بأمر

1- Ҳияятул авлиёи Абӯнаими Исфохонӣ ҷ 9 с 64.

الله تعالى قال: . . . أنشدكم بالله تعلمون أن رسول الله صلى الله عليه وآله قام خطيباً ثم لم يخطب بعد ذلك فقال: "أيها الناس إني قد تركت فيكم أمرين لن تصلوا ما إن تمسكنم بمما كتاب الله عزوجل و أهل بيتي فإن اللطيف الخبير قد أخبرني وعهد إلي أنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض؟" فقالوا: نعم اللهم قد شهدنا ذلك كله من رسول الله صلى الله عليه وآله فقام اثنا عشر رجلاً من الجماعة فقالوا: نشهد أن رسول الله حين خطب في اليوم الذي قبض فيه قام عمر بن الخطاب شبه الغضب فقال: يا رسول الله لكل أهل بيتك؟ فقال: "لا ولكن لأوصيائي منهم: علي أخي ووزيري ووارثي وخليفتي في امتي وولي كل مؤمن بعدي وهو أولهم وخيرهم ثم وصيه بعده ابني هذا وأشار إلى الحسن ثم وصيه ابني هذا وأشار إلى الحسين ثم وصيه ابني بعده سمي أخي ثم وصيه بعده سمي ثم سبعة من ولده واحد بعد واحد حتى يردوا على الحوض شهداء الله في أرضه وحججه على خلقه من أطاعهم أطاع الله و من عصاهم عصى الله". فقام السبعون البديرون ونحوهم من المهاجرين فقالوا: ذكرتمونا ما كنا نسيناه نشهد أنا قد كنا سمعنا ذلك من رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم. فانطلق أبو الدرداء وأبو هريرة فحدثنا معاوية بكل ما قال علي و ما استشهد عليه و ما رد عليه الناس وشهدوا به.

Сулайм ибни Қайс меғӯяд: Вақте Абӯдардо ва Абӯхурайра дар ҷанги Сиффин аз тарафи Муовия ба Имом Алӣ нома оварданд, Имом Алӣ (Алайҳис салом) аз онҳо хостанд, ки акнун, ки номаи ўро ба ман расонед, пас номаи маро низ ба Муовия бирасонед ва онҳо қабул карданд. Имом ҷавоби тўлоние ба ў доданд то ин ки ба достони насб кардани Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) он ҳазратро дар рӯзи Ғадир бо амри Худованд ишора карда... ва фармуданд: Шуморо ба Худо савганд медиҳам, оё медонед, ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) хутбае хонданд, ки баъд аз он дигар хутбае нахонданд ва дар он хутба

фармуданд: Эй мардум! Ҳамоно ман дар байни шумо ду чиз мегузорам ва то замоне, ки аз он ду пайравӣ кунед, ҳаргиз гумроҳ намешавед ва он ду китоби Худо ва Аҳли Байт ҳастанд. Ҳамоно Худои Литифу Огоҳ ба ман хабар дод ва аҳд намуд, ки ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо нашаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд?

Ҳозирин гуфтанд: Оре, ҳамаи инро аз он ҳазрат шунидем. Онгоҳ **12** нафар аз саҳоба бархостанд ва гуфтанд: Шаҳодат медиҳем, ки Паёмбар дар рӯзе, ки аз дунё рафт хутбае хонд (ин суханонро фармуд) ва Умар мисли касе, ки нороҳат шуда бошад, аз ҷо бархоста ва гуфт: Эй Расули Худо! Аз ҳамаи Аҳли Байтат бояд пайравӣ шавад? Ҳазрат фармуданд: Не, фақат аз авсиёи ман, ки аз ҷумлаи онҳо Алӣ мебошад, ки ӯ бародар, вазир, ворис ва ҷонишини ман бар умматам ва валии ҳар мӯъмин баъд аз ман аст. Ва ӯ аввалину беҳтарини онҳост, сипас васии баъд аз ӯ ин писарам аст ва ишора кард ба Ҳасан. Сипас васии ӯ ин писарам аст ва ишора кард ба Ҳусайн. Сипас васии ӯ номаш номи бародарам (Алӣ) аст. Сипас васии ӯст ва номашро фармуданд. Сипас ҳафт нафар аз насли ӯ ҳар кадом баъд аз дигарӣ аст то ин ки бар ман дар сари ҳавз ворид шаванд ва онҳо шуҳадои Худо дар заминаш ва ҳуҷҷатҳояш бар халқаш ҳастанд. Ҳар ки аз онҳо итоат кунад, Худоро итоат карда ва ҳар ки онҳоро нофармонӣ кунад, Худоро нофармонӣ кардааст.

Онгоҳ **70** нафар аз аҳли Бадр ва **70** нафар аз муҳожирин бархостанд ва гуфтанд: Чизеро ба ёдамон овардӣ, ки фаромӯш карда будем. Шаҳодат медиҳем, ки ин ҳадисро аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидем.

Баъд Абӯдардо ва Абӯҳурайра рафтанд ва ҳамаи суханони Алӣ ва инро, ки мардум низ ба он шаҳодат доданд, ба Муовия расонданд.¹

Дар санади ин ҳадис дар бораи Абон ибни Абиаӣш сухан зиёд гуфта шуда ва баъзеҳо ўро сиқа гуфтаанд ва бештари муҳаддисон ўро ғайри сиқа ва таркшуда хондаанд ва ӯ аз тобеин аст.

Ҷунон ки мулоҳиза кардед, ҳадиси шарифи Сақалайнро аз Имом Алӣ (Алайҳис салом) **7** нафар аз саҳоба ва тобеин бо **9** санад ривоят кардаанд, ки **6** санади он саҳеҳ аст ва се санади он заиф ё мавриди ихтилоф аст.

3- Ҳадиси Имом Ҳасан (Алайҳис салом)

عن عبد الله بن الحسن المثنى بن الحسن الجعفي بن علي المرتضى عليهم السلام، عن أبيه عن جده الحسن السبط قال: خطب جدي صلى الله عليه وآله وسلم يوم ما فقال بعد ما حمد الله معاشر الناس إني أدعى فاجيب وإني تارك فيكم الثقلين: كتاب الله وعترتي أهل بيتي، إن تمسكتم بما لن تضلوا، وإنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض، فتعلموا منهم ولا تعلموهم فافهم أعلم منكم، ولا تخلو الأرض منهم، ولو خلت لأنساخت بأهلها. ثم قال: اللهم إنك لا تخلي الأرض من حجة على خلقك لنلا تبطل حجتك، ولا تضل

1- Ал-вилояи Ибни Уқда с 198 р 31.

أولياءك بعد إذ هديتهم، أولئك الاقلون عددا والاعظمون قدرا عند الله عزوجل ولقد دعوت الله تبارك وتعالى أن يجعل العلم والحكمة في عقبي وعقب عقبي، وفي زرعِي وزرع زرعِي، الى يوم القيامة، فاستجيب لي.

Имом Ҳасан (Алайҳис салом) фармуданд: Рӯзе бобоям Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) хутба хонда фармуданд: Ман ба охират даъват шудаам ва он даъватро пазируфтам ва ман дар байни шумо ду чизи сангин ва боарзиш мегузорам. Ва он ду китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд, агар аз он ду пайравӣ кунед ҳаргиз гумроҳ намешавед ва он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо нахоҳанд шуд то замоне, ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд. Пас, аз онҳо таълим гиред ва ба онҳо ёд надиҳед, ки онҳо аз шумо донотаранд ва замин аз онҳо холи намемонад ва агар холи шавад, аҳлашро фуру мебарад.¹

4- Аҳодиси Зайд ибни Арқам

Ҳадиси шарифи васият ба китоби Худо ва Аҳли Байт (Алайҳимус салом)-ро ҳашт нафар, яъне Омир ибни Восила, Муслим ибни Субайҳ, Язид ибни Ҳайён, Аниса, писари духтари Зайд, Алӣ ибни Рабаи, Ҳабиб ибни Абисобит ва Яҳё ибни Ҷўда аз Зайд ибни Арқам ривоят кардаанд.

Лозим ба ёдоврист, ки Абӯтуфайл, ки ин ҳадисро аз Зайд ибни Арқам ривоят карда, худ саҳоба аст ва қабл аз ба пирӣ расидани Зайд ибни Арқам ўро дида ва ин

1- Янобеъ-ул-маваддаи Қундузии Ҳанафӣ ҷ 1 с 73 р 9.

ҳадиси шарифро аз ӯ ривоят кардааст. Бинобар ин, алфози ривоёти ӯ дақиқтар аз дигарон дар китобҳои ҳадиси сабт шудааст, ки акнун ба тартиб бо онҳо ошно мешавем.

1- Аҳодиси Абӯтуфайл аз Зайд ибни Арқам

1- عن محمد بن المثنى عن يحيى بن حماد عن أبي معاوية عن الاعمش عن حبيب بن أبي ثابت عن أبي الطفيل عن زيد بن أرقم. قال: لما رجع رسول الله من حجة الوداع ونزل غدير خم أمر بدوحات فقممن ثم قال: "كأنني قد دعيت فأجبت إني قد تركت فيكم الثقلين كتاب الله و عترتي أهل بيتي، فانظروا كيف تخلصوني فيهما، فإنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض، ثم قال: الله مولاي وأنا ولي كل مؤمن ثم أخذ بيد علي فقال: من كنت مولاه فهذا وليه، اللهم وال من والاه و عاد من عاداه" فقلت لزيد سمعته من رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم فقال ما كان في الدوحات أحد إلا رآه بعينيه و سمعه بأذنيه. قال ابن كثير: تفرد به النسائي من هذا الوجه قال شيخنا أبو عبد الله الذهبي وهذا حديث صحيح.

Ибни Касир чунин нақл кардааст: Зайд ибни Арқам меғӯяд: Вақте Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз Ҳаҷҷатул видоъ баргаштанд ва воридаи Ғадири Хум шуданд, дастур доданд то маконе барои хутба ва суҳанронӣ омода шуд. Сипас (барои суҳанронӣ) бахоста фармуданд: Гӯё ман (ба охират) даъват шудам ва қабул кардам. Ман байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам, ки яке бузургтар аз дигарӣ аст. (Ва он ду иборат мебошанд аз:) Китоби Худо ва Аҳли Байтам. Пас диққат дошта бошед, ки баъд аз ман бо ин ду чӣ хоҳед кард ва он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.

Сипас фармуданд: Худо мавлои ман аст ва ман мавлои ҳар мӯъмин ҳастам. Сипас аз дасти Алӣ гирифта фармуданд: Ҳар ки ман мавлои ӯ бошам, ин (Алӣ) низ мавлои ӯст. Худоё! Дӯст бидор ҳар касеро, ки Алиро дӯст дорад ва душман бидор ҳар касеро, ки Алиро душман дорад!

Абӯтуфайл мегӯяд: Ба Зайд гуфтам: Ин ҳадисро ту аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидӣ? Гуфт: Ҳар ки дар он ҷо ҳузур дошт, бо ду чашмаш он ҳазратро дид ва бо гӯшҳояш ин ҳадисро шунид.¹

Ибни Касир мегӯяд: Ин ҳадисро танҳо Насоӣ ривоят карда ва устои мо Заҳабӣ онро саҳеҳ доништааст.

Ин ҳадисро Ибни Абиосим бо санади дигар ривоят карда ва санади он низ саҳеҳ аст.

2- أخبرنا محمد بن المنثري قال ثنا يحيى بن حماد قال ثنا أبو عوانة عن سليمان قال ثنا حبيب بن أبي ثابت عن أبي الطفيل عن زيد بن أرقم قال لما رجع رسول الله صلى الله عليه (وآله) وسلم عن حجة الوداع ونزل غدير خم أمر بدوحات فقمم ثم قال كأي قد دعيت فأجبت إني قد تركت فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر كتاب الله وعترتي أهل بيتي فانظروا كيف تخلفوني فيهما فإلهما لن يتفرقا حتى يردا علي الحوض ثم قال إن الله مولاي وأنا ولي كل مؤمن ثم أخذ بيد علي فقال من كنت وليه فهذا وليه اللهم وال من والاه و عاد من عاداه فقلت لزيد سمعته من رسول الله صلى الله عليه (وآله) وسلم قال ما كان في الدوحات رجل إلا رآه بعينه وسمع بأذنه.

1- Хасоису Алӣ Насоӣ ҷ 1 с 96 р 79. Мӯъчамул кабир ҷ 5 с 166 р 4969. Ас-суннаи Ибни Абиосим с 630 р 1555. Таърихи Ибни Касир ҷ 5 с 228.

Абӯтуфайл аз Зайд ибни Арқам ривоят карда, ки гуфт: Вақте Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз Ҳаҷҷатул видоъ баргаштанд, дар Ғадири Хум фуруд омада дастур доданд то макони кушод ва бузурге омода карда шуд. Сипас фармуданд: Гӯё ман (ба охират) даъват шудам ва қабул кардам. Ман байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам, ки яке бузургтар аз дигарӣ аст. (Ва он) китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд, пас диққат дошта бошед, ки баъд аз ман бо он ду чӣ хоҳед кард ва он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.

Сипас фармуданд: Худо мавлои ман аст ва ман мавлои ҳар мӯъмин ҳастам. Сипас аз дасти Алӣ гирифта фармуданд: Ҳар ки ман валии ӯ бошам, пас ин (Алӣ) низ валии ӯст. Худоё! Дӯст бидор ҳар касеро, ки Алиро дӯст дорад ва душман бидор ҳар касеро, ки Алиро душман дорад!

Абӯтуфайл мегӯяд: Ба Зайд гуфтам: Ин ҳадисро ту худ аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидӣ? Гуфт: Ҳар ки дар он ҷо ҳузур дошт, бо ду чашмаш он ҳазратро дид ва бо гӯшҳояш ин ҳадисро шунид.¹

Санади ин ҳадис комилан саҳеҳ аст.

3- أخبرنا محمد بن المنثري قال: حدثني يحيى بن حماد قال: حدثنا أبو عوانة عن سليمان قال: حدثنا حبيب بن أبي ثابت عن أبي الطفيل عن زيد بن أرقم قال: لما رجع رسول الله

1- Сунани қуброи Насоӣ ҷ 5 с 45 р 8148. Фазоилус саҳобаи Насоӣ ҷ 1 с 15 р 45.

صلى الله عليه (و آله) و سلم عن حجة الوداع ونزل غدير خم أمر بدوحات فقممن ثم قال كأي قد دعيت فأجبت إني قد تركت فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر: كتاب الله و عترتي أهل بيتي. فانظروا كيف تخلفوني فيهما فإنهما لن ينفرقا حتى يردا علي الحوض. ثم قال: إن الله مولاي وأنا ولي كل مؤمن ثم أخذ بيد علي فقال: من كنت وليه فهذا وليه اللهم وال من والاه و عاد من عاداه! فقلت لزيد: سمعته من رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم؟ فقال: ما كان في الدوحات أحد إلا رآه بعينه و سمعه بأذنيه.

Абӯтуфайл аз Зайд ибни Арқам ривоят карда, ки гуфт: Вақте Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз Ҳаҷҷатул видоъ баргаштанд, дар Ғадири Хум фуруд омада дастур доданд то макони кушод ва бузурге омода карда шуд. Сипас фармуданд: Гӯё ман (ба охират) даъват шудам ва қабул кардам. Ман байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам, ки яке бузургтар аз дигарӣ аст. (Ва он) китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд, пас диққат дошта бошед, ки баъд аз ман бо он ду чӣ хоҳед кард ва он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.

Сипас фармуданд: Худо мавлои ман аст ва ман мавлои ҳар мӯъмин ҳастам. Сипас аз дасти Алӣ гирифта фармуданд: Ҳар ки ман валии ӯ бошам, пас ин (Алӣ) низ валии ӯст. Худоё! Дӯст бидор ҳар касеро, ки Алиро дӯст дорад ва душман бидор ҳар касеро, ки Алиро душман дорад!

Абӯтуфайл мегӯяд: Ба Зайд гуфтам: Ин ҳадисро ту худ аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидӣ?

Гуфт: Ҳар ки дар он ҷо ҳузур дошт, бо ду чашмаш он ҳазратро дид ва бо гӯшҳояш ин ҳадисро шунид.¹

4- (Ахборна) احمد بن المنى قال: حدثنا يحيى بن معاذ قال: اخبرنا أبو عوانة عن سليمان قال: حدثنا حبيب بن ابي ثابت عن ابي الطفيل عن زيد بن ارقم قال: لما رجع النبي صلى الله عليه (و آله) و سلم من حجة الوداع ونزل غدير خم أمر بدوحات فقممن ثم قال: كأي قد دعيت فأجبت واني تارك فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر: كتاب الله و عترتي أهل بيتي فانظروا كيف تخلفوني فيهما فإنهما لن ينفرقا حتى يردا علي الحوض. ثم قال ان الله مولاي وأنا ولي كل مؤمن. ثم انه اخذ بيد علي فقال: من كنت وليه فهذا وليه اللهم وال من والاه و عاد من عاداه. فقلت لزيد: سمعته من رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم؟ فقال: وانه ما كان في الدوحات احد إلا رآه بعينه و سمعه بأذنيه.

Абӯтуфайл аз Зайд ибни Арқам ривоят карда, ки гуфт: Вақте Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз Ҳаҷҷатул видоъ баргаштанд, дар Ғадири Хум фуруд омада дастур доданд то макони кушод ва бузурге омода карда шуд. Сипас фармуданд: Гӯё ман (ба охират) даъват шудам ва қабул кардам. Ман байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам, ки яке бузургтар аз дигарӣ аст. (Ва он) китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Пас диққат дошта бошед, ки баъд аз ман бо он ду чӣ хоҳед кард ва он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.

Сипас фармуданд: Худо мавлои ман аст ва ман мавлои ҳар мӯъмин ҳастам. Сипас аз дасти Алӣ гирифта фармуданд: Ҳар ки ман валии ӯ бошам, пас ин (Алӣ)

низ валии ўст. Худоё! Дўст бидор ҳар касеро, ки Алиро дўст дорад ва душман бидор ҳар касеро, ки Алиро душман дорад!

Абӯтуфайл мегӯяд: Ба Зайд гуфтам: Ин ҳадисро ту худ аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидӣ? Гуфт: Ҳар ки дар он ҷо ҳузур дошт, бо ду чашмаш он ҳазратро дид ва бо гӯшҳояш ин ҳадисро шунид.¹

Ровиёни ин санад низ ҳама сиқа ва ин санад саҳеҳ аст, вале дар ин санад иштибоҳ сураат гирифта. Саҳеҳ ин аст, ки Нисой ин ҳадисро аз Муҳаммад ибни Мусанно ва ӯ аз Яҳё ибни Ҳаммод ривоят карда, вале дар баъзе ҷоҳо ин ду ровиро ба Аҳмад ибни Мусанно ва Яҳё ибни Маоз табдил кардаанд.

Абӯҷаъфари Таҳовӣ чунин ривоят кардааст:

5- كما حدثنا أحمد بن شعيب قال : أخبرنا محمد بن المثنى قال : حدثنا يحيى بن حماد قال : حدثنا أبو عوانة ، عن سليمان يعني الأعمش قال حدثنا حبيب بن أبي ثابت ، عن أبي الطفيل ، عن زيد بن أرقم قال : لما رجع رسول الله صلى الله عليه وسلم ، عن حجة الوداع ونزل بغدير خم أمر بدوحات فقممن ، ثم قال : « كأي دعت فأجبت ، إني قد تركت فيكم الثقلين ، أحدهما أكبر من الآخر : كتاب الله عز وجل وعترتي أهل بيتي ، فانظروا كيف تخلفوني فيهما ، فإنهما لن يتفرقا حتى يردا علي الحوض » ثم قال : « إن الله عز وجل مولاي ، وأنا ولي كل مؤمن » ثم أخذ بيد علي رضي الله عنه فقال : « من كنت وليه فهذا وليه ، اللهم وال من والاه ، و عاد من عاداه » فقلت لزيد سمعته من رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم ؟ فقال : ما كان في الدوحات أحد إلا رآه بعينيه ، و سمعه بأذنيه ، قال أبو جعفر : فهذا الحديث صحيح الإسناد ، لا طعن لأحد في أحد من

رواته ، فيه أن كان ذلك القول كان من رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم لعلي بغدير خم في رجوعه من حجة إلى المدينة لا في خروجه لحجه من المدينة . فقال هذا القائل : فإن هذا الحديث قد روي ، عن سعد بن أبي وقاص في هذه القصة ، وأن ذلك القول إنما كان من رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم بغدير خم في خروجه من المدينة إلى الحج لا في رجوعه من الحج إلى المدينة.

Абӯтуфайл аз Зайд ибни Арқам ривоят карда, ки гуфт: Вақте Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз Ҳаҷҷатул видоъ баргаштанд, дар Ғадири Хум фуруд омада дастур доданд то макони кушод ва бузурге омода карда шуд. Сипас фармуданд: Гӯё ман (ба охират) даъват шудам ва қабул кардам. Ман байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам, ки яке бузургтар аз дигарӣ аст. (Ба он) китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Пас диққат дошта бошед, ки баъд аз ман бо он ду ҷӣ хоҳед кард ва он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.

Сипас фармуданд: Худо мавлои ман аст ва ман мавлои ҳар мӯъмин ҳастам. Сипас аз дасти Алӣ гирифта фармуданд: Ҳар ки ман валии ӯ бошам, пас ин (Алӣ) низ валии ўст. Худоё! Дўст бидор ҳар касеро, ки Алиро дўст дорад ва душман бидор ҳар касеро, ки Алиро душман дорад!

Абӯтуфайл мегӯяд: Ба Зайд гуфтам: Ин ҳадисро ту худ аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидӣ?

1- Хасоиси Алии Насой с 93.

Гуфт: Ҳар ки дар он ҷо ҳузур дошт, бо ду чашмаш он ҳазратро дид ва бо гӯшҳояш ин ҳадисро шунид.¹

Таҳовӣ мегӯяд: Санади ин ҳадис саҳеҳ ва ҳеҷ як аз ровиёни он таъна нашудаанд ... Ҳамоно ин ҳадис аз Саъд ибни Абиваққос низ ривоят шудааст

6- حدثنا أبو مسعود الرازي حدثنا زيد بن عوف حدثنا أبو عوانة عن الأعمش، عن حبيب بن أبي ثابت عن أبي الطفيل عن زيد بن أرقم قال: لما رجع رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم من حجة الوداع كان بغدير خم قال: كأي قد دعيت فأجبت وإني تارك فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر كتاب الله و عترتي فأنظروا كيف تخلفوني فيهما ولن يفرقا حتى يردا علي الحوض. وإن الله مولاي وأنا ولي المؤمنين ثم أخذ بيد علي رضي الله عنهما فقال: من كنت وليه فعلي وليه. فقال: أنت سمعت هذا من رسول الله صلى الله عليه (و آله) وسلم؟ فقال: ما كان في الركاب إلا قد سمعته بأذنيه و رآه بعينه. قال الأعمش: فحدثنا عطية عن أبي سعيد بمثل ذلك.

Абӯтуфайл аз Зайд ибни Арқам ривоят карда, ки гуфт: Вақте Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз Ҳаҷҷатул видоъ баргаштанд, дар Ғадири Хум буданд, ки фармуданд: Гуё ман (ба охират) даъват шудам ва қабул кардам. Ман байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам, ки яке бузургтар аз дигарӣ аст. (Ва он) китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд, пас диққат дошта бошед, ки баъд аз ман бо ин ду чӣ хоҳед кард ва он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.

1- Мушкилул осори Таҳовӣ ҷ 4 с 310 р 1521.

(Сипас фармуданд): Худо мавлои ман аст ва ман мавлои ҳар мӯъмин ҳастам. Сипас аз дасти Алӣ гирифта фармуданд: Ҳар ки ман мавлои ӯ бошам, пас ин (Алӣ) низ мавлои ӯст.

Абӯтуфайл мегӯяд: Ба Зайд гуфтам: Ин ҳадисро ту худ аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидӣ? Гуфт: Ҳар ки дар он ҷо ҳузур дошт, бо ду чашмаш он ҳазратро дид ва бо гӯшҳояш ин ҳадисро шунид.

Аъмаш мегӯяд: Атия аз Абӯсаиди Худрӣ низ мисли инро ба мо ривоят кард.¹

Ровиёни ин санад низ ҳама сиқаанд ва ин санад саҳеҳ мебошад.

7- حدثنا أبو بكر بن أبي داود قال: حدثني عمي محمد بن الأشعث قال: حدثنا زيد بن عوف قال: حدثنا أبو عوانة عن الأعمش قال: حدثنا حبيب بن أبي ثابت عن عمرو بن وائلة عن زيد بن أرقم قال: لما رجع رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم من حجة الوداع ونزل غدير خم وأمر بدوحات فقممن ثم قام فقال: كأي قد دعيت فأجبت وإني قد تركت فيكم الثقلين أحدهما كتاب الله عز و جل و عترتي أهل بيتي انظروا كيف تخلفوني فيهما إنهما لن يفرقا حتى يردا علي الحوض ثم قال: إن الله عز و جل مولاي وأنا مولى كل مؤمن ثم أخذ بيد علي بن أبي طالب رضي الله عنه فقال: من كنت وليه فهذا وليه اللهم وال من والاه و عاد من عاداه قال: فقلت لزيد بن أرقم: أنت سمعت هذا من رسول الله صلى الله عليه (و آله) وسلم؟ قال: ما كان في الدوحات أحد إلا قد رآه بعينه و سمعه بأذنه قال الأعمش: و حدثنا عطية عن أبي سعيد الخدري مثل ذلك.

1- Ас-суннаи Ибни Абиосим с 630 р 1555.

Зайд ибни Арқам мегӯяд: Вақте Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз Ҳаҷҷатул видоъ баргаштанд, дар Ғадири Хум фуруд омада дастур доданд то макони кушод ва бузурге омода карда шуд. Сипас барои эроди хутба бархоста фармуданд: Гӯё ман (ба охират) даъват шудам ва қабул кардам. Ман байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам: яке китоби Худо ва (дигарӣ) Аҳли Байтам ҳастанд, пас диққат дошта бошед, ки баъд аз ман бо ин ду чӣ хоҳед кард. Он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.

Сипас фармуданд: Худо мавлои ман аст ва ман мавлои ҳар мӯъмин ҳастам. Сипас аз дасти Алӣ гирифта фармуданд: Ҳар ки ман валии ӯ бошам, пас ин (Алӣ) низ валии ӯст. Худоё! Дӯст бидор ҳар касеро, ки Алиро дӯст дорад ва душман бидор ҳар касеро, ки Алиро душман дорад!

Абӯтуфайл мегӯяд: Ба Зайд гуфтам: Ин ҳадисро ту худ аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидӣ? Гуфт: Ҳар ки дар он ҷо ҳузур дошт, бо ду чашмаш он ҳазратро дид ва бо гӯшҳояш ин ҳадисро шунид.

Аъмаш мегӯяд: Атия аз Абӯсаиди Худрӣ низ мисли инро ба мо ривоят кард.¹

Ровиёни ин санад низ ҳама сиқа ва ин санад низ саҳеҳ аст.

1- Аш-шариаи Оҷурӣ ҷ 4 с 393 р 1659.

8-9 - حدثنا محمد بن حيان المازني حدثنا كثير بن يحيى ثنا أبو كثير بن يحيى ثنا أبو عوانة وسعيد بن عبد الكريم بن سليط الحنفي عن الأعمش عن حبيب بن أبي ثابت عن عمرو بن وائلة عن زيد بن أرقم قال لما رجع رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم من حجة الوداع ونزل غدير خم أمر بدوحات فقامت ثم قام فقال كأني قد دعيت فأجبت إني تارك فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر كتاب الله و عترتي أهل بيتي فانظروا كيف تخلفوني فيهما فإنهما لن يتفرقا حتى يردا علي الحوض ثم قال إن الله مولاي و أنا ولي كل مؤمن ثم أخذ بيد علي فقال من كنت مولاه فهذا مولاه اللهم وال من والاه و عاد من عاداه فقلت لزيد أنت سمعته من رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم فقال ما كان في الفوشنجي أحد إلا قد رآه بعينه و سمعه بأذنيه .

Зайд ибни Арқам мегӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) чун аз Ҳаҷҷатул видоъ баргаштанд ва воридаи Ғадири Хум шуданд, дастур доданд то маконе барои хутба ва суҳанронӣ омода шуд. Сипас (барои суҳанронӣ) бархоста фармуданд: Гӯё ман (ба охират) даъват шудам ва қабул кардам. Ман байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам, ки яке бузургтар аз дигарӣ аст. (Ва он) китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд, пас мувозиб бошед, ки баъд аз ман бо ин ду чӣ хоҳед кард. Он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.

Сипас фармуданд: Худо мавлои ман аст ва ман мавлои ҳар мӯъмин ҳастам. Сипас аз дасти Алӣ гирифта фармуданд: Ҳар ки ман мавлои ӯ бошам, пас ин (Алӣ) низ мавлои ӯст. Худоё! Дӯст бидор ҳар касеро, ки Алиро дӯст дорад ва душман бидор ҳар касеро, ки Алиро душман дорад!

Абӯтуфайл мегӯяд: Ба Зайд гуфтам: Ин ҳадисро ту худ аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидӣ? Гуфт: Ҳар ки дар он ҷо ҳузур дошт, бо ду чашмаш он ҳазратро дид ва бо гӯшҳояш ин ҳадисро шунид.¹

Ровиёни ин санад низ ҳама сиқаанд ва санади ин ҳадис саҳеҳ мебошад.

Табаронӣ ин ҳадисро бо ду санад ривоят карда ва як санади он саҳеҳ аст ва дар санади дуюм Саид ибни Абдулкарим аст, ки Азди ўро матрук дониста, вале Абӯҳотам ҷархе дар мавриди вай анҷом наодоаст.

11-10 - حدثنا محمد بن عبد الله الحضرمي ثنا جعفر بن حميد

ح محمد بن عثمان بن ابي شيبة حدثنا النضر بن سعيد ابو صهيب قال ثنا عبد الله بن بكير الغنوي عن حكيم بن حبير عن أبي الطفيل عن زيد بن أرقم قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم ثم إني لكم فرط وإنكم واردون علي الحوض عرضه ما بين صنعاء إلى بصرى فيه عدد الكواكب من قدحان الذهب والفضة فانظروا كيف تخلفوني في الثقلين فقام رجل فقال يا رسول الله و ما الثقلان فقال رسول الله كتاب الله سبب طرفه بيد الله وطرفه بأيديكم فتمسكوا به لن تزلوا و لن تضلوا و الأصغر عترتي و إنهم لن يفترقا حتى يردا علي الحوض وسألت لهما ذاك ري فلا تقدموهما فتهلكوا و لا تعلموهما فإنهما أعلم منكم.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ман ба шумо пешӣ мегирам ва шумо дар сари ҳавз бар ман ворид хоҳед шуд... Пас бубинед, ки дар бораи Сақалайн чӣ хоҳед кард? Марде бархосту гуфт: Эй Расули Худо, Сақалайн чист? Ҳазрат фармуданд:

1- Мўъҷамул кабири Табаронӣ ҷ 5 с 16 6р 4969.

(Аввали) Китоби Худост, ки як тарафаш ба дасти Худо ва тарафи дигараш ба дасти шумост, ки (агар) ба он ҷанг занед ҳаргиз хору гумроҳ намешавед ва (дуюмӣ) Аҳли Байтам. Ва ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз ба ман ворид шаванд ва ман инро аз Парвардигорам барои он ду хостам, пас аз он ду пешӣ нагиред, ки ҳалок мешавед ва ба онҳо ёд надиҳед, ки ҳатман он ду донотар аз шумо ҳастанд.¹

Дар санади ин ҳадис Ҳаким ибни Ҷубайр аст, ки баъзеҳи ўро ба хотири шиа буданаш заиф хондаанд, вале ӯ сиқа ва ҳадди ақал ин ки ҳадиси ӯ ҳасан ва ҳуб аст, чун Абӯзаръа ўро ростгӯ гуфта² ва Ҳоким ҳадиси ўро саҳеҳ донистааст ва Муқаддасӣ ҳадиси ўро ҳасан ва ҳуб гуфта³ ва Тирмизӣ гуфтааст: Яхё ибни Муин ҳадиси ўро саҳеҳ медониста ва ҷаҳор саҳеҳи аҳли суннат аз ӯ ҳадис ривоят кардаанд.⁴

Бинобар ин, бешак санади ин ҳадис саҳеҳ аст, илова бар ин ки ин ҳадисро аз Абӯтуфайл дигарон низ ривоят кардаанд.

12-13 - حدثنا محمد بن عبد الله الحضرمي ثنا جعفر بن حميد ح حدثنا محمد بن عثمان

بن أبي شيبة حدثنا النضر بن سعيد أبو صهيب قال ثنا عبد الله بن بكير عن حكيم بن جبير عن أبي الطفيل: عن زيد بن أرقم قال نزل رسول الله صلى الله عليه (و آله) و

1- Мўъҷамул кабири Табаронӣ ҷ 3 с 66 р 2681. Маҷмаъ-уз-заъиди Ҳайсамӣ ҷ 9 с 164.

2- Ал-ҷарҳу ват-таъдил ҷ 3 с 201 р 873.

3- Аҳодисул мухторай Муқаддасӣ ҷ 1 с 421 р 399.

4- Таҳзибут таҳзиби Ибни Ҳаҷар ҷ 1 с 292 р 155.

سلم الجحفة ثم أقبل على الناس فحمد الله وأثنى عليه ثم قال إني لا أجد لنبى إلا نصف عمر الذي قبله و أني أوشك أن أدعى فأجيب فما أنتم قائلون قالوا نصحت قال أليس تشهدون أن لا إله الا الله و أن محمدا عبده و رسوله وأن الجنة حق وأن النار حق قالوا نشهد قال فرفع يده فوضعها على صدره ثم قال. أنا اشهد معكم ثم قال الا تسمعون قالوا نعم قال فأني فرط على الخوض وأنتم واردون على الخوض وان عرضه ما بين صنعاء وبصرى فيه أقذاح عدد النجوم من فضة فانظروا كيف تخلفوني في الثقلين فنادى مناد و ما الثقلان يا رسول الله قال كتاب الله طرف بيد الله عز و جل و طرف بآيديكم فتمسكوا به لا تضلوا و الآخر عشيرتي وان اللطيف الخبير نبأني أنهما لن يفرقا حتى يردا على الخوض فسألت ذلك لهما ربى فلا تقدموهما فتهلکوا و لا تقصروا عنهما فتهلکوا و لا تعلموهما فهم أعلم منكم ثم أخذ بيد علي فقال من كنت أولى به من نفسه فعلي وليه اللهم وال من والاه و عاد من عاداه.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) воридаи Ғадири Хум шуданд, онгоҳ рӯ ба мардум карда баъд аз ҳамду санои илоҳӣ фармуданд: Паёмбареро намедонам, магар ин ки ба андозаи нисфи умри паёмбари қаблӣ умр карда. Наздик аст (ба охират) даъват шавам ва ман қабул мекунам. Пас, шумо чӣ мегӯед? Мардум гуфтанд: Шумо насиҳате мекардед. Ҳазрат фармуданд: Оё шаҳодат намедихед, ки Худо яқтост ва Муҳаммад (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) банда ва расули ӯст ва ин ки биҳишту дӯзах ҳақ аст? Гуфтанд: Шаҳодат медиҳем. Онгоҳ ҳазрат дастонашонро ба сина гузошта фармуданд: Ман низ ҳамроҳи шумо шаҳодат медиҳам. Сипас фармуданд: Оё гӯш намедихед? Гуфтанд: Оре, гӯш медиҳем. Фармуданд: Ман ба шумо пешӣ мегирам ва шумо дар сари ҳавз бар ман ворид хоҳед шуд... Пас бубинед, ки дар бораи Сақалайн чӣ хоҳед

кард? Марде бархосту гуфт: Эй Расули Худо, Сақалайн чист? Ҳазрат фармуданд: (Аввалӣ) Китоби Худост, ки як тарафаш ба дасти Худо ва тарафи дигараш ба дасти шумо, ки (агар) ба он чанг занед, ҳаргиз хору гумроҳ намешавед ва (дуюмӣ) Аҳли Байтам ва он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз ба ман ворид шаванд. Ва ман инро аз Парвардигорам барои он ду хостам, пас аз он ду пешӣ нагиред, ки ҳалок мешавед ва ба онҳо ёд надиҳед, ки ҳатман он ду донотар аз шумо ҳастанд. Ҳар ки ман сазовортар бар ӯ аз ҳудаш бошам, пас Алӣ низ валии ӯст. Худоё! Дӯст бидор ҳар касеро, ки Алиро дӯст дорад ва душман бидор ҳар касеро, ки ӯро душман дорад!¹

Ин ҳадис бо ду санад ривоят шуда ва санадаш саҳеҳ мебошад.

14 - حدثني أحمد بن يحيى قال: حدثنا عبد الرحمن بن شريك قال: ثنا أبي عن الأعمش عن حبيب بن أبي ثابت عن أبي الطفيل عن زيد بن أرقم عن نبي الله صلى الله عليه (و آله) و سلم قال: إني تركت فيكم الثقلين كتاب الله عز و جل حبل ممدود من السماء إلى الأرض و عترتي أهل بيتي. فانظروا كيف تخلفوني فيهما فإنهما لن يفترقا حتى يردا علي الخوض.

Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам: китоби Худо (ки ресмонест) кашидашуда аз осмон ба замин ва Аҳли Байтам. Пас мувозиб бошед, ки ҳаққи маро дар бораи он ду чигуна риоят хоҳед кард? Ва он

1- Мӯъҷамул кабири Табаронӣ ҷ 5 с 166 р 4971. Маҷмаъ-уз-завоиди Ҳайсамӣ ҷ 9 с 164.

ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки қиёмат сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Санади ин ҳадис низ саҳеҳ аст.

15 - حدثنا عبد الملك بن محمد بن عبد الله الرقاشي حدثنا يحيى بن حماد حدثنا أبو عوانة عن الأعمش عن حبيب بن أبي ثابت عن عامر بن واثلة أبي الطفيل: عن زيد بن أرقم قال: كنا مع النبي صلى الله عليه (و آله) و سلم في حجة الوداع فلما كنا بغدير خم أمر بدوحات فقممن ثم قام فقال: كأني قد دعيت فأجبت و إن الله مولاي و أنا مولى كل مؤمن و أنا تارك فيكم ما إن تمسكنم به لم تضلوا كتاب الله و عترتي أهل بيتي فإنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض. ثم أخذ بيد علي فقال: من كنت وليه فهذا وليه اللهم وال من والاه و عاد من عاداه. قال أبو الطفيل: قلت لزيد: أنت سمعت هذا من رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم قال: ما كان في الدوحات أحد إلا و قد رأى بعينه و سمع بأذنه ذلك ! .

Зайд ибни Арқам меғӯяд: Дар Ҳаҷҷатул видоғ ҳамроҳи Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) будем ва вақте ба Ғадири Хум расидем, дастур доданд то маконе барои хутба ва суҳанронӣ омода шуд. Сипас хутба хонда фармуданд: Гӯё ман (ба охират) даъват шудам ва қабул кардам. Ҳамоно Худованд мавлои ман аст ва ман мавлои ҳар мӯъминам. Ман дар байни шумо чизе меғузорам, ки агар аз он пайравӣ кунед ҳаргиз гумроҳ намешавед ва он китоби Худо ва Аҳли Байтам аст. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар мо ворид шаванд.

1 - Ал-маърифату ват таърихи Фасвӣ ҷ 1 с 121.

Сипас аз дасти Алӣ гирифта фармуданд: Ҳар ки ман мавлояш бошам, пас Алӣ низ мавлои ўст. Худоё! Дўст бидор ҳар касеро, ки Алиро дўст дорад ва душман бидор ҳар касеро, ки ўро душман дорад.

Абӯтуфайл меғӯяд: Ба Зайд гуфтам: Ту инро худ аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидӣ? Гуфт: Ҳар ки дар онҷо буд, он ҳазратро бо чашмонаш дид ва ин суҳанронро бо гӯшаш шунид.¹

Санади ин ҳадис комилан саҳеҳ аст.

Ин ҳадисро Ҳоким бо ду санад ва бо лафзҳои мухталиф ривоят кардааст, ки дар зер бо онҳо ошно мешавем:

16-17 - حدثناه أبو بكر بن إسحاق و دعلج بن أحمد السجزي قالاً أنبا محمد بن أيوب ثنا الأزرق بن علي ثنا حسان بن إبراهيم الكرماني ثنا محمد بن سلمة بن كهيل عن أبيه عن أبي الطفيل أنه سمع زيد بن أرقم يقول ثم نزل رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم بين مكة والمدينة ثم شجرات خمس دوحات عظام فكنس الناس ما تحت الشجرات ثم راح رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم عشية فصلى ثم قام خطيباً فحمد الله وأثنى عليه وذكر ووعظ فقال ما شاء الله أن يقول ثم قال أيها الناس إني تارك فيكم أمرين لن تضلوا إن اتبعتموهما و هما كتاب الله و أهل بيتي عترتي ثم قال أتعلمون إني أولى بالمؤمنين من أنفسهم ثلاث مرات قالوا نعم فقال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم من كنت مولاه فعلي مولاه.

Абӯтуфайл аз Зайд ибни Арқам шунид, ки меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) байни Макка ва Мадина назди дарахтони бузурги панҷгона ва макони

1- Ансобул ашрофи Билозарӣ ҷ 2 с 356 ва 357.

бузургу кушоде фуруд омаданд ва мардум зери дарахтонро пок карданд. Сипас ҳазрат намоз хонданд ва барои хутба ва суханронӣ бархостанд. Онгоҳ Худоро ҳамду сано гуфтанд ва мавъиза карда ҳар чи Худо хоста ба мардум гуфтанд ва баъд фармуданд: Эй мардум! Ман байни шумо ду чиз волегузорам, ки агар аз он ду пайравӣ кунед ҳаргиз гумроҳ намешавед ва он ду китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Сипас се мартаба фармуданд: Оё медонед, ки ман бар мӯъминон аз худашон сазовортарам? Гуфтанд: Оре. Фармуданд: Ҳар ки ман мавлои ӯ ҳастам, пас Алӣ низ мавлои ӯст.¹

Ҳоким санади ин ҳадисро ба шартӣ Бухорӣ ва Муслим саҳеҳ доништа, вале Заҳабӣ гуфтааст: Бухорӣ ва Муслим аз Муҳаммад ибни Салама ҳадис ривоят накардаанд ва Саъдӣ ва Ҷузҷонӣ ӯро заиф доништаанд.

Вале бояд гуфт, ки Яҳё ибни Муин Муҳаммад ва бародарашро зикр карда ва бародарашро заиф гуфта, вале дар бораи Муҳаммад чизе нагуфта.² Ибни Ҳаббон ӯро сиқа хонда³ ва дар Саҳеҳаш низ аз ӯ ҳадис ривоят кард. Ҳоким ҳадиси ӯро саҳеҳ гуфта ва ӯ сиқа аст ва ба сухани Ҷузҷонӣ ва Саъдӣ дар мавриди ихтилофӣ ҳуди муҳаддисини аҳли суннат низ арзиш қоида нестанд. Ва ҳамчунин Ҷузҷонӣ носибӣ ва душмани Аҳли Байт аст, пас санади ин ҳадис саҳеҳ аст ҳамон

1- Мустадраки Ҳоким ҷ 1 с 118 р 4577.

2- Таърихи Яҳё ибни Муин ҷ 1 с 363 р 2448.

3- Ас-сиқоти Ибни Ҳаббон ҷ 7 с 375.

гуна ки Ҳоким гуфта ва аҳодиси дигар низ онро тақвият мекунад.

18-19 - حدثنا أبو الحسين محمد بن أحمد بن تميم الحنظلي ببغداد ثنا أبو قلابة عبد الملك بن محمد الرقاشي ثنا يحيى بن حماد و حدثني أبو بكر محمد بن بالويه و أبو بكر أحمد بن جعفر البزار قالنا ثنا عبد الله بن أحمد بن حنبل حدثني أبي ثنا يحيى بن حماد و ثنا أبو نصر أحمد بن سهل الفقيه بخارا ثنا صالح بن محمد الحافظ البغدادي ثنا خلف بن سالم المخرمي ثنا يحيى بن حماد ثنا أبو عوانة عن سليمان الأعمش قال ثنا حبيب بن أبي ثابت عن أبي الطفيل عن زيد بن أرقم قال ثم لما رجع رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم من حجة الوداع و نزل غدير خم أمر بدوحات فقمّن فقال كأنني قد دعيت فأجبت إني قد تركت فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر كتاب الله تعالى و عترتي فانظروا كيف تختلفون فيهما فإنهما لن يتفرقا حتى يردا علي الحوض ثم قال إن الله عز و جل مولاي وأنا مولى كل مؤمن ثم أخذ بيد علي فقال من كنت مولاه فهذا وليه اللهم وال من والاه و عاد من عاداه و ذكر الحديث بطوله.

Зайд ибни Арқам меғӯяд: Вақте Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз Ҳаҷҷатул видоғ баргашт ва воридаи Ғадири Хум шуд, дастур фармуд дар макони паҳну бузурге фуруд омаданд. Сипас ҳазрат фармуданд: Гӯё ман (ба охират) даъват шудам ва қабул кардам. Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам ва он ду китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Мувозиб бошед, ки баъд аз ман чигуна бо онҳо рафтор хоҳед кард? Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд. Сипас аз дасти Алӣ гирифта фармуданд: Ҳар ки ман мавлояш бошам, Алӣ низ мавлои ӯст. Худоё!

Дӯст бидор ҳар касеро, ки Алиро дӯст дорад ва душман бидор ҳар касеро, ки ўро душман дорад.

(Абӯтуфайл мегӯяд: Ба Зайд гуфтам: Ту инро худ аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидӣ? Гуфт: Ҳар ки дар онҷо буд, он ҳазратро бо чашмонаш дид ва ин суҳанонро бо гӯшаш шунид).¹

Ҳоким ин қисмати охирро, ки мо дохили қавс қарор додем наоварда ва танҳо ишора карда ва баъд ҳадиси қаблӣро барои ин ҳадис шохид қарор додааст.

Ҳоким ва Заҳабӣ санади ин ҳадисро бо шартӣ Бухорӣ ва Муслим саҳеҳ доништаанд ва инҷо ин ҳадис бо ду санад ривоят шуда, ки дар матни арабӣ мавҷуд аст.

20- حدثنا أبو بكر القاسم بن زكريا بن يحيى المقرئ قال حدثنا محمد بن حميد قال حدثنا هارون بن المغيرة عن عمرو بن أبي قيس عن شعيب بن خالد عن سلمة بن كهيل عن أبي الطفيل سمع زيد بن أرقم سمع النبي صلى الله عليه (و آله) و سلم يقول أيها الناس إني تارك فيكم أمرين لن تضلوا ما اتبعتموهما القرآن و أهل بيبي عترتي ثم قال هل تعلمون أي أولى بالمؤمنين من أنفسهم و أمواهم ثلاث مرات فقال الناس نعم فقال النبي صلى الله عليه (و آله) و سلم من كنت مولاه فعلي مولاه.

Зайд ибни Арқам аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунид, ки мефармуданд: Эй мардум! Ҳамоно ман дар байни шумо ду чиз мегузорам, ки агар аз он ду пайравӣ кунед ҳаргиз гумроҳ намешавед. Он ду китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Сипас се мартаба фармуданд: Оё медонед, ки ман бар

1- Мустадраки Ҳоким ҷ 3 с 118 р 4576.

мӯъминин ва амволашон аз худашон сазовортарам? Мардум гуфтанд: Оре. Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳар ки ман мавлояш бошам, пас Алӣ низ мавлои ӯст.¹

Санади ин ҳадис саҳеҳ аст. Дар бораи Муҳаммад ибни Ҳумайд ҳарчанд чизхое гуфта шуда, вале Яҳё ибни Муин, Аҳмад, Абӯдовуд ва баъзеи дигарон ўро сиқа доништаанд.

21- حدثنا القاسم بن زكريا بن يحيى قال حدثنا يوسف بن موسى قال حدثنا عبيد الله بن موسى قال أخبرنا يحيى بن سلمة بن كهيل عن أبيه أنه دخل على أبي الطفيل و معه حبيب بن أبي ثابت و مجاهد و ناس من أصحابه فقال أبو الطفيل حدثني زيد بن أرقم أن النبي صلى الله عليه (و آله) و سلم نزل بين مكة و المدينة عند سمرة خمس دوحات عطاس فكنس الناس لرسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم ما تحت السمرة ثم راح عشيه فحمد الله و أثنى عليه ثم قال إني تارك فيكم أمرين لن تضلوا ما اتبعتموهما كتاب الله عز و جل و أهل بيبي عترتي ثم قال الست أولى بالمؤمنين من أنفسهم قالها ثلاث مرات قال الناس بلى قال فمن كنت مولاه فعلي مولاه ثم أخذ بيده فرفعها قال يحيى و كان الناس يجيئون إلى أبي فيقولون إن حبيب بن أبي ثابت يقول اللهم وال من والاه و عاد من عاداه قال إني قد سمعت ما سمعوا و لكن قد نسيت.

Салама ибни Куҳайл ворида (хонаи) Абӯтуфайл шуд дар ҳоле, ки ҳамроҳи ӯ Ҳабиб ибни Абисобит, Мучоҳид ва дигар мардум аз асҳобаш ҳузур доштанд. Онҳо Абӯтуфайл гуфт: Зайд ибни Арқам ба ман нақл кард, ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) байни Макка ва Мадина назди дарахтони бузурги панҷгона

1- Ҷузъи Абӯтоҳири Дорукутнӣ ҷ 1 с 143 р 142.

фуруд омаданд ва мардум зери дарахтонро барои он ҳазрат тамиз карданд. Сипас ҳазрат (хутба хонда) баъд аз ҳамду санои илоҳӣ фармуданд: Ҳамоно ман байни шумо ду чиз мегузорам, ки агар аз он ду пайравӣ кунед, ҳаргиз гумроҳ намешавед. Ва он ду китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Сипас се мартаба фармуданд: Оё ман бар мӯъминон аз ҳудашон сазовортар нестам? Мардум гуфтанд: Оре (ҳастед). Сипас аз дасти Алӣ гирифтанд ва онро боло бардошта фармуданд: Ҳар ки ман мавлои ӯ ҳастам, Алӣ низ мавлои ӯст.

Яҳё мегӯяд: Мардум ҳамеша ба назди падарам омада мегуфтанд: Ҳамоно Ҳабиб ибни Абисобит мегӯяд: (Дар ҳадиси Ғадир) "Худоё дӯст бидор ҳар касеро, ки Алиро дӯст дорад ва душман бидор касеро, ки Алиро душман дорад"(низ аст). Падарам гуфт: Ман низ он чиро, ки онҳо шуниданд, шунидам ва фаромӯш кардам.¹

Дар санади ин ҳадис Яҳё ибни Салама аст, ки Ибни Ҳаббон ўро сиқа хондааст, вале дигарон ўро заиф ва мункарул ҳадис гуфтаанд.²

Вале ба ҳар ҳол аввалан ин ҳадис мункар нест ва гузашта аз ин, ин ҳадисро дигарон низ ривоят кардаанд, пас мешавад ин санадро низ саҳеҳ маҳсуб кард, чун муҳаддисон дар шавоҳид ин гуна санадхоро саҳеҳ ва ҳасан мешуморанд.

1- Ҷузъи Абӯтоҳир"-и Доруқутнӣ ҷ 1 с 144 р 143.

2- Таҳзибут таҳзиби Ибни Ҳаҷар ҷ 11 с 196 р 362.

Равшан шуд, ки ин ҳадис бо бист санад аз тариқи Абӯтуфайли саҳобӣ аз Зайд ривоят шуда ва метавон гуфт ҳамаи ин бист санад саҳеҳ аст.

2- Аҳодиси Язид ибни Ҳайён аз Зайд ибни Арқам

Аз 22 то 32 حدثني زهير بن حرب وشجاع بن مخلد جميعا عن بن علي قال زهير حدثنا إسماعيل بن إبراهيم حدثني أبو حيان حدثني يزيد بن حيان قال ثم انطلقت أنا و حصين بن سبرة و عمر بن مسلم إلى زيد بن أرقم فلما جلسنا إليه قال له حصين لقد لقيت يا زيد خيرا كثيرا رأيته رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم و سمعت حديثه و غزوت معه و صليت خلفه لقد لقيت يا زيد خيرا كثيرا حدثنا يا زيد ما سمعت من رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم قال يا ابن أخي والله لقد كبرت سني و قدم عهدي و نسيت بعض الذي كنت أعي من رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم فما حدثتكم فاقبلوا و ما لا فلا تكلفوني ثم قال قام رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم يو ما فينا خطيبا بماء يدعى حما بين مكة و المدينة فحمد الله و أنشئ عليه و وعظ و ذكر ثم قال أما بعد ألا أيها الناس فإنما أنا بشر يوشك أن يأتي رسول ربي فأجيب وأنا تارك فيكم ثقلين أولهما كتاب الله فيه الهدى و النور فخذوا بكتاب الله و استمسكوا به فحث على كتاب الله و رغب فيه ثم قال و أهل بيتي أذكركم الله في أهل بيتي أذكركم الله في أهل بيتي أذكركم الله في أهل بيتي...

Язид ибни Ҳайён мегӯяд: Ҳамроҳи Ҳусайн ибни Сабра ва Язид ибни Муслим ба назди Зайд ибни Арқам рафтем. Вақте нишастем Ҳусайн гуфт: Эй Зайд! Ҳамоно хайри зиёдеро дидӣ, Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи)-ро дидӣ, ҳадисашро шунидӣ, ҳамроҳаш чиҳод кардӣ ва пушташ намоз хондӣ ва хулоса хайри зиёде дидӣ. Эй Зайд! Ба мо аз он чӣ аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидӣ ҳадис

нақл кун. Зайд гуфт: Эй писари бародарам! Ҳамоно синну солам боло рафта ва маргам наздик шуда ва баъзе чизҳоеро, ки аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фаро гирифта будам фаромӯш кардам, бинобар ин ҳар ҳадисе, ки нақл кардам қабул кунед ва дар чизе, ки нагуфтам маро маҷбур накумед. Сипас гуфт: Рӯзе Паёмбар дар байни мо барои хондани хутба ва суҳанронӣ дар байни Макка ва Мадина дар сарзамини Ғадири Хум бархостанд. Онгоҳ Худоро ҳамду сано гуфтанд ва мавъиза карданд. Фармуданд: Эй мардум! Ман башар ҳастам ва наздик аст, ки фариштаи марг биёяд ва ман қабул кунам. Ман байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам. Аввалии он ду, китоби Худост, ки дар он нур ва ҳидоят аст, пас китоби Худоро бигиред ва бар он чанг бизанед. Хулоса ба китоби Худо суфориш намуда ва баъд фармуд: Ва (дуюмии он) Аҳли Байтам аст, шуморо дар мавриди Аҳли Байтам суфориш мекунам. Се мартаба ин суҳанро такрор фармуд.¹

Муслим ин ҳадисро бо ҷаҳор санад ривоят карда. Ва ҳадиси Сақалайн дар китобҳои зер аз Язид ибни Ҳайён бо 10 санади саҳеҳ бо ҳамин матн ва маъно аз Зайд ибни Арқам ривоят шудааст.

Дар ин ҳадис мулоҳиза мекунад, ки Зайд ибни Арқам таъкид мекунад, ки пир шуда ва хеле чизҳо

1- Саҳеҳи Муслим ҷ 4 с 1873 р 2408. Муснади Аҳмад ҷ 4 с 366. Саҳеҳи Ибни Ҳузайма ҷ 4 с 62 р 2357. Сунани Доримӣ ҷ 2 с 524 р 3316. Мӯъҷамул кабири Табаронӣ ҷ 5 с 182 р 5028. Сунани Насой ҷ 5 с 51 р 8175.

фаромӯшаш шудааст. Шояд сабаби миқдоре ноқис ва нотамом ривоят шудани ин ҳадис аз Язид ибни Ҳайён ҳамин масъала бошад. Чун ривоёти дигарон монанди Абӯтуфайл, ки худ аз саҳоба низ аст аз Зайд ибни Арқам комил ва бо аҳодиси дигар саҳоба ҳаммаънотар аз ин ҳадиси ўст, ки дар замони пири бозгӯ кардааст.

33- حدثنا محمد بن حيان المازني ثنا كثير بن يحيى ثنا أبو عوانة عن الأعمش عن يزيد بن حيان عن زيد بن أرقم قال: قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم: إني تارك فيكم الثقلين كتاب الله و عترتي فانظروا كيف تخلفوني فيهما ...

Зайд мегӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам: китоби Худо ва Аҳли Байтам. Пас мувозиб бошед, ки бо он ду чигуна рафтор хоҳед кард.. ?¹

34- قال أخبرنا القاضي أبو القاسم علي بن الحسن بن علي التنوخي، قال حدثنا أبو الحسين عبد الله بن محمد بن الحسين بن عبيد الله بن هارون الدقاق المعروف بابن أخي ميمى، قال حدثنا أبو بكر محمد بن القاسم بن بشار الأنباري النحوي إملاء، قال حدثني عم أبي العباس أحمد بن يسار بن الحسن، قال حدثنا عبد الأعلى بن حماد الترسى، قال حدثنا يحيى بن حماد، قال حدثنا أبو عوانة عن سليمان بن مهران الكاهلي و هو الأعمش عن يزيد بن حيان عن زيد بن أرقم، قال قال رسول الله صلى الله عليه و آله وسلم: إني تارك فيكم الثقلين: كتاب الله و عترتي أهل بيتي، فانظروا كيف تخلفوني فيهما".

Зайд мегӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам: китоби Худо ва Аҳли Байтам. Пас

1- Мӯъҷамул кабири Табаронӣ ҷ 5 с 182 р 5025

мувозиб бошед, ки бо он ду чӣ гуна рафтор хоҳед кард?¹

Санади ин ҳадис баррасӣ нашуд.

Ин ду матни ҳадис низ ҳамон ҳадиси қаблист ва ба гунаи дигар дар лафзу маъно ривоят шуда ва санади аввалӣ саҳеҳ аст. Хулоса, ҳадиси Сақалайн, ки аз Зайд ибни Арқам бо лафзҳои дигар ривоят шуда ва як чанд нафар онро бо матни расо ва комил аз ӯ ривоят кардаанд ва ҳамчунин он нақлҳо бо нақли саҳобагонӣ дигар созгор аст, далолат бар ин мекунад, ки матни ҳадиси Язид ибни Ҳайён, ки аз Зайд ибни Арқам ривоят карда ноқис аст, вале бо ин вучуд асли матлабро мерасонад.

3- Аҳодиси Ҳабиб ибни Абисобит аз Зайд ибни Арқам

35- حدثنا علي بن المنذر كوفي حدثنا محمد بن فضيل قال حدثنا الأعمش عن عطية عن أبي سعيد والأعمش عن حبيب بن أبي ثابت عن زيد بن أرقم رضي الله عنهما قالا قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم ثم إني تارك فيكم ما إن تمسكتم به لن تضلوا بعدي أحدهما أعظم من الآخر كتاب الله حبل ممدود من السماء إلى الأرض و عترتي أهل بيتي و لن يتفرقا حتى يردا علي الحوض فانظروا كيف تخلفوني فيهما.

Зайд ибни Арқам ва Абӯсаиди Худрӣ гуфтаанд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман чизе дар байни шумо мегузорам, ки агар ба он ҷанг занед ва аз он пайравӣ кунед, ҳаргиз баъд аз

1- Ал амолий шаҷарияи Ибни Шаҷарӣ ҷ 1 с 121.

ман гумроҳ намешавед. Яке аз он ду бузургтар аз дигарист. Ва он китоби Худо аст, ки бандест кашида шуда байни осмон ва замин. (Дуюмӣ) Аҳли Байтам ҳастанд ва он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд, пас мувозиб бошед, ки баъд аз ман бо он ду чигуна рафтор хоҳед кард?¹

Тирмизӣ санади ин ҳадисро ҳасан ва ҳуб донистааст ва ҳар дуи ин санад саҳеҳ аст. Албонӣ низ санади ин ҳадисро дар ҳар ду китобаш саҳеҳ донистааст.

Мулоҳиза мекунад, ки ривояти Ҳабиб ибни Абисобит низ алфозаш ҳамон алфозест, ки Абӯтуфайл аз Зайд ривоят карда ва дигарон аз саҳобагон низ ин ҳадиси шарифро ҳамин гуна ривоят кардаанд.

4- Аҳодиси Муслим ибни Субайҳ аз Зайд ибни Арқам

36- حدثنا يحيى قال: حدثنا جرير عن الحسن بن عبيد الله عن أبي الضحى عن زيد بن أرقم قال النبي صلى الله عليه (و آله) وسلم: إني تارك فيكم ما إن تمسكتم به لن تضلوا كتاب الله عز و جل و عترتي أهل بيتي و إنهما لن يتفرقا حتى يردا علي الحوض.

Зайд меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ман дар байни шумо чизе мегузорам, ки то замоне, ки аз он пайравӣ кунед, ҳаргиз гумроҳ намешавед. Ва он китоби Худо ва Аҳли Байтам

1- Сунани Тирмизӣ ҷ 5 с 662 р 3788. Силсила аҳодиси саҳеҳаи Албонӣ ҷ 4 с 355 р 1261. Ҷомеъ-ус-сағир ва зиёдотии Албонӣ ҷ 1 с 423 р 4223.

ҳастанд. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Санади ин ҳадис саҳеҳ ва тамоми ровиёни он ба эътирофи Ҳоким ва Заҳабӣ, ки дар зер хоҳад омад, ровиёни саҳеҳи Бухорӣ ва Муслим ҳастанд.

37- حدثنا علي بن عبد العزيز ثنا عمرو بن عون الواسطي ثنا خالد بن عبد الله عن الحسن بن عبيد الله عن أبي الضحى عن زيد بن أرقم

38- حدثنا معاذ بن المثني ثنا علي بن المديني ثنا جرير بن عبد الحميد عن الحسن بن عبيد الله عن أبي الضحى عن زيد بن أرقم

39- حدثنا أبو حصين القاضي ثنا الحماني ثنا جرير بن عبد الحميد عن الحسن بن عبيد الله عن أبي الضحى عن زيد بن أرقم قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم ثم إني تارك فيكم الثقلين كتاب الله و عترتي أهل بيتي و إنما لن يتفرقا حتى يردا علي الخوض.

Зайд меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ман дар байни шумо ду чизи боарзиш меғузoram ва он ду китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Ҳамоно он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.²

Табаронӣ ин ҳадисро бо се санад ривоят карда ва ҳамаи он се санад саҳеҳ аст.

40- حدثنا أبو بكر محمد بن الحسين بن مصلح الفقيه بالري ثنا محمد بن أيوب ثنا يحيى بن المغيرة السعدي ثنا جرير بن عبد الحميد عن الحسن بن عبد الله النخعي عن مسلم بن

1- Ал-маърифату ват таърихи Фасвӣ ҷ 1 с 121.

2- Мӯъҷамул кабири Табаронӣ ҷ 5 с 169 р 4980 ва 4981 ва 4982.

صبيح عن زيد بن أرقم رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم إني تارك فيكم الثقلين كتاب الله و أهل بيتي و إنما لن يتفرقا حتى يردا علي الخوض.

Зайд меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ман дар байни шумо ду чизи боарзиш меғузoram ва он ду китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Ҳамоно он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Ҳоким ва Заҳабӣ санади ин ҳадисро ба шарти Бухорӣ ва Муслим саҳеҳ донистаанд.

41- حدث الخليل الحافظ عن محمد بن إسحاق قال: قرأت على محمد بن مسعود حدثنا أبو حجر عمرو بن رافع حدثنا جرير عن الحسن بن مسلم عن زيد بن أرقم قال قال رسول الله صلى الله عليه و آله: إني تارك فيكم الثقلين كتاب الله و أهل بيتي و إنما لم يتفرقا حتى يردا علي الخوض.

Зайд меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ман дар байни шумо ду чизи боарзиш меғузoram ва он ду китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Ҳамоно он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.²

Санади ин ҳадис низ саҳеҳ аст.

Аз он чӣ гузашт равшан шуд, ки ҳадиси Сақалайн аз Муслим ибни Субайн аз Зайд ибни Арқам бо панҷ санади саҳеҳ ривоят шудааст.

1- Мустадраки Ҳоким ҷ 3 с 160 р 4711.

2- Ат-тадвин фи ахбори Қазвини Рофий ҷ 1 с 485.

5- Аҳодиси Алӣ ибни Рабиа аз Зайд ибни Арқам

42- حدثنا عبيد الله بن موسى قال: أخبرنا إسرائيل عن عثمان بن المغيرة عن علي بن ربيعة قال: لقيت زيد بن أرقم وهو يريد الدخول على المختار فقلت له: بلغني عنك حديث. قال: ما هو؟ قلت: أسمعت النبي صلى الله عليه (و آله) وسلم يقول: إني تارك فيكم الثقلين كتاب الله عز وجل وعترتي؟ قال: نعم.

Алӣ ибни Рабиа мегӯяд: Дар ҳоле, ки Зайд ибни Арқам ба назди Мухтор дохил мешуд, ӯро дидам ва ба ӯ гуфтам: Аз ту ба ман ҳадисе расидааст. Гуфт: Чӣ аст? Гуфтам: Оё аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидӣ, ки мефармуд: Ман дар байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам ва он китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд? Зайд гуфт: Оре, шунидам.¹

43- حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا أسود بن عامر ثنا إسرائيل عن عثمان بن المغيرة عن علي بن ربيعة قال: لقيت زيد بن أرقم وهو داخل على المختار أو خارج من عنده فقلت له: أسمعت رسول الله صلى الله عليه (و آله) وسلم يقول: إني تارك فيكم الثقلين قال: نعم.

Алӣ ибни Рабиа мегӯяд: Дар ҳоле, ки Зайд ибни Арқам ба назди Мухтор дохил ё аз наздаш хориҷ мешуд, ба ӯ гуфтам: Оё ту аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидӣ, ки фармудаанд: Ман дар байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам ва он китоби

1- Ал-маърифату ват таърихи Фасвӣ ҷ 1 с 121.

Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд? Зайд гуфт: Оре, шунидам.¹

Санади ин ҳадис саҳеҳ аст ва Шуайб Арнаут низ дар зайли Муснади Аҳмад санади онро ба шарти Бухорӣ саҳеҳ донистааст.

44- حدثنا علي بن عبد العزيز ثنا أبو غسان مالك بن إسماعيل ثنا إسرائيل عن عثمان بن المغيرة عن علي بن ربيعة قال: لقيت زيد بن أرقم داخلا على المختار أو خارجا قال: قلت: بلغني عنك سمعت رسول الله صلى الله عليه (و آله) وسلم يقول: ثم إني الثقلين كتاب الله وعترتي قال نعم.

Алӣ ибни Рабиа мегӯяд: Дар ҳоле, ки Зайд ибни Арқам ба назди Мухтор дохил ё аз наздаш хориҷ мешуд, бо ӯ рӯ ба рӯ шудам ва гуфтам: Ба ман хабар расид, ки ту аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидай, ки фармудаанд: Ман дар байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам ва он китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Зайд гуфт: Оре, дуруст аст.²

Санади ин ҳадис низ комилан саҳеҳ аст.

6-Ҳадиси Яҳё ибни Ҷўъда аз Зайд ибни Арқам

45-46- أخبرني محمد بن علي الشيباني بالكوفة ثنا أحمد بن حازم الغفاري (و طبراني عن علي ابن عبد العزيز) ثنا أبو نعيم ثنا كامل أبو العلاء قال سمعت حبيب بن أبي ثابت يخبر عن يحيى بن جعدة عن زيد بن أرقم رضى الله عنه قال خرجنا مع رسول الله صلى الله عليه (و آله) وسلم حتى انتهينا إلى غدير خم فأمر بروح فكسح في يوم ما أتى علينا

1- Муснади Аҳмад ҷ 7 с 84 р 19332.

2- Мўъҷамул кабир ҷ 5 с 186 р 5040.

يوم كان اشد حرا منه فحمد الله واثني عليه و قال يا ايها الناس انه لم يبعث نبي قط الا ما عاش نصف ما عاش الذي كان قبله واني اوشك ان ادعى فاجيب واني تارك فيكم ما لن تضلوا بعده كتاب الله عزوجل ثم قام فاخذ بيد علي رضي الله عنه فقال يا ايها الناس من اولى بكم من انفسكم قالوا الله و رسوله اعلم قال من كنت مولاه فعلي مولاه.

Зайд ибни Арқам меғӯяд: (Баъд аз ҳаҷ) ҳамроҳи Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз Макка хориҷ шудем то ин ки ба Ғадири Хум расидем. Ҳазрат дастур доданд то дар ҷои васеъ ва кушоде фуруд омада маконеро барои суҳанронии он ҳазрат омода кардем. Он рӯз ҷунон гарм буд, ки гармтар аз он барои мо набуд. Пас ҳазрат Худоро ҳамду сано гуфтанд ва фармуданд: Эй мардум! Ҳеҷ паёмбаре мабъус нашуда магар ин ки ба миқдори нисфи паёмбари пеш аз худ умр кардааст ва ман низ наздик аст даъват шавам ва қабул кунам. Ҳамоно ман дар байни шумо чизе меғузoram, ки баъд аз он ҳаргиз гумроҳ намешавад. Ва он китоби Худо (ва Аҳли Байт) ҳастанд. Сипас аз дасти Алӣ гирифта фармуданд: Эй мардум! Чӣ касе бар шумо авлотар аз худатон аст? Гуфтанд: Худо ва Паёмбараш донотаранд. Ҳазрат фармуданд: Ҳар ки ман мавлои ӯ ҳастам, пас Алӣ мавлои ӯст.¹

Ҳоким ва Заҳабӣ санади ин ҳадисро саҳеҳ донистаанд ва санади Табаронӣ низ саҳеҳ аст, вале мутаассифона мулоҳиза мекунад, ки "Аҳли Байт"-ро аз ин ҳадис ҳазф кардаанд. Аммо хушбахтона дар Ғадири Хум эрод

1- Мустадраки Ҳоким ҷ 3 с 613 р 6272. Мӯъҷамул кабири Табаронӣ ҷ 5 с 171 р 4986.

шудани ин ҳадис зикр шуда ва барои ҳар касе равшан ва собит мекунад, ки афроди беинсоф барои пинҳон кардани ҳақиқат ва фиреби мардум, даст ба ҷунин коре зада ва "Аҳли Байт"-ро аз матни ин ҳадис ҳазф кардаанд.

7- Ҳадиси писар ҳамсари Зайд аз ӯ

47- أخبرنا أبو يعلى علي بن عبيد الله بن العلاف البزار إذنا قال: أخبرنا عبد السلام بن عبد الملك بن حبيب البزار قال: أخبرنا عبد الله بن محمد بن عثمان قال: حدثنا محمد بن بكر بن عبد الرزاق، حدثنا أبو حاتم مغيرة بن محمد المهلبى قال: حدثني مسلم بن إبراهيم، حدثنا نوح بن قيس الحداني حدثنا الوليد بن صالح عن ابن امرأة زيد بن ارقم عن زيد قال: أقبل نبي الله من مكة في حجة الوداع حتى نزل بغدير والجحفة بين مكة والمدينة فأمر بالدوحات فقم ما تحتهن من شوك ثم نادى: الصلاة جامعة! فخرجنا إلى رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم في يوم شديد الحر و ان منا لمن يضع رداء على رأسه وبعضه على قدميه من شدة الرمضاء. حتى انتهينا إلى رسول الله صلى بنا الظهر ثم انصرف إلينا فقال: الحمد لله حمدته ونستعينه، و نؤمن به و نتوكل عليه، و نعوذ بالله من شرور أنفسنا، و من سيئات أعمالنا، الذي لا هادي لمن أضل، و لا مضل لمن هدى و أشهد أن لا إله إلا الله و أن محمدا عبده و رسوله. أما بعد ايها الناس! فانه لم يكن لبي من العمر إلا نصف من عمر من قبله و ان عيسى بن مريم لبث في قومه أربعين سنة و اني قد أسرع في العشرين، ألا و اني يوشك أن أفارقكم. ألا و اني مسؤول و انتم مسؤولون فهل بلغتكم؟ فماذا انتم قائلون؟ فقام من كل ناحية يجيب يقولون: نشهد انك عبد الله و رسوله، قد بلغت رسالته، و جاهدت في سبيله، و صدعت بأمره، و عبده حتى أتاك اليقين، جزاك الله عنا خير ما جزى نبيا عن أمته. فقال: أَلستم تشهدون أن لا إله إلا الله لا شريك له؟ و أن محمدا عبده و رسوله؟ و أن الجنة حق و أن النار حق و تؤمنون بالكتاب كله؟ قالوا: بلى. قال: فاني أشهد أن قد صدقتمكم، و صدقتموني ألا و اني فرطكم، و إنكم تبعي، توشكون أن تردوا على الخوض فأسألكم حين تلقوني عن

ثقلين كيف خلقتوني فيهما، قال: فأعيل علينا ما ندرى ما الثقلان، حتى قام رجل من المهاجرين و قال: بأبي و أمي أنت يا نبي الله ما الثقلان؟ قال صلى الله عليه (و آله) و سلم: الاكبر منهما كتاب الله تعالى: سبب طرف بيد الله و طرف بأيديكم، فتمسكوا به فلا تضلوا، والا صغر منهما عتري. من استقبل قبلي و أجاب دعوتي! فلا تقتلوه و لا تقروهم و لا تقصروا عنهم فاني قد سألت لهم اللطيف الخبير فأعطاني، ناصرهما لي ناصر، و خاذلهم لي خاذل، و وليهما لي ولي وعدوهم لي عدو. ألا و إنما لم تهلك أمة قبلكم حتى تتدين بأهوائها و تظهر على نبيها، و تقتل من قام لا لقسط، ثم أخذ بيد علي ابن أبي طالب فرفعهما ثم قال: من كنت مؤلّاه: فهذا مؤلّاه و من كنت وليه فهذا وليه اللهم وال من والاه و عاد من عاداه. قالها ثلاثاً.

Зайд меғӯяд: Вақте аз ҳаҷ баргаштем ва вориди Ғадири Хум шудем, Паёмбар (зимни ҳадис ва хутбаи тӯлонӣ) фармуданд: Ман бар шумо пешӣ мегирам ва шумо аз паи ман дар сари ҳавз ба ман ворид хоҳед шуд. Пас вақте бо ман рӯ ба рӯ мешавад (дар охират) шуморо аз Сақалайн савол мекунам, ки баъд аз ман бо онҳо чӣ кардед. Марде аз муҳочирин бархосту чунин савол кард, ки эй Расули Худо! Падару модарам ба фидоятон, Сақалайн чист? Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Бузургтари он ду, китоби Худо аст, ки як тарафаш ба дасти Худо ва тарафи дигараш ба дасти шумост, пас ба он чанг бизанед, ки ҳаргиз гумроҳ намешавад. Ва кӯчаки аз он ду, Аҳли Байтам ҳастанд, пас онҳоро накушед ва дар ҳаққи онҳо кӯтоҳӣ накунед. Ва ман инро барои он ду аз Худои Латиф ва Огоҳ талаб кардам ва ато фармуд. Сипас аз дасти Алӣ гирифта онро боло бардошта фармуданд: Ҳар ки ман мавлои ӯ ҳастам, Алӣ низ мавлои ӯст.

Худоё! Дӯст бидор ҳар касеро, ки Алиро дӯст дорад ва душман бидор ҳар касеро, ки Алиро душман дорад. Ин суҳанро се мартаба тақрор карданд.¹

Аз он чи гузашт равшан шуд, ки ин ҳадиси шарифро ҳашт нафар аз саҳоба ва тобеин бо 47 санад аз Зайд ибни Арқам ривоят кардаанд ва мо танҳо санади охир ва як санади дигарро баррасӣ накардем ва ду санади дигар сиҳҳаташ мавриди ихтилоф буд ва бақияи 43 санади ин ҳадис аз Зайд ибни Арқам саҳеҳ аст.

5-Аҳодиси Абӯсаиди Худрӣ

1 - حدثنا محمد بن عثمان قال حدثنا يحيى بن الحسن بن فراء القزاز قال حدثنا محمد بن أبي حفص العطار عن هارون بن سعد عن عبد الرحمن بن أبي سعيد الخدري عن أبيه قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم إني تارك فيكم الثقلين أحدهما كتاب الله تبارك وتعالى سبب طرفه بيد الله و طرفه بأيديكم و عتري أهل بيتي و إنما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض.

Абӯсаиди Худрӣ меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ман дар байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам, ки яке аз он ду, китоби Худо аст, ки як тарафаш дар дасти Худо ва тарафи дигараш дар дасти шумост. Ва (дуюмӣ) Аҳли Байтам ҳастанд ва

1- Маноқиби Ибни Мағозалӣ, ҳадиси шумораи 18. Янобеъ-ул-маваддаи Қундузӣ ҷ 1 с 103 р 23.

ҳаргиз он ду аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Уқайлӣ ин ҳадисро ба хотири Ҳорун ибни Саъд заиф хондааст дар ҳоле, ки Ибни Ҳаҷар меғӯяд: Яхё ибни Муин ва Абӯҳотам ўро мавриди эътимод хондаанд ва Аҳмади Ҳанбал ўро шахси солеҳ хонда ва Ибни Ҳаббон ўро сиқа гуфта² ва Заҳабӣ ўро садук гуфтааст.³ Пас бо ин баён равшан мешавад, ки санади ин ҳадис солеҳ ва хуб хоҳад буд.

Аҳодиси Атия аз Абӯсаиди Худрӣ

1 - حدثنا عبد الله قال حدثني أبي نا الأسود بن عامر نا أبو إسرائيل عن عطية عن أبي سعيد قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم ثم إنني تارك فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر كتاب الله حبل ممدود من السماء إلى الأرض و عترتي أهل بيتي و إلهما لن يفترقا تى يردا علي الحوض.

Абӯсаид меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ман байни шумо ду чизи боарзиш мегузoram, ки яке бузургтар аз дигарӣ аст. Ва он китоби Худо аст, ки ресмонест кашида шуда аз осмон ба замин ва (дуюмӣ) Аҳли Байтам ҳастанд ва ин ду аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.⁴

1- Зуафои Уқайлӣ ҷ 4 с 162 р 1974.

2- Таҳзибута таҳзиби Ибни Ҳаҷар 1ҷ 1 с 6 р 9.

3- Ман лаҳу ривоятун фи кутубис ситтаи Заҳабӣ ҷ 2 с 359 р 5908.

4- Муснади Аҳмад ҷ 3 с 14 р 11119. Фазоилус саҳобаи Аҳмад ҷ 2 с 779 р 1382. Саҳеҳаи Албонӣ 4\260 р 1761.

Санади ин ҳадис саҳеҳ аст ва ровиёни он ҳама сиқа ҳастанд. Албонӣ низ онро ҳасан дониста аст, вале бояд дар бораи Атия, ки ровии ин ҳадис аз Абӯсаиди Худрӣ аст ва баъзеҳо ўро заиф хондаанд назари муҳаддисонро зикр кунем, то ҳақиқати сиҳхати аҳодиси ў равшан гардад.

Атияро Иҷлӣ сиқа дониста¹ ва Ҳайсамӣ меғӯяд: Яхё ибни Муин ўро сиқа дониста.² Аз Яхё дар бораи ҳадиси Атия савол шуд, ў гуфт: Ҳадиси ў солеҳ аст.³ Ибни Шоҳин аз Яхё нақл карда, ки ўро сиқа гуфтааст.⁴ Тирмизӣ дар чандин маврид аҳодиси ўро ҳасан ва хуб гуфта. Ибни Ҳаҷар ўро садук донистааст.⁵

Ибни Саъд меғӯяд: Ҳаҷҷоч ба Муҳаммад ибни Қосим навишт: Ба Атия бигӯ то Алиро дашном диҳад ва агар дашном надод, ўро 400 тозиёна бизан ва ришашро тарош. Атия қабул накард ва Ибни Қосим ҳукми Ҳаҷҷочро бар ў чорӣ намуд. Сипас Атия ба Хуросон рафт ва онҷо монд то ин ки Умар ибни Ҳубайра ҳокими Ироқ шуд ва Атияро ба Ироқ баргардонд ва ў дар Ироқ аз дунё рафт.

1- Маърифатус сикоти Иҷлӣ ҷ 2 с 140 р 1255.

2- Маҷмаъ-уз-заъиди Ҳайсамӣ ҷ 9 с 109.

3- Таърихи Яхё ибни Муин ҷ 1 с 363 р 2446.

4- Таърихи асмоус сикоти Ибни Шоҳин с 172 р 1023.

5- Тақрибута таҳзиб ҷ 1 с 678.

Баъд Ибни Саъд меғӯяд: Иншоаллоҳ ӯ сиқа аст ва аҳодиси солеҳ ривоят карда ва баъзе аз мардум ҳадиси ӯро қабул надоранд.¹

Бухорӣ дар китоби "Адабул муфрад" ва Тирмизӣ, Абӯдовуд ва Ибни Моча дар Сихоҳи худ аз Атия ҳадис ривоят кардаанд. Илова бар ин, аҳли суннат дар масоили фикҳӣ ба аҳодиси ӯ истидлол карда ва тибқи он фатво додаанд.

Ба Атия ду ишкол ворид шудааст:

1. Соҷӣ меғӯяд: "Алиро бар ҳамаи саҳоба муқаддам медошт".²

2. Ӯ ба Калбӣ куняи Абӯсаид гузошта буд ва аз ӯ ҳадис ривоят мекард. Вале вақте савол мешавад, меғӯяд: Аз Абӯсаид.

Ҷавоби ишколи аввал: Аҳодиси фаровон ва ҳатто мутавотире ба монанди ҳадиси Тайр бар афзалияти ҳазрати Алӣ (Алайҳис салом) таъкид дорад ва хеле аз саҳоба низ ин ақидаро доштаанд.

Ҷавоби ишколи дуюм: Агар ин ишкол сиҳҳат дошта бошад, боз дар бораи ин ҳадис содиқ нест, чун Атия дар аксари санадҳои ин ҳадис ба равшанӣ баён карда аст, ки онро аз Абӯсаиди Худрӣ ривоят мекунад. Бинобар ин, ин ишкол дар бораи ин ҳадис ворид нест ва чунон, ки ишора шуд Албонӣ низ санадеро, ки

1- Таҳзибут таҳзиби Ибни Ҳаҷар ҷ 7 с 201 р 114.

2- Таҳзибут таҳзиби Ибни Ҳаҷар 7\201 р 114.

Атия бо он ҳадиси Сақалайнро ривоят карда, ҳасан ва хуб донистааст.

2- حدثنا عبد الله قال حدثني أبي نا أبو النضر نا محمد يعني بن طلحة عن الأعمش عن عطية العوفي عن أبي سعيد الخدري أن النبي صلى الله عليه (و آله) و سلم قال ثم إني أوشك أن أدعى فأجيب و إني تارك فيكم الثقلين كتاب الله و عترتي أهل بيتي وإن اللطيف الخبير أخبرني أنهما لن يتفرقا حتى يردا علي الحوض فانظروا بما تخلفوني فيهما.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Наздик аст, ки (ба охират) даъват шавам ва қабул мекунам. Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш: китоби Худо ва Аҳли Байтaro мегузорам ва Худованди Латиф ва Огоҳ ба ман хабар дод, ки он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд, пас диққат дошта бошед, ки баъд аз ман бо он ду чигуна рафтор мекунед?¹

Санади ин ҳадис саҳеҳ аст.

3- حدثنا عبيد الله قال: حدثنا أبو إسرائيل عن عطية عن أبي سعيد الخدري قال: قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم: إني تارك فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر كتاب الله عز و جل سبب موصول من السماء إلى الأرض و عترتي أهل بيتي و إنهما لن يتفرقا حتى يردا علي الحوض.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам. Яке аз он ду бузургтар аз дигарист. (Аввали) китоби Худо аст, ки сабабест васл шуда аз осмон ба замин ва (дуюм) Аҳли Байтaro. Ин ду ҳаргиз аз ҳам

1- Муснади Аҳмад ҷ 3 с 17 р 11147. Табақоти Ибни Саъд ҷ 2 с 194.

чудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Санади ин ҳадис саҳеҳ аст.

4- حدثنا عبد الله حدثني أبي حدثنا أسود بن عامر أخبرنا أبو إسرائيل يعني إسماعيل بن أبي إسحاق الملائني عن عطية عن أبي سعيد قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم: اني تارك فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر كتاب الله حبل ممدود من السماء إلى الأرض و عترتي أهل بيتي و إنهما لن يفترقا حتى يردا على الحوض.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам. Яке аз он ду бузургтар аз дигарист. (Аввали) китоби Худо аст, ки ресмонест кашида шуда аз осмон ба замин ва (дуюм) Аҳли Байтам. Ин ду ҳаргиз аз ҳам чудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.²

Санади ин ҳадис низ саҳеҳ аст.

5- أخبرنا السيد الإمام رضي الله عنه قال حدثنا أبو طاهر محمد بن أحمد بن محمد بن عبد الرحيم بقراءتي عليه بأصفهان، قال حدثنا محمد بن عبد الله بن محمد بن جعفر بن حيان، قال حدثنا أبو يعلى، قال حدثنا غسان عن أبي إسرائيل عن عطية عن أبي سعيد، قال قال رسول الله صلى الله عليه و آله: إني تارك فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر: كتاب الله سبب موصول من السماء إلى الأرض، و عترتي أهل بيتي، ألا و إنهما لن يفترقا حتى يردا على الحوض".

1- Ал-маърифату ват таърихи Фасвӣ ҷ 1 с 121.

2- Муснади Аҳмад ҷ 3 с 14 р 11119.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам. Яке аз он ду бузургтар аз дигарист. (Аввали) китоби Худо аст, ки ресмонест кашида шуда аз осмон ба замин ва (дуюм) Аҳли Байтам. Ин ду ҳаргиз аз ҳам чудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Ин санад низ саҳеҳ ва ровиёнаш сиқа ҳастанд.

6- حدثنا عبد الله، حدثني أبي، حدثنا أسود بن عامر أخبرنا أبو إسرائيل يعني إسماعيل بن أبي إسحاق الملائني عن عطية عن أبي سعيد قال: قال رسول الله: اني تارك فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر: كتاب الله حبل ممدود من السماء إلى الأرض وعترتي أهل بيتي و إنهما لن يفترقا حتى يردا على الحوض.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам, ки яке аз он ду бузургтар аз дигарист. (Аввали) китоби Худост, ки ресмонест кашида шуда аз осмон ба замин ва (дуюм) Аҳли Байтам. Ин ду ҳаргиз аз ҳам чудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.²

Ин санад низ саҳеҳ ва ровиёнаш сиқа ҳастанд.

7- حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا بن نمير ثنا عبد الملك يعني بن أبي سليمان عن عطية عن أبي سعيد الخدري قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) وسلم: اني قد تركت

1- Ал амоли шаҷарияи Ибни Шаҷарӣ ҷ 1 с 116.

2- Муснади Аҳмад ҷ 3 с 14 р 11119.

فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر كتاب الله عز وجل جبل ممدود من السماء إلى الأرض وعترتي أهل بيتي ألا أنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам, ки яке аз он ду бузургтар аз дигарист. (Аввалӣ) китоби Худост, ки ресмонест кашида шуда аз осмон ба замин ва (дуюмӣ) Аҳли Байтам. Огоҳ бошед, ки ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Санади ин ҳадис низ саҳеҳ аст.

8- حدثنا بشر بن الوليد حدثنا محمد بن طلحة عن الأعمش عن عطية بن سعد: عن أبي سعيد أن النبي صلى الله عليه (و آله) وسلم قال: إني أوشك أن أدعى فأجيب وإني تارك فيكم الثقلين: كتاب الله جبل ممدود بين السماء والأرض وعترتي أهل بيتي وإن اللطيف الخبير أخبرني أنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض فانظروا ثم تخلفوني فيهما

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Наздик аст, ки (ба охират) даъват шавам ва қабул мекунам. Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам, ки (яке) китоби Худост, ки ресмонест кашида шуда байни осмон ва замин ва (дигарӣ) Аҳли Байтам. Худованди Латифу Огоҳ ба ман хабар дод, ки ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд. Пас диққат

1- Муснади Аҳмад ҷ 3 с 26 р 11227-11578. Муснади Ибни Ҷаъд ҷ 1 с 397 р 2711.

дошта бошед, ки баъд аз ман бо он ду чигуна рафтор мекунед?¹

Санади ин ҳадис низ саҳеҳ аст.

9-10- حدثنا أبو حفص عمر بن أيوب السقطي قال: حدثنا بشر بن الوليد القاضي و حدثنا أبو بكر بن أبي داود السجستاني قال: حدثنا إسحاق بن البهلول الأنباري (قال) حدثنا إسحاق بن الطباع عن محمد بن طلحة عن الأعمش، عن عطية عن أبي سعيد الخدري قال: قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) وسلم: إني أوشك أن أدعى فأجيب وإني تارك فيكم الثقلين كتاب الله عز وجل جبل ممدود من السماء إلى الأرض وعترتي أهل بيتي وإن اللطيف الخبير أخبرني أنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض فانظروا بما تخلفوني فيهما.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно наздик аст, ки (ба охират) даъват шавам ва қабул кунам. Ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам. (Яке) китоби Худост, ки ресмонест кашида шуда байни осмону замин ва (дигарӣ) Аҳли Байтам. Худованди Латифу Огоҳ ба ман хабар дод, ки ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд. Пас диққат дошта бошед, ки баъд аз ман бо он ду чигуна рафтор мекунед.²

Ҳар ду санади ин ҳадис саҳеҳ ва ровиёнаш сиқа ҳастанд. Албатта дар бораи Абӯбакр ибни Абидовуд баъзе суҳанҳо гуфта шуда ва ўро носибӣ низ хондаанд,

1- Муснади Абӯяъло ҷ 2 с 297 р 1021.

2- Аш-шариаи Оҷурӣ ҷ 4 с 390 р 1655 ва 1656.

вале ба ҳар ҳол ўро ҳофиз ва имом доништа ва ҳадисашро бешак қабул доранд.

11- حدثنا زكريا قال حدثنا عطية عن أبي سعيد الخدري ان النبي صلى الله عليه (و آله) و سلم قال إني تارك فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر كتاب الله جبل ممدود من السماء إلى الأرض.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам, ки яке аз он ду бузургтар аз дигарист. (Аввалӣ) китоби Худост, ки ресмонест кашида шуда аз осмон ба замин (ва дуҷумӣ) Аҳли Байтам).¹

Санади ин ҳадис низ саҳеҳ аст.

12- حدثنا أبو بكر حدثنا محمد بن بشر حدثنا زكريا حدثني عطية عن أبي سعيد: عن النبي صلى الله عليه (و آله) و سلم قال: إني تارك فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر: كتاب الله جبل ممدود بين السماء والأرض و عترتي أهل بيتي و لن يفترقا حتى يردا علي الحوض.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам, ки яке аз он ду бузургтар аз дигарист. (Аввалӣ) китоби Худост, ки ресмонест кашида шуда байни осмону замин ва (дуҷумӣ) Аҳли Байтам. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.²

1- Мусаннафи Ибни Абӯшайба ҷ 6 с 133 р 30081.

2- Муснади Абӯяъло ҷ 2 с 303 р 1027. Ас-суннаи Ибни Абиосим ҷ 2 с 644 р 1554.

Санади ин ҳадис низ саҳеҳ аст.

13- حدثنا الحسن بن محمد بن مصعب الأشناني الكوفي ثنا عباد بن يعقوب ثنا أبو عبد الرحمن المسعودي عن كثير النواء عن عطية عن أبي سعيد قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم إني تارك فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر كتاب الله جبل ممدود من السماء إلى الأرض و عترتي أهل بيتي و إنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам, ки яке аз он ду бузургтар аз дигарист. (Аввалӣ) китоби Худо мебошад, ки ресмонест кашида шуда аз осмон ба замин ва (дуҷумӣ) Аҳли Байтам. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Дар санади ин ҳадис Касир ибни Исмоили Наввоъ аст, ки Абӯҳотам ва Насоӣ ўро заиф хонда ва Илҷӣ ва Ибни Ҳаббон ўро сиқа гуфтаанд. Тирмизӣ ҳадиси ўро ҳасан ва хуб доништа ва Ҳоким низ ҳадиси ўро саҳеҳ доништааст. Пас ин санад ҳадди ақал ҳасан ва хуб аст.

14- حدثنا حمدان بن إبراهيم العامري الكوفي قال ثنا يحيى بن الحسن بن فرات القزاز قال ثنا أبو عبد الرحمن المسعودي عن كثير النواء و أبي مریم الانصاري عن عطية عن أبي سعيد الخدري عن النبي صلى الله عليه (و آله) و سلم قال إني تارك فيكم الثقلين كتاب الله و عترتي أهل بيتي و لن يفترقا حتى يردا علي الحوض.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш

1- Мӯъҷамул авсати Табаронӣ ҷ 3 с 374 р 3439. Мӯъҷамус сағири Табаронӣ ҷ 1 с 226 р 363.

гузоштам, ки яке аз он ду бузургтар аз дигарист. (Аввалӣ) китоби Худост, ки ресмонест кашида шуда аз осмон ба замин ва (дуюмӣ) Аҳли Байтам. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Дар санади ин ҳадис тарҷумаи Ҳамдон ва Яҳёро пайдо накардем ва бақия ҳадисашон хуб аст.

15- أخبرنا أبو المعالي أحمد بن إسحاق الهمداني بمصر أخبرنا أبو هريرة محمد بن الليث بن شجاع الوسطاني و زيد بن هبة الله البيع ببغداد قالوا: أخبرنا أبو القاسم أحمد بن المبارك أخبرنا قفرجل أخبرنا عاصم بن الحسن أخبرنا عبد الواحد بن محمد حدثنا الحسين ابن إسماعيل القاضي إملاء حدثنا محمد بن يزيد أخو كرخويه أخبرنا يزيد بن هارون أخبرنا زكريا عن عطية العوفي عن أبي سعيد قال: قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم: "إني تارك فيكم الثقلين: كتاب الله حبل ممدود من السماء إلى الأرض و عترتي أهل بيتي و لن يفترقا حتى يردا علي الحوض"

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамонӣ ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам, ки (яке) китоби Худост, ки ресмонест кашида шуда аз осмон ба замин ва (дуюмӣ) Аҳли Байтам. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.²

Ровиёни ин санад низ сиқа ва ин санад низ саҳеҳ аст, чун Шуайб Арнаут дар ҳошияи Сияри Заҳабӣ асли ҳадисро саҳеҳ ва ин санадро ба хогири Атия заиф

1- Мўъҷамул авсати Табаронӣ ҷ 4 с 33 р 3542.

2- Сияру аълумун нубалои Заҳабӣ ҷ 9 с 365.

дониста дар ҳоле, ки мо бар сиқа будани Атия ишора кардем, пас ин санад ин саҳеҳ хоҳад буд.

16- حدثنا سفیان بن وكيع حدثنا محمد بن فضيل عن عبد الملك بن أبي سليمان عن عطية العوفي عن أبي سعيد الخدري قال سمعت رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم يقول ثم يا أيها الناس إني كنت قد تركت فيكم ما إن أخذتم به لم تضلوا بعدي الثقلين أحدهما أكبر من الآخر كتاب الله حبل ممدود من السماء إلى الأرض و عترتي أهل بيتي و إنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض.

Абӯсаиди Худрӣ меғӯяд: Шунидам, ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) мефармуд: Эй мардум! Ман чизе байни шумо гузоштам, ки агар аз он пайравӣ кунед ҳаргиз баъд аз ман гумроҳ намешавед. Яке аз он ду бузургтар аз дигарӣ аст. Ва он китоби Худост, ки ресмонест кашида шуда аз осмон ба замин ва (дуюмӣ) Аҳли Байтам. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз (бар ман) ворид шаванд.¹

Ин ҳадис бо ин лафз дар китобҳои ёдшуда бо ду санад ривоят шуда, ки як санади он заиф ва як санадаш саҳеҳ аст.

17- حدثنا الحسن بن مسلم بن الطيب الصنعاني حدثنا عبد الحميد بن صبيح حدثنا يونس بن أرقم عن هارون بن سعد عن عطية عن أبي سعيد الخدري عن النبي صلى الله عليه (و آله) و سلم قال: إني تارك فيكم الثقلين ما إن تمسكنم به لن تضلوا كتاب الله و عترتي و إنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض.

1- Муснади Абӯяъло ҷ 2 с 376 р 1140.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам, ки то замоне, ки аз ин ду пайравӣ кунед ҳаргиз гумроҳ намешавед. Ва он ду: китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Дар санади ин ҳадис тарҷумаи Ҳасан ибни Муслим ва Ибни Субайхро пайдо накардем ва бақияи ровиёни ин ҳадис сиқа ҳастанд.

18- حدثنا علي بن ميمون حدثنا سعيد بن سلمة عن عبد الملك عن عطية العوفي عن أبي الخدي قال سمعت رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم يقول يا أيها الناس إني قد تركت فيكم ما إن أخذتم به فلن تضلوا بعدي الثقيلين وأحدهما أكبر من الآخر كتاب الله حبل ممدود من السماء إلى الأرض و عترتي أهل بيتي و إنما لن يتفرقا حتى يردا علي الخوض.

Абӯсаиди Худрӣ мегӯяд: Шунидам, ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) мефармуд: Эй мардум! Ман чизе байни шумо гузоштам, ки агар аз он пайравӣ кунед ҳаргиз баъд аз ман гумроҳ намешавед; ду чизи боарзиш, ки яке аз он ду бузургтар аз дигарӣ аст. Ва он китоби Худост, ки ресмонест кашида шуда аз осмон ба замин ва (дуюмӣ) Аҳли Байтам ҳастанд.

1- Мӯъҷамус сағири Табаронӣ ҷ 1 с 232 р 376.

Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз (бар ман) ворид шаванд.¹

Санади ин ҳадис саҳеҳ ва ровиёнаш сиқа ҳастанд.

Ёдовар мешавем, ки Албонӣ дар ин китобаш дар бораи санади ин аҳодис чизе нагуфта, вале аз номи китоб ба даст меояд, ки ин аҳодисро саҳеҳ медониста ва натиҷаи пайравӣ аз ин ҳадисро, мушарраф шудан ба сояҳои биҳишт муаррифӣ кардааст.

19- حدثنا محمد بن عبد الله الحضرمي ثنا منجاب بن الحارث ثنا علي بن مسهر عن عبد الملك بن أبي سليمان عن عطية عن أبي سعيد الخدي رضي الله عنه قال قال النبي صلى الله عليه (و آله) و سلم ثم أيها الناس إني تارك فيكم ما إن أخذتم به لن تضلوا بعدي أمرين أحدهما أكبر من الآخر كتاب الله حبل ممدود ما بين السماء والأرض و عترتي أهل بيتي و إنما لن يتفرقا حتى يردا علي الخوض.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Эй мардум! Ҳамоно ман дар байни шумо чизе гузоштам, ки агар аз он пайравӣ кунед ҳаргиз баъд аз ман гумроҳ намешавед; ду чизе, ки яке бузургтар аз дигарист: Китоби Худо, ки ресмонест кашида шуда байни осмону замин ва Аҳли Байтам. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.²

Ин санад низ саҳеҳ ва ровиёнаш сиқа ҳастанд.

1- Ас-суннаи Ибни Абиосим с 629 р 1553. Зилолул ҷаннаи Албонӣ ҷ 2 с 478 р 1553.

2- Мӯъҷамул кабир Табаронӣ ҷ 3 с 65р2678.

20- حدثنا عبد الله عن ابيه عن ابن نمير عن عبد الملك بن ابي سليمان عن عطية العوفي عن أبي سعيد الخدري قال: قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم: اني قد تركت فيكم ما ان أخذتم به لن تضلوا بعدى الثقلين واحد منهما أكبر من الآخر: كتاب الله حبل ممدود من السماء الى الأرض وعترتي أهل بيتي الا و إنما لن يتفرقا حتى يردا على الخوض: قال بن نمير: قال بعض أصحابنا عن الأعمش: قال: انظروا كيف تخلفوني فيهم.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Эй мардум! Ҳамоно ман дар байни шумо ду чиз гузоштам, ки агар аз он пайравӣ кунед ҳаргиз гумроҳ намешавед; ду чизи гаронбаҳо, ки яке бузургтар аз дигарӣ аст: Китоби Худо, ки ресмонест кашида шуда аз осмон ба замин ва Аҳли Байтам. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.

Ибни Нумайр мегӯяд: Баъзе аз асҳоби мо аз Аъмаш ривоят кардаанд, ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) дар идома фармудаанд: Мувозиб бошед, ки баъд аз ман бо он ду чӣ хоҳед кард.¹

Санади ин ҳадис низ саҳеҳ ва ровиёнаш ҳама сиқа ҳастанд.

21- قال أخبرنا أبو طاهر محمد بن أحمد بن محمد بن عبد الرحيم بقراءتي عليه، قال أخبرنا أبو محمد عبد الله بن محمد بن جعفر بن حيان قال حدثنا عبيد بن محمد بن صحيح الزيات قال حدثنا عباد بن يعقوب قال حدثنا علي بن هاشم عن عبد الملك بن أبي سليمان عن عطية عن أبي سعيد عن النبي صلى الله عليه و آله أنه قال: يا أيها الناس إني قد تركت فيكم ما إن تمسكتم به لن تضلوا الثقلين و أحدهما أكبر من الآخر: كتاب الله

1- Фазоилус саҳобаи Аҳмад ибни Ҳанбал ҷ 2 с 585 р 990.

حبل ممدود من السماء إلى الأرض و عترتي أهل بيتي فإنهما لن يفترقا حتى يردا على الخوض".

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Дар байни шумо чизе гузоштам, ки агар бар он ҷанг бизанед ҳаргиз гумроҳ намешавед ва он китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Ровиёни ин санад ба ғайр аз Убайд ибни Муҳаммад, ки мо ўро нашинохтем, бақия ҳама сиқа ҳастанд.

22- حدثنا عبد الله قال حدثني إسماعيل بن موسى بن بنت السدي قتنا تليد عن أبي الجحاف عن عطية عن أبي سعيد قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم: تركت فيكم ما إن تمسكتم به فلن تضلوا كتاب الله و أهل بيتي.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Дар байни шумо чизе гузоштам, ки агар бар он ҷанг бизанед ҳаргиз гумроҳ намешавед ва он китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд.²

Санади ин ҳадис низ саҳеҳ аст. Дар бораи Талид ибни Сулаймон Аҳмад ибни Ҳанбал мегӯяд: Ман ҳеҷ ишколе дар ӯ намебинам ва аз ӯ аҳодиси зиёде навиштам, ки аз Абӯҷаҳҳоф ривоят карда. Иҷлӣ ва Ибни Аммор низ ўро мавриди эътимод гуфтаанд.³

1- Ал-амолӣ шаҷарияи Ибни Шачарӣ ҷ 1 с 126.

2- Фазоилус саҳобаи Аҳмад ҷ 1 с 171 р 170.

3- Таҳзибут таҳзиби Ибни Ҳаҷар ҷ 1 с 447 р 947.

23- حدثنا علي بن المنذر كوفي حدثنا محمد بن فضيل قال حدثنا الأعمش عن عطية عن أبي سعيد الخدري سمعت رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم يقول إني تارك فيكم الثقلين ألا و أحدهما أكبر من الآخر كتاب الله جبل ممدود من السماء إلى الأرض و عترتي أهل بيتي و لن يتفرقا حتى يردا علي الحوض فانظروا كيف تخلفوني فيهما.

Зайд ибни Арқам ва Абӯсаиди Худрӣ гуфтаанд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи) фармуданд: Ҳамоно ман чизе дар байни шумо мегузорам, ки агар ба он ҷанг занед ва аз он пайравӣ кунед ҳаргиз баъд аз ман гумроҳ намешавед. Яке аз он ду бузургтар аз дигарист: китоби Худо, ки ресмонест кашида шуда байни осмон ва замин ва (дуюмӣ) Аҳли Байтам ҳастанд. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд, пас мувозиб бошед, ки баъд аз ман бо он ду чигуна рафтор хоҳед кард.¹

Тирмизӣ санади ин ҳадисро ҳасан ва ҳуб гуфтааст ва ҳар дуи ин санад саҳеҳ аст ва Албонӣ низ санади ин ҳадисро дар ҳар ду китобаш саҳеҳ доништааст ва ба ин ҳадис, дар бахши гузашта низ ишора шуда буд.

24- أخبرنا أبو الفتح أحمد بن عقیل بن محمد بن أحمد بن رافع أنبأنا أبي أبو الفضل و أخبرنا أبو القاسم بن السمرقندي أنبأنا أبو محمد عبيد الله بن إبراهيم المعروف بابن كيبية النجار قال أنبأنا أبو بكر محمد بن عبد الرحمن القطان أنبأنا خيثمة بن سليمان حدثنا محمد

1- Сунани Тирмизӣ ҷ 5 с 662 р 3788. Силсилаи аҳодиси саҳеҳаи Албонӣ ҷ 4 с 355 р 1261. Ҷомеъ-ус-сағир ва зиёдатихи Албонӣ ҷ 1 с 423 р 4223.

بن سعد حدثنا أبي حدثنا عمرو والحسن عن الحسن بن عطية عن عطية قال قال أبو سعيد الخدري سمعت رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم يقول إني تارك فيكم الثقلين ألا و أحدهما أكبر من الآخر كتاب الله جبل ممدود من السماء إلى الأرض و عترتي أهل بيتي ألا و إنهما لن يتفرقا حتى يردا علي الحوض.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам, ки яке аз он ду бузургтар аз дигарист: китоби Худо, ки ресмонест кашида шуда аз осмон ба замин ва (дуюмӣ) Аҳли Байтам. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

25- حدثنا عبيد الله قال: أنبأ فضيل بن مرزوق عن عطية عن أبي سعيد الخدري قال: قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم: إني تارك فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر: كتاب الله عز و جل جبل ممدود من السماء إلى الأرض طرف في يد الله عز و جل و طرف في أيديكم فاستمسكوا به ألا و عترتي. قال فضيل: سألت عطية عن عترته؟ قال: أهل بيته.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам, ки яке аз он ду бузургтар аз дигарист: китоби Худо, ки ресмонест кашида шуда аз осмон ба замин ва як тарафаш дар дасти Худо ва тарафи дигараш ба дасти шумост, ки ба он ҷанг бизанед... ва Аҳли Байтам.²

1- Таърихи Ибни Асокир 5 ҷ 4 с 92 р 11377.

2- Ал-маърифату ват таърихи Фасвӣ ҷ 1 с 121.

Ин санад комилан саҳеҳ аст.

26- قال أخبرنا إبراهيم بن طلحة بن إبراهيم بن غسان بقراءتي عليه، قال حدثنا أبو القاسم علي بن محمد بن سعيد العامري الكوفي قراءة عليه قال حدثنا أبو العباس إسحاق بن محمد بن مروان القطان قال حدثنا أبي قال حدثنا عباس بن عبد الله الحريري عن جبر بن الحر عن عطية عن أبي سعيد قال قال رسول الله صلى الله عليه وآله: إني تارك فيكم الفقلين: كتاب الله، وأهل بيته.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам: китоби Худо ва Аҳли Байтам.¹

Дар санади ин ҳадис Аббос ва Ҷабрро нашинохтем.

Аз он чи гузашт равшан шуд, ки ҳадиси шарифи Сақалайноро ду нафар аз тобеин бо 27 санад аз Абӯсаиди Худрӣ ривоят кардаанд ва 23 санади он саҳеҳ ва се санад баъзе аз ровиёнаш шинохта нашуданд ва як санад заиф аст. Ҳамчунин бояд диққат дошта бошем, ки ин ҳадиси шарифро 11 нафар аз Атия ривоят кардаанд.

6-Аҳодиси Ҷобир ибни Абдуллоҳ

1- حدثنا نصر بن عبد الرحمن الكوفي حدثنا زيد بن الحسن هو الأنماطي عن جعفر بن محمد عن أبيه عن جابر بن عبد الله قال قال رسول الله صلى الله عليه وآله (و آله) وسلم في حجته يوم عرفة وهو على ناقته القصواء يخطب فسمعتة يقول يا أيها الناس إني كنت قد تركت فيكم ما إن أخذتم به لن تضلوا كتاب الله و عترتي أهل بيته.

1- л-амолй шаҷарияи Ибни Шаҷарӣ ҷ 1 с 126.

Ҷобир ибни Абдуллоҳ мегӯяд: Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи)-ро дар ҳаҷ дар рӯзи Арафа дидам ва он ҳазрат бар шутури худ савор буданд ва хутба мехонданд. Шунидам, ки мефармуданд: Эй мардум! Ҳамоно ман чизе байни шумо мегузорам, ки агар аз он пайравӣ кунед ҳаргиз гумроҳ намешавед ва он: Китоби Худо ва Аҳли Байтам аст.¹

Тирмизӣ баъд аз нақли ин ҳадис мегӯяд: Дар ин бора аз Абӯзар, Абӯсаид, Зайд ибни Арқам ва Ҳузайфа ибни Усайд низ ҳадис ривоят шуда ва ин ҳадис ҳасан ва ҳуб аст.

Албонӣ низ дар ҳар ду китобаш санади ин ҳадисро саҳеҳ донистааст.

2- حدثنا عبد الرحمن بن الحسين الصابوني قال حدثنا نصر بن عبد الرحمن الوشاء قال حدثنا زيد بن الحسن الأنماطي عن جعفر بن محمد عن أبيه عن جابر بن عبد الله قال رأيت رسول الله صلى الله عليه وآله (و آله) وسلم في حجته يوم عرفة وهو على ناقته القصواء يخطب فسمعتة يقول أيها الناس قد تركت فيكم ما إن أخذتم به لن تضلوا كتاب الله وعترتي أهل بيته لم يرو هذا الحديث عن جعفر بن محمد إلا زيد بن الحسن الأنماطي.

Ҷобир ибни Абдуллоҳ мегӯяд: Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи)-ро дар ҳаҷ дар рӯзи Арафа дидам ва он ҳазрат бар шутури худ савор буданд ва хутба мехонданд. Шунидам, ки мефармуданд: Эй мардум! Ҳамоно ман чизе байни шумо мегузорам, ки агар аз он пайравӣ кунед ҳаргиз

1- Сунани Тирмизӣ ҷ 5 с 662 р 3786 ва 2748.

гумроҳ намешавед ва он: Китоби Худо ва Аҳли Байтам аст.¹

Санади ин ҳадис низ саҳеҳ ва ровиёни он ҳама сиқаанд.

3- حدثنا محمد بن عبد الله الحضرمي ثنا نصر بن عبد الرحمن الوشاء ثنا زيد بن الحسن الأنماطي عن جعفر بن محمد عن أبيه عن جابر قال: رأيت رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم في حجته يوم عرفة و هو على ناقته القصواء يخطب فسمعتة يقول: يا أيها الناس إني تركت فيكم ما إن أخذتم به لن تضلوا كتاب الله و عترتي أهل بيتي.

Ҷобир ибни Абдуллоҳ мегӯяд: Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи)-ро дар ҳаҷ дар рӯзи Арафа дидам ва он ҳазрат бар шутури худ савор буданд ва хутба мехонданд. Шунидам, ки мефармуданд: Эй мардум! Ҳамоно ман чизе байни шумо мегузорам, ки агар он пайравӣ кунед ҳаргиз гумроҳ намешавед ва он: Китоби Худо ва Аҳли Байтам аст.²

Албонӣ дар ҷаҳор китоби худ, ки дар зер ёд шуда, санади ин ҳадисро саҳеҳ донистааст.

4- قال النبي صلى الله عليه (و آله) و سلم تركت فيكم ما لن تضلوا بعدي ان اعتصمتم به كتاب الله و عترتي أهل بيتي.

1- Мӯъҷамул кабири Табаронӣ ҷ 5 с 89 р 4757.

2- Мӯъҷамул кабири Табаронӣ ҷ 3 с 66 р 2680. Саҳеҳи Тирмизии Албонӣ ҷ 3 с 266 р 2978. Мишкотул масобеҳ бо таҳқиқи Албонӣ ҷ 3 с 341 р 6143. Ҷомеъ-ус-сағир ва зиёдотиҳи Албонӣ ҷ 1 с 1384 р 13835. Силсилаи аҳодиси саҳеҳаи Албонӣ р 7877.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ман дар байни шумо чизе мегузорам, ки агар аз он пайравӣ кунед, ҳаргиз гумроҳ намешавед (ва он) китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд.¹

Ин ҳадисро Муттақӣ ва Суютӣ аз китоби Мусаннафи Ибни Абишайба ва Ал-муттафиқ вал муфтариқи Хатиби Бағодӣ нақл кардаанд, вале дар китоби Ибни Абишайба² ҳадисе нақл шуда, ки Имом Содиқ аз Имом Боқир ва он ҳазрат аз Ҷобир ривоят кардаанд, ки ҳазрат дар Арафа эрод фармуданд зикр шуда, вале Аҳли Байтро ҳазф кардаанд. Аз ин ки Муттақӣ ва Суютӣ ин ҳадисро аз "Мусаннаф"-и Ибни Абишайба комил ривоят кардаанд истифода мешавад, ки ин қисмати ҳадис баъдҳо аз тарафи касоне, ки ин китобро ба ҷоп расондаанд ҳазф шудааст.

Хатиби Бағодӣ чунин ривоят кардааст:

5- أخبرنا أبو الحسين محمد بن أحمد بن محمد بن حسنون القرشي عن إبراهيم بن مهاجر الأزدي عن جعفر بن محمد عن جابر رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وعلى آله و سلم تركت فيكم ما لن تضلوا بعدي كتاب الله و عترتي أهل بيتي.

Ҷобир мегӯяд: Паёмбар саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ фармуданд: Байни шумо чизе гузоштам, (ки агар аз он

1- Канзул уммол ҷ 1 с 187 р 951. Ҷомеъ-ул-аҳодиси Суютӣ ҷ 4 с 82 р 10317.

2- Мусаннафи Ибни Абишайба ҷ 4 с 425.

пайравӣ кунед) баъд аз ман ҳаргиз гумроҳ намешавад, китоби Худо ва итратам, Аҳли Байтам.¹

Санади ин ҳадис низ саҳеҳ ва ровиёнаш ҳама сиқаанд, вале аз санади ин ҳадис Имом Боқир алайҳис саломро ҳазф кардаанд.

То инҷо равшан шуд, ки ин ҳадисро ду нафар аз Имом Содиқ бо санади саҳеҳ комил ривоят кардаанд.

Аммо мутаассифона Муслим, Ибни Хузайма ва Ибни Ҳаббон ин ҳадисро бо ҳамин санад дар Саҳеҳи худ ривоят карда, вале "Аҳли Байт"-ро аз ҳадис ҳазф кардаанд, ки дар зер мулоҳиза хоҳед кард:

حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة قال: حدثنا حاتم بن إسماعيل عن جعفر بن محمد عن أبيه قال: دخلنا على جابر بن عبد الله فقلت: أخبرني عن حجة رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم فسرد قصة حجة الوداع إلى أن ذكر خطبته يوم عرفة قال: فاتقوا الله في النساء فإنهن عوان عندكم فإنكم أخذتموهن بأمانة الله واستحللتم فروجهن بكلمة الله ولكم عليهن أن لا يوطئن فرشكم أحدا تكرهونه فإن فعلن ذلك فاضربوهن ضربا غير مبرح و هن عليكم رزقهن وكسوتهن بالمعروف و قد تركت فيكم ما إن تمسكنم به لن تضلوا بعده: كتاب الله و أنتم تسألون عني فما أنتم قائلون؟ قالوا: نشهد أنك قد بلغت وأدبت ونصحت فقال بأصبعه السبابة يرفعها إلى السماء و ينكتها إلى الناس اللهم اشهد اللهم اشهد ثلاث مرات.

Ин ҳадис ҳамон ҳадисест, ки Тирмизӣ ва дигарон ривоят кардаанд ва ҳамаи ин муҳаддисин ин ҳадисро аз Имом Содиқ ва он ҳазрат аз падарашон Имом

1 - Ал Муттафиқ вал муфтариқи Хатиб, ҷ 2 с 31 р 78.

Боқир аз Ҷобир ривоят кардаанд ва Ҷобир дар ҳамаи инҳо меғӯяд: Ҳазрат дар ҳаҷчи худ рӯзи Арафа фармуданд: Ман барои шумо чизе мегузорам, ки агар аз он пайравӣ кунед, ҳаргиз гумроҳ намешавад...¹

Хеле равшан аст, ки дар ин китобҳо лафзи "Аҳли Байт" аз ин ҳадиси шариф ҳазф карда шуда ва дар оянда дар аҳодиси Ибни Аббос низ хоҳад омад, ки он ҷо низ ҳадис дар Ҳаҷҷатул видоъ гуфта шуда ва дар он ба ҷои "Аҳли Байт" "суннатам" қарор дода шудааст. Хулоса баъзе беинсофон ба чунин таҳрифҳо низ дар бораи ин ҳадис даст задаанд.

6- و أخرج السيد ابو الحسين يحيى بن الحسن في كتابه "أخبار المدينة" عن محمد ابن عبد الرحمن بن خلاد وكان من رهط عن جابر بن عبد الله قال: أخذ النبي صلى الله عليه و آله و سلم بيد علي والفضل بن عباس في مرض وفاته فيعتمد عليهما حتى جلس على المنبر وعليه عصاية فحمد الله وأثنى عليه فقال أما بعد أيها الناس... قد تركت فيكم ما إن تمسكنم به لن تضلوا: كتاب الله... و عترتي أهل بيتي فلا تنافسوا و لا تحاسدوا ولا تباغضوا وكونوا إخوانا كما أمركم الله ثم أوصيكم بعترتي و أهل بيتي ثم أوصيكم بهذا الحلي من الانصار.

Ҷобир меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) дар беморие, ки аз он реҳлат карданд аз дасти Алӣ ва Фазл ибни Аббос гирифта, бо така бар онҳо берун омаданд то ин ки ба минбар нишастанд ва баъд аз ҳамду санои илоҳӣ фармуданд: Эй мардум! Ҳамоно ман дар байни шумо чизе гузоштам, ки агар аз он

1- Саҳеҳи Муслим ҷ 2 с 886 р 1218. Саҳеҳи Ибни Хузайма ҷ 2 с 251 р 2809. Саҳеҳи Ибни Ҳаббон ҷ 4 с 310 р 1457 ҷ 9 с 253 р 3944.

пайравӣ кунед, ҳаргиз гумроҳ намешавед. Ва он китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд, пас ба дунё дода нашавед ва ба ҳам ҳасад наварзед ва душманӣ накунад ва бародари ҳам бошед чунон, ки Худо амр фармуда. Сипас ба Аҳли Байтам шуморо суфориш мекунам ва ба ин гурӯҳ аз ансор низ шуморо суфориш мекунам.¹

Нависандаи китоби "Ахборул Мадина", ки дигарон ин ҳадисро аз ӯ нақл кардаанд, Яҳё ибни Ҳасан ибни Ҷаъфар аз фарзандони Имом Сачҷод (Алайҳис салом) аст. Заркалӣ дар бораи ӯ мегӯяд: Насабдон ва таърихдон аз аҳли Мадина ва дар он ба дунё омада ва дар Макка дар соли 277 ҳиҷрӣ аз дунё рафта ва ӯ аз бузургон аст. ("Ал-аълом"-и Заркалӣ ҷ 8 с 140 ва 141).

7- أخرج ابن عقدة: عن جابر بن عبد الله قال: كنا مع النبي صلى الله عليه وآله وسلم في حجة الوداع فلما رجع إلى الجحفة نزل ثم خطب الناس فقال: أيها الناس إني مسؤول وأنتم مسؤولون فما أنتم قائلون؟ قالوا: نشهد أنك بلغت ونصحت وأدبت. قال: إني لكم فرط وأنتم واردون علي الحوض وإني مخلف فيكم الثقلين إن تمسكتم بما لن تضلوا: كتاب الله وعترتي أهل بيتي وإنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض. ثم قال: الستم تعلمون أي أولى بكم من أنفسكم؟ قالوا: بلى. فقال آخذوا بيد علي: من كنت مولاه فعلى مولاه. ثم قال: اللهم وال من والاه و عاد من عاداه.

Ибни Уқда аз Ҷобир нақл карда, ки мегӯяд: Дар Ҳаҷҷатул видоъ ҳамроҳи Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) будем. Пас вақте ба Ҷӯҳфа расиданд фуруд омаданд. Сипас хитоб ба мардум фармуданд: Эй

1- Ҷавоҳирул ақдайнӣ Самхӯдӣ с 234. Захоирул уқбон Табарӣ с 225. Янобеъ-ул-маваддаи Қундузии ҳанафӣ ҷ 1 с 125 р 58.

мардум! Ману шумо мавриди пурсучӯ воқеъ хоҳем шуд, пас шумо чӣ хоҳед гуфт? Гуфтанд: Шаҳодат медиҳем, ки шумо рисолататонро расондед, насиҳат кардед ва адои вазифа намудед. Ҳазрат фармуданд: Ман аз шумо пешӣ мегирам ва шумо дар сари ҳавз бар ман ворид хоҳед шуд ва ман дар байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам, ки агар аз он ду пайравӣ кунед, ҳаргиз гумроҳ намешавед ва он ду: китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.

Сипас фармуданд: Оё намедонед, ки ман сазовортар аз шумо бар худатон ҳастам? Гуфтанд: Оре, медонем.

Пас аз дасти Алӣ гирифта фармуданд: Ҳар ки ман мавлои ӯ ҳастам, ин Алӣ низ мавлои ӯст. Худоё! Дӯст бидор ҳар касеро, ки Алиро дӯст дорад ва душман бидор ҳар касеро, ки Алиро душман дорад.¹

8- أخبرنا عبد الرحمن بن عمر بن أحمد أنبا الحسين بن إسماعيل ثنا أبو هشام الرفاعي ثنا حفص عن مجالد عن الشعبي عن جابر قال: خط لنا رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم خطا فقال: هذا سبيل ثم خط خطوطا فقال: هذه سبل الشيطان فما منها سبيل إلا عليها شيطان يدعو إليه الناس فإنما أنا بشر يوشك أن يأتيني رسول ربي فأجيبه و أنا تارك فيكم الثقلين: أولهما كتاب الله عز وجل فيه الهدى والنور من استمسك به و أخذ به كان على الهدى و من تركه و أخطأه كان على الضلالة و أهل بيتي أذكركم الله عز وجل في أهل بيتي واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا.

1- Ҷавоҳирул ақдайнӣ Самхӯдӣ с 235. Янобеъ-ул-маваддаи Қундузӣ ҷ 1 с 125 р 59.

Ҷобир меғӯяд: Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) хатге кашиданд ва фармуданд: Ин роҳи (рост ва ҳақ) аст, сипас чанд хатти дигар кашида фармуданд: Ин роҳҳои шайтон аст ва ҳеҷ роҳе аз он нест магар ин ки дар он шайтонест, ки мардумро ба тарафи он меҳонад. Пас, ҳамоно ман башар ҳастам ва наздик аст фиристодаи Парвардигорам (барои қабзи руҳам) биёяд ва ман қабул кунам. Ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам. Аввалини он ду: китоби Худо, ки дар он ҳидоят ва нур аст ва ҳар ки ба он ҷанг занад ва роҳашро аз он бигирад, бар ҳидоят хоҳад буд ва ҳар ки онро тарк кунад ва онро хато бидонад, дар гумроҳӣ хоҳад буд. Дуюмӣ Аҳли Байтам ҳастанд, шуморо дар бораи Аҳли Байтам ба ёди Худо меоварам. Ба ресмони Худованд (китоби Худо ва Аҳли Байт) ҳамагӣ ҷанг бизанед ва аз ҳам пароканда ва мутафарриқ нашавед.¹

Ровиёни ин ҳадис ҳама тавсиқ шудаанд ва дар бораи Абӯҳишом ихтилоф бештар аст ва метавон санади ин ҳадисро ҳасан ва ҳуб донист.

Ин ҳадис аз Ҷобир бо ҳашт санад ривоят шуда ва ҷаҳор санади он саҳеҳ аст ва санадҳои бақия ҳазф шуда ва ба мо нарасида аст.

1- Шарҳи усули эътиқоди аҳли суннат вал ҷамоати Лолақой ҷ 1 с 107 р 84.

7- Аҳодиси Абдуллоҳ ибни Аббос

1- Албонӣ ҳадиси васият ба китоби Худо ва Аҳли Байтро аз Ибни Аббос нақл карда ва гуфта аст: Ҳоким онро ривоят карда ва ӯ ва инчунин Заҳабӣ санади онро саҳеҳ донистаанд.¹

2- و أنبأني الإمام الحافظ صدر الحفاظ أبو العلاء الحسن بن أحمد العطار الهمداني، و الإمام الأجل نجم الدين أبو منصور محمد بن الحسين بن محمد البغدادي، قالاً: أنبأنا الشريف الإمام الأجل نور الهدى أبو طالب الحسين ابن محمد بن علي الزيني، عن الإمام محمد بن أحمد بن علي بن الحسن بن شاذان، حدثنا أبو محمد عبد الله بن يوسف بن بابويه الاصبهاني بنيسابور، عن حماد بن محمد الهروي، عن علي بن محمد بن عيسى، عن محمد بن عكاشة، عن محمد بن الحسين، عن محمد بن سلمة، عن خصيف، عن مجاهد قال: قيل لابن عباس ما تقول في علي بن أبي طالب؟ فقال: ذكرت و الله احد الثقلين، سبق بالشهادتين و صل القبلتين، و بايع البيعتين، و اعطى السبطين و هو أبو السبطين الحسن و الحسين، و ردت عليه الشمس مرتين بعد ما غابت عن الثقلين، و جرد السيف تارتين و هو صاحب الكرتين، فمثله في الامّة، مثل ذي القرنين، ذاك مولاي علي بن أبي طالب.

Муҷоҳид меғӯяд: Ба Ибни Аббос гуфта шуд: Дар бораи Алий ибни Абӯтолиб чӣ меғӯӣ? Гуфт: Ба Худо савганд, яке аз ду сақдро ёд кардӣ, касеро ёд кардӣ, ки ба гуфтани шаҳодатайн пешӣ гирифт ва ба ду қибла намоз хонд ва дар ҳар ду навбат байъат намуд ва ду сибт дода шуд ва ӯ падари ду сибт Ҳасан ва Ҳусайн аст ва хуршед барои ӯ ду мартаба баъд аз нишастан

1- Силсилаи аҳодиси саҳеҳаи Албонӣ ҷ 4 с 260 р 1861.

баргашта... ва ӯ дар ин уммат монанди Зулқарнайн аст ва ӯ мавлоям Алӣ ибни Абӯтолиб аст.¹

Санади ин ҳадис мавриди баррасӣ қарор нагирифт.

3 - عن عطاء بن السائب عن أبي يحيى عن ابن عباس قال: خطب رسول الله صلى الله عليه وآله فقال: يا معشر المؤمنين إن الله عز وجل أوحى إلي أني مقبوض أقول لكم قولا إن عملتم به نجوتم وإن تركتموه هلكتم إن أهل بيتي وعترتهم خاصتي وحماتي وإنكم مسؤولون عن الثقلين: كتاب الله وعترتي إن تمسكتم بهما لن تضلوا فانظروا كيف تخلفوني فيهم.

Ибни Аббос меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) хутба хонда, дар он фармуданд: Эй мӯъминон! Худованд бар ман хабар дод, ки ман аз байни шумо хоҳам рафт, ба шумо чизе меғӯям, ки агар бар он амал кунед наҷот меёбед ва агар онро тарк кунед ҳалок мешавед. Ҳамоно Аҳли Байтам хоссонии ман ҳастанд ва шумо аз Сақалайн пурсида хоҳед шуд. (Ва он) китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд ва он ду аз ҳам ҷудо намешаванд. Пас бубинед, ки баъд аз ман чӣ гуна бо он ду рафтор хоҳед кард.²

Ровиёни мазкур дар санад сиқаанд, вале санад комил зикр нашудааст.

4 - حدثنا فضل بن سهل عن ابن أبي أويس حدثنا أبي عن عبد الله ابن أبي عبد الله النضري و عن ثور بن يزيد عن عكرمة عن ابن عباس أن النبي صلى الله عليه وآله وسلم قال: فذكر الحديث.

1- Маноқибии Хоразмӣ с 329 р 349.

2- Янобеъ-ул-маваддаи Қундузии ҳанафӣ ҷ 1 с 112 р 34.

Ибни Абиосим бо санади боло аз Ибни Аббос ҳадиси Сақалайнро ривоят кардааст. (Ас-суннаи Ибни Абиосим с 630 р1557).

Ёдовар мешавем, ки Ибни Абиосим дар зимни аҳодиси Сақалайн, санади пешинро нақл карда ва гуфтааст: Бо ин санад аз Ибни Аббос ҳадиси Сақалайн ривоят шудааст, вале санади он заиф аст, ки дар зер ишора хоҳад шуд.

5 - حدثنا أبو بكر أحمد بن إسحاق الفقيه أنبأ العباس بن الفضل الأسفاطي ثنا إسماعيل بن أبي أويس وأخبرني إسماعيل محمد بن الفضل الشعрани ثنا جدي عن ثور زيد الديلي عن عكرمة عن ابن عباس: أن رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم خطب الناس في حجة الوداع فقال: قد ينس الشيطان بأن يعبد بأرضكم ولكنه رضي أن يطاع فيما سوى ذلك مما تحاقرون من أعمالكم فاحذروا يا أيها الناس إنني قد تركت فيكم ما إن اعتصمتم به فلن تضلوا أبدا: كتاب الله وسنة نبيه صلى الله عليه وآله وسلم إن كل مسلم أخ المسلم المسلمون إخوة ولا يحل لامرئ من مال أخيه إلا ما أعطاه عن طيب نفس ولا تظلموا ولا ترجعوا من بعدي كفارا يضرب بعضهم رقاب بعض.

Ин ҳадис¹ ҳамон ҳадиси Сақалайн аст, ки Ҷобир низ ривоят карда ва дар Арафа Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) уммати исломиро ба пайравӣ аз китоби Худо ва Аҳли Байт амр фармуданд. Аммо чунон ки дар гузашта зикр шуд, дар ин ҳадис ба ҷои "Аҳли Байтам" суннатам оварда шуда ва бо ин, ҳадиси мазкур бо навъе таҳриф рӯ ба рӯ шудааст.

1- Мустадраки Ҳоким ҷ 1 с 171р318.

Дар санади ин ҳадис Исмоил ва падараш Абӯувайс заиф ҳастанд ва Икрима аз хаворич ва аз душманони Аҳли Байт буда ва чунон ки дар гузашта ишора шуд, дар ҳадиси саҳеҳ ворид шуда, ки Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) дар Ҳаҷҷатул видоъ (ҳаҷҷи охир) ба китоби Худо ва Аҳли Байт суфориш фармуданд ва ин ҳадис ҳамон ҳадис аст, вале яке аз ин афрод, Икрима ба хотири душманӣ бо Аҳли Байт ва ё Исмоил ва падараш ин ҳадисро таҳриф кардаанд, чун Яҳё ибни Муин дар бораи ин ду мегӯяд: **Ибни Абӯувайс ва падараш ҳадисро медӯзданд.**¹ Ва ин ҳадис низ беҳтарин далел бар дуздии онҳост, ки лафзи "Аҳли Байтам"-ро ба "суннатам"табдил кардаанд ҳамчунин Исмоилро каззоб низ гуфтаанд.²

Пас ин ҳадис низ бешак ҳамон ҳадиси васият ба "китоби Худо ва Аҳли Байт"буда чунон ки Ибни Абӯосим низ онро зимни аҳодиси васият ба "китоби Худо ва Аҳли Байт"аз Ибни Аббос ривоят кардааст. Вале дурӯғгӯёну душманони Аҳли Байт, ки дар санади ин ҳадис қарор гирифтаанд даст ба таҳрифи ин ҳадис задаанд.

Ҳамчунин Ҳоким баъд аз нақли ин ҳадис мегӯяд: Зикри чанг задан ба суннат дар ин хутба (яъне дар хутбаи Ҳаҷҷатул видоъ) ғариб аст (яъне чунин чизеро

1- Сунани Байҳақӣ ҷ 3 с 289. Комили Ибни Удай ҷ 1 с 323. Таҳзибут таҳзиби Ибни Ҳаҷар ҷ 5 с 234 р 477.

2- Комили Ибни Удай ҷ 1 с 323. Мизонул эътидоли Заҳабӣ ҷ 1 с 223 р 854.

касе нагуфтааст) ва Заҳабӣ низ онро бо сукуташ таъйид кардааст.

Пас аз он чи гузашт истифода мешавад, ки ҳадиси шарифи Сақалайн аз Ибни Аббос бо чаҳор санад ривоят шуда ва баъзе аз онҳо таҳриф шудааст.

8- Ҳадиси Абдуллоҳ ибни Умар

ثنا أبو بكر ثنا زيد بن الحباب حدثنا موسى بن عبيدة حدثني صدقة بن يسار عن ابن عمر أن النبي صلى الله عليه (و آله) وسلم خطب فحمد الله وأثنى عليه بما هو أهل ثم قال: أيها الناس قد تركت فيكم ما إن اعتصمتم به لن تضلوا: كتاب الله عز وجل.

Абдуллоҳ ибни Умар мегӯяд: Ҳамоно Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) хутба хонд ва баъд аз ҳамду санои илоҳӣ фармуд: Эй мардум! Байни шумо чизе мегузорам, ки агар бар он чанг бизанед ҳаргиз гумроҳ намешавед: китоби Худои Мутаол. (Ас-суннаи Ибни Абиосим с 630 р 1556).

Ин ҳадис хеле равшан аст, ки ҳамон ҳадиси Сақалайн аст ва Ибни Абиосим низ онро дар зимни аҳодиси Сақалайн ривоят карда, вале мутаассифона аз матни ин ҳадис "Аҳли Байтам"-ро ҳазф кардаанд ва Мӯсо ибни Убайда низ дар санади ин ҳадис заиф аст ва шояд ин кори ӯ бошад.

9-Ҳадиси Ибни Умар ва Саъд ибни

Абӯваққос

2-1- و قال الواقدي عن الزهري عن سالم عن أبيه و عن الزهري في إسناد له عن سعد بن أبي وقاص قالاً: ... و خرج ليلاً منصوراً إلى المدينة، فصار إلى موضع بالقرب من الجحفة يقال له: غدير خم لثماني عشرة ليلة خلت من ذي الحجة و قام خطيباً و أخذ

يبد على بن أبي طالب فقال: ألسنت أولى بالمؤمنين من أنفسهم؟ قالوا: بلى يا رسول الله! قال: فمن كنت مولاه فعلي مولاه اللهم وال من والاه و عاد من عاداه. ثم قال: أيها الناس إني فرطكم وأنتم واردي علي الحوض، و إني سائلكم حين تردون علي عن الثقلين فانظروا كيف تخلفوني فيهما. و قالوا: و ما الثقلان يا رسول الله؟ قال: الثقل الأكبر كتاب الله سبب طرفه بيد الله و طرف بأيديكم فاستمسكوا به و لا تضلوا و لا تبدلوا و عترتي أهل بيتي.

Ибни Умар ва Саъд ибни Абиваққос чунин ривоят кардаанд: Паёмбар (Саллаллоху алайҳи ва олиҳ) шабона баъд аз Ҳаҷҷатул видоъ ба тарафи Мадина ҳаракат карданд ва рӯзи 18 зилҳиҷча ба сарзамини Ғадири Хум расиданд ва (дар он ҷо) барои хутба бапо истода ва аз дасти Алӣ гирифта фармуданд: Оё ман сазовортар аз мӯъминин бар худашон нестам? Гуфтанд: Оре, ҳастӣ эй Расули Худо! Ҳазрат фармуданд: Пас, ҳар ки ман мавлояш ҳастам, ин Алӣ низ мавлои ӯст. Худоё! Дӯст бидор касеро, ки Алиро дӯст дорад ва душман бидор касеро, ки Алиро душман дорад.

Сипас фармуданд: Эй мардум! Ман бар шумо пешӣ мегирам ва шумо рӯзи қиёмат сари ҳавз бар ман ворид хоҳед шуд. Замоне, ки бар ман ворид мешавед, ман аз шумо дар бораи "Сақалайн"суол хоҳам кард. Пас мувозиб бошед, ки чигуна ҳаққи маро дар бораи он ду мууроот хоҳед кард.

Мардум гуфтанд: Сақалайн чист, эй Расули Худо? Ҳазрат фармуданд: Сақли бузург китоби Худост, ки як тарафаш ба дасти Худо ва тарафи дигараш ба дасти

шумо, ба он чанг бизанед гумроҳ намешавед. Дуюмӣ Аҳли Байтам ҳастанд.¹

Санади Ибни Умар дар ин ҳадис саҳеҳ аст ва аммо санади Саъд ибни Абиваққос аз Зӯҳрӣ мунқатеъ аст ва санади Ибни Умар онро таъйид мекунад. Аммо Воқидӣ гарчӣ аксар ӯро таъйиф кардаанд, вале баъзеҳо ӯро ҳатто амиралмӯъминин дар ҳадис низ хондаанд ва ӯро сиқа низ гуфтаанд.²

Ба ҳар ҳол заъфи ӯ ба ин санад наметавонад зараровар бошад, чун аҳли суннат фаровон ба суҳанону нақлҳои Воқидӣ истидлол кардаанд.

Ҳамчунин дар гузашта мушоҳида кардем, ки Таҳовӣ баъд аз нақли ҳадиси Сақалайн ва саҳеҳ дониستاني он ишора кард, ки ин ҳадис аз Саъд ибни Абӯваққос низ ривоятшудааст.

10-Ҳадиси Ҳузайфа ибни Усайд

1-2- حدثنا محمد بن أحمد بن حمدان ثنا الحسن بن سفيان حدثني نصر بن عبد الرحمن الوشاء ثنا زيد بن الحسن الأنماطي عن معروف بن خربوذ المكي عن أبي الطفيل عامر بن وائلة عن حذيفة بن أسيد الغفاري قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم أيها الناس إني فرطكم و إنكم واردون على الحوض فإني سائلكم حين تردون علي عن الثقلين فانظروا كيف تخلفوني فيهما كتاب الله سبب طرفه بيد الله و طرفه بأيديكم فاستمسكوا به لا تضلوا و لا تبدلوا و عترتي أهل بيتي فانه قد نبأني اللطيف الخبير أنهما لن يفترقا حتى يردا على الحوض.

1- Таърихи Яъқубӣ ҷ 1 с 149.

2- Мизонул эътидоли Заҳабӣ ҷ 3 с 665 р 7993.

Абӯтуфайл аз Ҳузайфа ибни Усайд аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) ривоят карда, ки фармудаанд: Эй мардум! Ман бар шумо пешӣ мегирам ва шумо дар сари ҳавз бар ман ворид мешавед ва ҳамоно вақте ба ман ворид шудед, шуморо аз Сақалайн хоҳам пурсид. Пас мувозиб бошед, ки баъд аз ман бо он ду чӣ хоҳед кард? (Ва он ду, яке) китоби Худо аст, ки як тарафаш ба дасти Худо ва тарафи дигараш ба дасти шумост, ба он чанг бизанед, ки ҳаргиз гумроҳ ва хор намешавед. (Дуюмӣ) Аҳли Байтам. Ҳамоно Худованди Латиф ва Огоҳ ба ман хабар дод, ки он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Ин ҳадис ба ин маъно бо ду санад ривоят шуда ва санади ҳар ду саҳеҳ аст.

3-4 - حدثنا محمد بن عبد الله الحضرمي وزكريا بن يحيى الساجي قالنا ثنا نصر بن عبد الرحمن الوشاء

وحدثنا أحمد بن القاسم بن مساور الجوهري ثنا سعيد بن سليمان الواسطي قالنا ثنا زيد بن الحسن الأنماطي ثنا معروف بن خربوذ عن أبي الطفيل عن حذيفة بن أسيد الغفاري قال ثم لما صدر رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم من حجة الوداع نهي أصحابه عن شجرات بالبطحاء متقاربات أن يتزلوا تحتهن ثم بعث إليهن فقم ما تحتهن من الشوك وعمد إليهن فصلى تحتهن ثم قام فقال يا أيها الناس إني قد نبأني اللطيف الخبير أنه لم يعمر نبي إلا نصف عمر الذي يليه من قبله و إني لأظن أني يوشك أن أدعي فأجيب و إني مسؤول وإنكم مسؤولون فماذا أنتم قائلون قالوا نشهد أنك قد بلغت وجاهدت

1- Мӯъҷамул кабири Табаронӣ ҷ 3 с 67 р 2683. Ҳилятул авлиёи Абӯнаим ҷ 1 с 355.

ونصحت فجزاك الله خيرا فقال أليس تشهدون ان لا إله إلا الله وأن محمدا عبده و رسوله و أن جنته حق و ناره حق و أن الموت حق و أن البعث بعد الموت حق و أن الساعة آتية لا ريب فيها و أن الله يبعث من في القبور قالوا بلى نشهد بذلك قال اللهم أشهد ثم قال أيها الناس إن الله مولاي و أنا مولى المؤمنين و أنا أولى بهم من أنفسهم فمن كنت مولاه فهذا مولاه يعني عليا اللهم وال من والاه و عاد من عاداه ثم قال يا أيها الناس إني فرطكم و إنكم واردون علي الحوض حوض أعرض ما بين بصرى و صنعاء فيه عدد النجوم قد حان من فضة و إني سائلكم حين تردون علي عن الثقلين فانظروا كيف تخلفوني فيهما كتاب الله عز و جل سبب طرفه بيد الله و طرفه بأيديكم فاستمسكوا به لا تصلوا ولا تبدلوا و عترتي أهل بيتي فإنه نبأني اللطيف الخبير أنهما لن ينقضيا حتى يرذا علي الحوض.

Вақте Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз Ҳаҷҷатул видоъ баргашт ва ба Ғадир ворид шуд, хутба хонда зимни он фармуд: Эй мардум! Худо мавлои ман аст ва ман мавлои ҳар мӯъмин ва ман сазовортарам ба онҳо аз худашон. Пас ҳар ки ман мавлои ӯ ҳастам, ин Алӣ низ мавлои ӯст. Худоё! Дӯст бидор ҳар касеро, ки ӯро дӯст дорад ва душман бидор ҳар касеро, ки Алиро душман дорад. Сипас фармуд: Эй мардум! Ман бар шумо пешӣ мегирам ва шумо дар сари ҳавз бар ман ворид мешавед ва ҳамоно вақте ба ман ворид шудед, шуморо аз Сақалайн хоҳам пурсид. Пас мувозиб бошед, ки баъд аз ман бо он ду чӣ хоҳед кард. (Ва он ду, яке) китоби Худо аст, ки як тарафаш ба дасти Худо ва тарафи дигараш ба дасти шумост, ба он чанг бизанед, ки ҳаргиз гумроҳ ва хор намешавед. (Дуюмӣ) Аҳли Байтам. Ҳамоно Худованди Латиф ва Огоҳ ба ман хабар дод, ки он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо

намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Ин тарҷумаи хулосаи ҳадис аст.

Ин ҳадис низ бо ин лафз бо ду санад ривоят шуда. Ҳайсамӣ мегӯяд: Ровиёни яке аз ин ду санад ҳама сиқа ҳастанд, пас санади ин ҳадис низ саҳеҳ аст.

Аз ин чаҳор санад аз Ҳузайфа се тои он саҳеҳ аст ва як санад баррасӣ нагардид.

11-Ҳадиси Ҷубайр ибни Мутъим

1 - حدثنا ابن كاسب ثنا إبراهيم بن محمد بن ثابت عن عمرو بن أبي عمرو عن المطلب عن جبير بن مطعم قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم أَلَسْتُ مَوْلَاكُمْ أَلَسْتُ خَيْرَكُمْ قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَإِنِ فِرْتُ لَكُمْ عَلَى الْخَوْضِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاللَّهُ سَائِلُكُمْ عَنْ اثْنَيْنِ عَنِ الْقُرْآنِ وَ عَنْ عَتْرَتِي.

Ҷубайр ибни Мутъим мегӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Оё ман мавлои шумо нестам? Оё ман беҳтарини шумо нестам? Мардум гуфтанд: Оре, ҳастед, эй Расули Худо! Ҳазрат фармуданд: Ҳамоно ман рӯзи қиёмат пеш аз шумо вориди ҳавз хоҳам шуд ва Худованд (дар қиёмат) аз ду чиз: китоби Худо ва Аҳли Байтам шуморо хоҳад пурсид.²

1- Мўъҷамул кабири Табаронӣ ҷ 3 с 180 р 3052. Канзул уммол ҷ 5 с 290 р 12911 ба нақл аз Табарӣ. Таърихи Ибни Асокир 4 ҷ 2 с 219. Таърихи Ибни Касир ҷ 7 с 386. Маҷмаъ-уз-завоиди Ҳайсамӣ ҷ 9 с 165.

2- Ас-суннаи Ибни Абиосим с 613 р 1465.

Санади ин ҳадис низ саҳеҳ ва ровиёнаш сиқа ҳастанд.

2- حدثنا محمد بن علي البزار الأصبهاني حدثنا عبد الرحمن بن عمر رسته حدثنا أبو داود الطيالسي حدثنا أبو عبادَةَ الأنصاري عن الزهري عن محمد بن جبير بن مطعم عن أبيه قال: كنا مع رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم بالجحفة فخرج علينا رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم فقال أليس تشهدون أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له و أني رسول الله وأن هذا القرآن جاء من عند الله قلنا بلى قال فإن هذا القرآن طرفه بيد الله و طرفه بأيديكم فتمسكوا به فإنكم لن تملكوا و لن تضلوا بعده أبدا لم يروه عن الزهري إلا أبو عبادَةَ عيسى بن عبد الرحمن الزرقى تفرد به أبو داود لم يحدث به أبو داود إلا بالبصرة.

Ин ҳадис низ ҳамон ҳадиси Сақалайн аст ва аз матни ҳадис низ ин матлаб ба равшанӣ ба даст меояд, ки дар рӯзи Ғадири Хум Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) уммати исломиро бар пайравӣ аз китоби Худо ва Аҳли Байт амр фармуданд, вале мутаассифона аз ин ҳадис низ "Аҳли Байт"-ро ҳазф кардаанд.¹

Дар санади ин ҳадис Абӯубода заиф аст.

Пас аз ин ду санади Ибни Мутъам яке саҳеҳ ва дигарӣ заиф аст.

12- Ҳадиси Абдуллоҳ ибни Ҳантаб

عن عبد الله بن حنطب قال خطبنا رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم بالجحفة فقال الست اولى بأنفسكم قالوا بلى يا رسول الله قال فاني سائلكم عن اثنين عن القرآن وعن عترتي إلا و لا تقدموا قريشا فتضلوا و لا تخلفوا عنها فتهلكوا ولا تعلموها فهم

1- Мўъҷамус сағири Табаронӣ ҷ 2 с 209р1044.

اعلم منكم قوة رجل من قريش افضل من قوة رجلين من غيرهم لولا ان تبطر قريش
لاخيرهما بما لها ثم الله خيار قريش خيار الناس.

Абдуллоҳ ибни Ҳантаб меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) дар Ҷӯҳфа хутба хонда фармуданд: Оё ман сазовортар бар шумо аз худатон нестам? Гуфтанд: Ҳастед, эй Расули Худо! Фармуданд: Ҳамоно ман шуморо (дар қиёмат) аз ду чиз суол мекунам: аз китоби Худо ва Аҳли Байтам. Огоҳ бошед, аз Қурайш (яъне аз китоби Худо ва Аҳли Байт) пешӣ нагиред, ки гумроҳ мешавед ва аз онҳо таҳаллуф ва дурӣ накунад, ки ҳалок мешавед ва ба онҳо таълим надихед, ки онҳо донотар аз шумо ҳастанд...¹

Ҳайсамӣ ин ҳадисро аз Табаронӣ ривоят карда ва гуфтааст, ки дар санади он ровие аст, ки ман ўро намешиносам. Вале мо ин ҳадисро дар китобҳои Табаронӣ пайдо накардем ва шояд онро ҳазф карда бошанд. Аммо ин ки дар ин ҳадис Қурайшро изофа кардаанд, дар аҳодиси саҳеҳ дар гузашта ошно шудем, ки ин сифатхоро Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) бар китоби Худо ва Аҳли Байт додаанд, на ғайри онҳо. Бинобар ин, равшан мешавад, ки он низ аз ҳадис ҳазф ва изофа шуда бошад.

1- Усдул ғобай Ибни Асир ҷ 3 с 147. Маҷмаъ-уз-заъиди Ҳайсамӣ ҷ 5 с 195. Канзул уммол 1ҷ 4 с 77 р 37981.

13- Ҳадиси Абӯзари Ғифорӣ

1- حدثنا عبيد الله عن إسرائيل عن أبي إسحق عن رجل حدثه عن حنش قال: رأيت أبا ذر أخذاً بحلقه باب الكعبة وهو يقول: يا أيها الناس أنا أبو ذر فمن عرفني ألا وأنا أبو ذر الغفاري لا أحدثكم إلا ما سمعت رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم يقول: سمعت و هو يقول: أيها الناس إني قد تركت فيكم الثقلين كتاب الله عز و جل و عترتي أهل بيته، و أحدهما أفضل من الآخر كتاب الله عز و جل، و لن يتفرقا حتى يردا علي الخوض و إن مثلهما كمثل سفينة نوح من ركبها نجا، و من تركها غرق.

Ҳанаш меғӯяд: Абӯзарро дидам дар ҳоле, ки ҳалқаи дари Каъбаро гирифта буд ва меғуфт: Эй мардум! Ман Абӯзар ҳастам, ман ба шумо ривоят намекунам магар чизеро, ки аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидам, ки мефармуд. Шунидам, ки он ҳазрат мефармуд: Эй мардум! Ҳамоно ман байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам: китоби Худо ва Аҳли Байтам. Яке бартар аз дигарист ва он китоби Худост. Ва (ин ду) ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то сари ҳавз бар ман ворид шаванд. Ҳамоно он ду монанди киштии Нӯҳ ҳастанд, ки ҳар ки ба он савор шуд наҷот ёфт ва ҳар ки онро тарк кард ҳалок гашт.¹

Санади ин ҳадис саҳеҳ ва ровиёнаш сиқаанд. Дар шарҳи ҳоли Ҳанаш ворид шуда, ки Абӯисҳок худ бевосита аз Ҳанаш ҳадис ривоят мекардааст. Аз ҳадиси зер низ равшан ва собит мешавад, ки ў ин ҳадисро бевосита аз Ҳанаш ривоят кардааст.

1 Ал-маърифату ват таърихи Фасвӣ ҷ 1 с 121.

2-5- و سئل عن حديث حنش عن أبي ذر عن النبي صلى الله عليه (و آله) و سلم أيها الناس أني تارك فيكم الثقلين كتاب الله و عترتي أهل بيتي ولن ينفركا حتى يردا على الخوض ومثلها مثل سفينة نوح من ركب فيها نجا فقال يرويه أبو إسحاق السبيعي عن حنش قال ذلك الأعمش ويونس بن أبي إسحاق ومفضل بن صالح وخالفهم إسرائيل فرواه عن أبي إسحاق عن رجل عن حنش والقول عندي قول إسرائيل.

Аз Доруқутнӣ дар бораи ҳадиси Ҳанаши аз Абӯзар аз Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) суол шуд, ки он ҳазрат фармудаанд: Эй мардум! Ман дар байни шумо ду чиз меғузорам ва он: китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд. Ва ҳамчунин дар бораи ин ҳам пурсида шуд, ки фармуданд: Аҳли Байтам дар ин уммат монанди киштии Нӯҳ аст, ки ҳар ки ба он савор шуд, наҷот ёфт.

Доруқутнӣ гуфт: Аъмаш, Юнус ибни Абӯисҳоқ ва Муфаззал ибни Солеҳ гуфтаанд, ки ин ҳадисро Абӯисҳоқ аз Ҳанаши ривоят кардааст. Ва Исроил бар хилофи инҳо ин ҳадисро аз Абӯисҳоқ аз марде аз Ҳанаши ривоят кардааст, ки ба назари ман сухани Исроил дуруст аст.¹

Аз сухани Доруқутнӣ истифода мешавад, ки ин ҳадисро чаҳор нафар аз Абӯисҳоқ ривоят кардаанд. Пас метавон гуфт, ки ин чаҳор санад ҳама саҳеҳ ҳастанд. Се санади аввал, ки сиҳхаташ мусаллам аст. Санади чаҳорум низ ҷунон ки ишора шуд саҳеҳ аст,

1- Илали Доруқутнӣ ҷ 6 с 236 р 1098.

аммо сухани Доруқутнӣ хеле аҷиб аст, ки сухани як нафарро бар се нафар тарҷеҳ додааст.

Пас ҷунон ки Доруқутнӣ эътироф карда се нафар аз ровиёни бузурги мактаби аҳли суннат гуфтаанд, ки Абӯисҳоқ ин ҳадисро мустақиман аз Ҳанаши ривоят кардаанд ва қатъан сухани се нафар сазовортар ба қабул аз сухани як нафар аст.

6- أنبأنا محمد بن ناصر الحافظ قال أنبأنا محمد بن علي بن ميمون أنبأنا أبو عبد الله محمد بن علي الحسنی حدثنا القاضي محمد بن عبد الله الجعفي حدثنا الحسين بن محمد بن الفرزدق حدثنا الحسن بن علي بن بزيع حدثنا يحيى ابن حسن بن فرات القزاز حدثنا أبو عبد الرحمن المسعودي و هو عبد الله بن عبد الملك عن الحارث بن حصيرة عن صخر بن الحكم الفزاري عن حبان بن الحارث الأزدي عن الربيع بن جميل الضبي مالك بن ضمرة الرواسي عن أبي ذر الغفاري أن رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم قال: "ترد على الخوض راية على أمير المؤمنين وإمام الغر المحجلين فأقوم فأخذ بيده في بياض وجهه و وجوه أصحابه فأقول: ما خلفتموني في الثقلين بعدي؟ فيقولون: تبعنا الأكبر وصدقناه و آزرنا الأصغر و نصرناه و قاتلنا معه فأقول ردوا روى مروين فيشربون شربة لا يظمتون بعدها أبدا. وجه إمامهم كالشمس الطالعة و وجوههم كالقمر ليلة البدر أو كأضواء نجم في السماء".

Абӯзар аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) ривоят карда, ки фармуданд: Дар сари ҳавз Алӣ Амири мӯъминон ва имоми пешонисафодон ва асҳобаш бар ман ворид мешавад. Онҳо бармехезам ва аз дасташ мегирам дар ҳоле, ки чехраи ӯ ва асҳобаш сафед хоҳад буд, пас меғӯям: Баъд аз ман бо Сақалайн (бо китоби Худо ва Аҳли Байтам) чӣ кардед? Меғӯямд: Аз бузургӣ пайравӣ кардем ва онро тасдиқ намудем ва

Аҳли Байтро пуштибонӣ ва ёрӣ кардем ва ҳамроҳи он (бо душманонаш) ҷангидем. Онгоҳ ман меғӯям: Бигзаред ва сероб шавед. Пас шарбате менӯшанд, ки баъд аз он ҳеҷ гоҳ ташна намешаванд. Чехраи имомашон монанди хуршеди тобнок ва чехраҳои онҳо монанди моҳи шаби бадр хоҳад буд.¹

Ибни Ҷавзӣ танҳо гуфтааст, ки ин ҳадис мавзӯъ ва ровиёни маҷхул дорад. Бояд диққат дошта бошем, ки муҳаддисону уламои аҳли суннат Ибни Ҷавзиро ба хотири ин ки ҳадиси Сақалайнро дар китоби "Мавзӯёт"-аш ворид карда сарзаниш кардаанд. Ба ҳар ҳол агар ҳам ин санад заиф бошад, вале асли ҳадиси Сақалайн, ки мутаваҷҷиҳ аст ин санадро низ дар мавзӯи мавриди баҳс метавон ба унвони шоҳид қабул намуд.

7 - قال: حدثنا أبو القاسم الحسن بن محمد بن بشر الكوفي الخزاز في سنة إحدى وعشرين و ثلاث مائة حدثنا الحسين بن الحكم الحبري حدثنا الحسن بن الحسين العري حدثنا علي بن الحسن العبدى عن محمد بن رستم أبو الصامت الضبي عن زاذان أبي عمرو: عن أبي ذر أنه تعلق بأستار الكعبة وقال: يا أيها الناس من عرفني فقد عرفني و من لم يعرفني فأنا جندب الغفاري و من لم يعرفني فأنا أبو ذر أقسمت عليكم بحق الله وبحق رسوله هل فيكم أحد سمع رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم يقول: "ما أقلت الغبراء و ما أضلت الخضراء ذا لهجة أصدق من أبي ذر"؟ فقام طوائف من الناس فقالوا: اللهم إنا قد سمعناه وهو يذكر ذلك. فقال أبو ذر: والله ما كذبت منذ عرفت رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم ولا أكذب أبدا حتى القي الله تعالى و قد سمعت رسول

1- Ал-мавзӯоти Ибни Ҷавзӣ ҷ 1 с 389. Кифоятут толиби Ганҷӣ с 76. Фаваидул маҷмӯаи Шавконӣ с 375.

الله صلى الله عليه (و آله) و سلم يقول: إني تارك فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر كتاب الله حبل ممدود من السماء إلى الأرض سبب بيد الله تعالى وسبب بأيديكم و عترتي أهل بيتي فانظروا كيف تخلفوني فيهما فإن إلهي عز و جل قد و عدني أنهما لن يفترقا حتى يردا علي الخوض.

Зозон меғӯяд: Абӯзар дар ҳоле, ки ба пардаи Каъба часпида буд гуфт: Эй мардум! Ҳар ки маро шинохт, пас мешиносад ва ҳар ки маро намешиносад, пас (бидонад, ки) ман Ҷундаби Ғифорӣ ҳастам ва ҳар ки боз ҳам нашнохт, пас ман Абӯзар ҳастам. Шуморо ба Худо қасам медиҳам, оё касе дар байни шумо ҳаст, ки аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунида бошад, ки мефармуданд: Осмон соя наафканда ва замин дар бар нагирифта касеро ростгӯтар аз Абӯзар? Гурӯҳҳое аз мардум бархоста гуфтанд: Оре, мо шунидем, ки он ҳазрат чунин мефармуданд. Пас Абӯзар гуфт: Ба Худо савганд, аз замоне, ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ)-ро шунидам, дурӯғ нагуфтам ва то замоне, ки Худоро мулоқот кунам ҳаргиз дурӯғ низ нахоҳам гуфт. Ҳамоно аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидам, ки мефармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам ва он: китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Пас мувозиб бошед, ки баъд аз ман бо он ду чӣ хоҳед кард ва ҳамоно Худованд ба ман ваъда дод, ки он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо нашаванд то замоне, ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

1- Ал-мӯъталиф вал мухталифи Доруқутнӣ ҷ 2 с 1045.

Дар санади ин ҳадис ровиёне ҳастанд, ки мо шарҳи холи онҳоро пайдо накардем.

8- ابن عقدة من طريق سعد بن طريف عن الاصمغ بن نباتة عن ابي ذر انه اخذ بحلقة باب الكعبة فقال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وآله يقول: ابي تارك فيكم الثقلين كتاب الله و عترتي فأما لن يتفرقا حتي يردا علي الحوض فانظروا كيف تخلفوني فيهما.

Асбағ ибни Набота аз Абӯзар нақл мекунад, ки ӯ дар ҳоле, ки ҳалқаи дари Каъбаро гирифта буд гуфт: Аз Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шундам, ки мефармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам ва он: китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо нашаванд то замоне, ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд, пас мувозиб бошед, ки баъд аз ман бо он ду чӣ хоҳед кард.¹

Саъд ибни Тариф дар санади ин ҳадис тазъиф шудааст, вале Ҳоким ва Заҳабӣ ҳадиси ӯро саҳеҳ донистаанд. Ва ҳам дар гузашта ишора кардем, ки Тирмизӣ дар Сунанаш номи Абӯзарро аз ҷумлаи ровиёни ин ҳадис ёд кард ва ба ин хотир Қундузӣ низ ин ҳадисро бо ин лафз аз Тирмизӣ ва Самҳудӣ нақл кардааст.

Аз он чи гузашт равшан шуд, ки ҳадиси шарифи Сақалайн аз Абӯзар бо ҳашт санад ривоят шуда ва панҷ санади он саҳеҳ аст.

1- Ал-вилояи Ибни Уқда с 192 р 24. Ҷавоҳирул ақдайнӣ Самҳудӣ с 239. Янобеъ-ул-маваддаи Қундузӣ ч 1 с 122 р 51 ба нақл аз Тирмизӣ.

14- Ҳадиси Абӯҳурайра

1- عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم إني تارك فيكم اثنين لن تضلوا بعدهما أبدا كتاب الله و نسيي ولن يتفرقا حتى يردا علي الحوض.

Абӯҳурайра мегӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ман дар байни шумо ду чиз мегузорам, ки агар аз он пайравӣ кунед ҳаргиз гумроҳ намешавед ва он ду: китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то замоне, ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Ҳайсамӣ ин ҳадисро аз Муснади Баззор ривоят карда ва Солеҳ ибни Мӯсо ро заиф донистааст. Дар бораи Солеҳ ибни Мӯсо, Аҳмад ибни Ҳанбал ӯро наmeshиносам гуфтааст. Бухорӣ, Насой ва дигарон ӯро мункарул ҳадис донистаанд.

Аммо ҳадиси Сақалайн, ҳам аз аҳодиси мункар нест ва ҳам муҳаддисони фаровон онро ривоят кардаанд, вале ҷолиб аст бидонем, ки ин ҳадиси шариф аз Абӯҳурайра бо лафзи "Китоби Худо ва суннат" низ аз ҳамин ровӣ, яъне Солеҳ ибни Мӯсо ривоят шуда. Ибни Удай ва Заҳабӣ онро аз ҷумлаи аҳодиси мункари ӯ хондаанд.²

Аз ин ҷо собит мешавад, ки ҳадиси "китоби Худо ва Аҳли Байтам"-ро ин ду ровӣ, яъне Абӯувайс ва

1- Маҷмаъ-уз-заъиди Ҳайсамӣ ч 9 с 163.

2- Ал-комили Ибни Удай ч 4 с 69. Мизонул эътидоли Заҳабӣ ч 2 с 302 р 3831.

фарзандаш ва ё Икрима ва Солеҳ ибни Мӯсо таҳриф карда ва ба ҷои "Аҳли Байтам" "суннатам" қарор додаанд. Ҳамчунин ҳадиси Абӯҳурайра бо лафзи "суннатам"-ро Уқайлӣ низ бо ҳамин санад дар шарҳи ҳоли Абдуллоҳ ибни Доҳир дар китоби зуафоаш зикр кардааст.¹

2- عن ابن عقدة عن أبي هريرة أن النبي صلى الله عليه وآله قال: و أني خلفت فيكم الثقلين أن تمسكتم بما لن تضلوا بعدهما أبدا، كتاب الله و عترتي أهل بيتي فإنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض.

Ибни Уқда аз Абӯҳурайра ривоят карда, ки меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чиз меғузoram, ки агар аз он пайравӣ кунед ҳаргиз гумроҳ намешавед ва он ду: китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то замоне, ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.²

3- خرج ابن عقدة في كتاب (الموالاة) من طريق محمد بن عبد الله بن أبي رافع عن أبيه عن جده وعن أبي هريرة أنه صلى الله عليه وآله قال: أني خلفت فيكم الثقلين إن تمسكتم بما لن تضلوا أبدا كتاب الله و عترتي أهل بيتي و لن يفترقا حتى يردا علي الحوض .

Абӯҳурайра аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) ривоят карда, ки фармуданд: Ҳамоно ман дар байни шумо ду чиз меғузoram, ки агар аз он пайравӣ кунед

1- Зуафои Уқайлӣ ҷ 2 с 251 р 804.

2- Ал-вилояи Ибни Уқда с 206 р 34.

ҳаргиз гумроҳ намешавед ва он ду: китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то замоне, ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

4- Албонӣ меғӯяд: Доруқутнӣ дар (с 529) ва Ҳоким дар (ҷ 1 с 93) ва Хатиб дар (Ал-фақеҳ вал мутафаққеҳ ҷ 1 с 56) ҳадиси Сақалайнро аз Абӯҳурайра ривоят кардаанд.²

15- Ҳадиси Абӯрофеъ

ابن عقدة من طريق محمد بن عبيد الله ابن أبي رافع عن أبيه عن جده أبي رافع مولى رسول الله صلى الله عليه وآله قال: لما نزل رسول الله صلى الله عليه وآله غدير خم مصدره من حجة الوداع قام خطيبا بالناس بالهجرة فقال: أيها الناس إني تركت فيكم الثقلين الثقل الأكبر و الثقل الأصغر فاما الثقل الأكبر فبيد الله طرفه والطرف الآخر بأيديكم و هو كتاب الله فان تمسكتم به فلن تضلوا و لن تضلوا أبدا واما الثقل الأصغر فعترتي أهل بيتي إن الله هو الخبير أخبرني أنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض و سألته ذلك لهما و الحوض عرضه ما بين بصرى و صنعاء فيه من الآنية عدد الكواكب والله سائلكم كيف خلفتموني في كتابه و أهل بيتي.

Абӯрофеъ меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) ғангоми барғаншт аз Ҳаҷҷатул видoъ вақте ба Ғадирӣ Хум расиданд, барои хутба ва суҳанронӣ бархоста фармуданд: Эй мардум! Ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам: сақли бузург ва кӯчак. Ва аммо бузургӣ, як тарафаш ба дасти Худо ва

1- Янобеъ-ул-маваддаи Қундузӣ ҷ 1 с 123 р 53.

2- Силсилаи аҳодиси саҳеҳаи Албонӣ ҷ 4 с 26 р 1761.

тарафи дигараш ба дасти шумост ва он китоби Худост, ки агар ба он чанг занед ҳаргиз гумроҳ ва хор намешавед. (Дуюмӣ) Аҳли Байтам аст. Ҳамоно Худованди Латиф ва Огоҳ ба ман хабар дод, ки он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд... ва Худованд аз шумо дар қиёмат хоҳад пурсид, ки бо китоби Худо ва Аҳли Байтам чӣ гуна рафтор кардед.¹

Дар санади ин ҳадис Муҳаммад ибни Убайдуллохро мункарул ҳадис гуфтаанд, вале ин ҳадис аз аҳодиси мункар нест ва ўро Ибни Ҳаббон дар китоби сиқоташ ворид карда ва сиқа дониста, пас санади ин ҳадис низ солеҳ хоҳад буд.

16- Ҳадиси Барроъ ибни Озиб

إبو نعيم أحمد بن عبد الله الاصبهاني عن البراء بن عازب قال: لما نزل رسول الله صلى الله عليه وآله الغدير قام في الظهيرة فامر بقم الشجرات وأمر بلالا فنادى في الناس واجتمع المسلمون فحمد الله وأثنى عليه ثم قال: يا أيها الناس ألا يوشك أن أدعى فاجيب وإن الله سألني وسألكم فماذا أنتم قائلون؟ قالوا: نشهد أنك قد بلغت ونصحت قال: وإني تارك فيكم الثقلين قالوا: يا رسول الله و ما الثقلان؟ قال: كتاب الله سبب بيده في السماء وسبب بأيديكم في الأرض وعترتي أهل بيتي وقد سألتهما ربي فوعدي أن يوردهما علي الحوض عرضه ما بين بصرى وصنعاء و أباريقه كعدد نجوم السماء فلا تسبقوا أهل بيتي فتفرقوا ولا تخلفوا عنهم فتضلوا و لا تعلموهم فهم أعلم وأنهم لن

1- Ҷавоирул ақдаини Самхудӣ с 239. Янобеъ-ул-маваддаи Қундузӣ ч 1 с 122 р 53.

يخرجوكم من باب هدى و لن يدخلوكم في باب ضلالة أحلم الناس كبارا و أعلمهم صغارا

Барроъ ибни Озиб мегӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) ба Ғадири Хум фуруд омаданд, онҳо Билол мардумро нидо дод то ҳама чамъ шуданд ва ҳазрат баъд аз ҳамду санои илоҳӣ фармуданд: Эй мардум! Наздик аст даъват шавам ва қабул кунам, Худованд ману шуморо мавриди суол қарор хоҳад дод, пас шумо чӣ мегӯед? Гуфтанд: Шаҳодат медиҳем, ки шумо иблог кардед ва насихат фармудед. Ҳазрат фармуданд: Ман дар байни шумо Сақалайнро гузоштам. Гуфтанд: Сақалайн чист, эй Расули Худо? Фармуданд: Китоби Худо, ки як тарафаш ба дасти Худо ва тарафи дигараш ба дасти шумост ва Аҳли Байтам. Ман аз Худованд хостам ва қабул фармуд, ки он дуру дар сари ҳавз бар ман ворид намояд... Пас, аз Аҳли Байтам пешӣ нагиред, ки мутафарриқ мешавед ва аз онҳо ақаб намонед, ки гумроҳ мешавед ва ба онҳо ёд надихед, чун онҳо аз шумо донотаранд. Аҳли Байтам шуморо аз роҳи ҳидоят хориҷ намекунанд ва ҳаргиз шуморо ба гумроҳӣ низ ворид намекунанд.¹

17- Ҳадиси Умми Салама

1- أخرج ابن عقدة من طريق عمرو بن سعيد بن عمرو بن جعدة بن هبيرة عن أبيه عن جده عن أم سلمة قالت: أخذ رسول الله بيد علي بغدير خم فرفعها حتى رأينا بياض ابطنه

1- Манқабатул мутаҳҳарини Абӯнаими Исфаҳонӣ мутаваффои 427.

فقال: من كنت مولاه فعلي مولاه ثم قال: أيها الناس إني خلفت فيكم الثقلين كتاب الله وعتري و لن يفترقا حتى يردا علي الحوض.

Умми Салама мегӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) дар Ғадири Хум аз дасти Алӣ гирифта онро боло бардоштанд то ҷое, ки сафедии зери китфи онҳоро ҳама дидем, пас фармуданд: Ҳар ки ман мавлои ӯ ҳастам, пас Алӣ мавлои ӯст.

Сипас фармуданд: Эй мардум! Ҳамоно ман дар байни шумо ду чиз мегузорам ва он ду: китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то замоне, ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

2- أخرج ابن عقدة: من حديث عروة بن خارجه عن فاطمة بنت علي عن أم سلمة قالت: أخذ رسول الله صلى الله عليه وآله بيد علي بغدير خم فرفعها حتى رأينا بياض ابطنه فقال: من كنت مولاه فعلي مولاه. ثم قال: أيها الناس إني مخلف فيكم الثقلين كتاب الله وعتري و لن يفترقا حتى يردا علي الحوض.

Умми Салама мегӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) дар Ғадири Хум аз дасти Алӣ гирифта онро боло бардоштанд то ҷое, ки сафедии зери китфи онҳоро ҳама дидем, пас фармуданд: Ҳар ки ман мавлои ӯ ҳастам, пас Алӣ мавлои ӯст.

Сипас фармуданд: Эй мардум! Ҳамоно ман дар байни шумо ду чиз мегузорам ва он ду: китоби Худо ва Аҳли

1- Ал-вилояи Ибни Уқда с 245 р 87. Ҷавоҳирул ақдаини Самхудӣ с 240. Янобеъ-ул-маваддаи Қундузӣ ҷ 1 с 123 р 55.

Байтам ҳастанд. Ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то замоне, ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Ибни Уқда аз Умми Салама ба ҳамин маъно бесанад ҳадиси дигареро низ нақл кардааст. (Ал-вилояи Ибни Уқда с 244 р 86).

Самхудӣ мегӯяд:

3- وأخرجه محمد بن جعفر الرازي عن (عن أم سلمة) بلفظ: سمعت رسول الله صلى الله عليه وآله في مرضه الذي قبض فيه يقول و قد امتلأت الحجرة من أصحابه: أيها الناس يوشك أن أقبض قبضا سريعا و ينطلق بي و قد قدمت إليكم القول معذرة إليكم ألا و إني مخلف فيكم كتاب ربي عز و جل و عتري أهل بيتي ثم أخذ بيد علي فرفعها فقال: هذا علي مع القرآن والقرآن مع علي لا يفترقان حتى يردا علي الحوض فأسألكم ما تختلفوني فيهما.

Муҳаммад ибни Ҷаъфари Розоз бо ин лафз аз Умми Салама ин ҳадисро ривоят кардааст: Аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) дар беморие, ки дар асари он аз дунё рафтанд ва дар ҳоле, ки хучра пур аз саҳоба буд, шунидам ки мефармуданд: Эй мардум! Наздик аст зуд аз дунё биравам... Огоҳ бошед ҳамоно ман дар байни шумо китоби Парвардигорам ва Аҳли Байтамро мегузорам.

Сипас аз дасти Алӣ гирифта онро боло бардошта фармуданд: Ин Алӣ ҳамроҳи Қуръон аст ва Қуръон низ ҳамроҳи ӯст, аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бо ҳам бар ман ворид шаванд. Ман дар

1- Ал-вилояи Ибни Уқда с 244 р 85. Ҷавоҳирул ақдаини Самхудӣ с 240. Янобеъ-ул-маваддаи Қундузӣ ҷ 1 с 123 р 56.

қиёмат аз шумо хоҳам пурсид, ки баъд аз ман бо ин ду чӣ кардед?¹

18-Ҳадиси ҳазрати Фотимаи Заҳро (Саломуллоҳи алайҳо)

وأخرج ابن عقدة: من طريق عروة بن خارجه عن فاطمة الزهراء رضي الله عنها قالت: سمعت أبي صلى الله عليه (و آله) و سلم في مرضه الذي قبض فيه يقول و قد امتلات الحجرة من أصحابه: أيها الناس يوشك أن أقبض قبضا سريعا و قد قدمت إليكم القول معذرة إليكم ألا و إني مخلف فيكم كتاب ربي عز و جل و عترتي أهل بيتي ثم أخذ بيد علي فقال: هذا علي مع القرآن والقرآن مع علي لا يفترقان حتى يردا على الحوض فأسألكم ما تخلفوني فيهما.

Ҳазрати Фотима (Алайҳас салом) фармуданд: Аз падарам дар беморие, ки дар асари он аз дунё рафтанд ва дар ҳоле, ки ҳучра пур аз саҳоба буд шунидам, ки мефармуданд: Эй мардум! Наздик аст зуд аз дунё биравам ... Огоҳ бошед ҳамоно ман дар байни шумо китоби Парвардигорам ва Аҳли Байтамо мегузорам.

Сипас аз дасти Алӣ гирифта фармуданд: Ин Алӣ ҳамроҳи Қуръон аст ва Қуръон низ ҳамроҳи ӯст, аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бо ҳам бар ман ворид шаванд. Ман дар қиёмат аз шумо хоҳам пурсид, ки баъд аз ман бо ин ду чӣ кардед?²

1- Ҷавоҳирул ақдайнӣ Самхӯдӣ с 240.

2- Ал-вилояи Ибни Уқда с 282 р 83. Ҷавоҳирул ақдайнӣ Самхӯдӣ с 241. Янобеъ-ул-маваддаи Қундузии ҳанафӣ ҷ 1 с 123 р 56.

19-Ҳадиси Умми Ҳонӣ

1- عن أم هانئ بنت أبي طالب قالت: رجع رسول الله صلى الله عليه وآله و سلم من حجته حتى نزل بغدير خم أمر بدوحات فقممن، ثم قام خطيبا بالهاجرة فقال: أما بعد أيها الناس إني أوشك أن أدعى فأجيب و قد تركت فيكم ما إن تمسكنم به لن تضلوا بعده أبدا: كتاب الله حبل طرفه بيد الله و طرفه بأيديكم، و عترتي أهل بيتي، أذكر كم الله في أهل بيتي، إلا إنهما لن يفترقا حتى يردا على الحوض.

Умми Ҳонӣ хоҳари Имом Алӣ (Алайҳис салом) меӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз ҳаҷ баргаштанд ва ба Ғадири Хум фуруд омаданд, онгоҳ дастур доданд то зери дарахтон тамиз карда шуд. Сипас барои суҳанронӣ бархостанд ва фармуданд: Эй мардум! Наздик аст, ки (ба охират) даъват шавам ва қабул кунам. Ҳамоно ман дар байни шумо чизе мегузорам, ки агар аз он пайравӣ кунед ҳаргиз гумроҳ намешавед. Ва он: китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Шуморо ба риояти шаъни Аҳли Байтам супориш мекунам. Огоҳ бошед, ки он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.¹

Самхӯдӣ ва Қундузӣ ин ҳадисро аз Муснади Баззор нақл кардаанд.

2- ابن عقدة من حديث عمرو بن سعيد بن عمر بن جعدة بن هيرة عن أبيه أنه سمع ام هانئ رضي الله عنها تقول: رجع رسول الله صلى الله عليه وآله من حجته حتى إذا كان

1- Ҷавоҳирул ақдайнӣ Самхӯдӣ с 239. Янобеъ-ул-маваддаи Қундузӣ ҷ 1 с 123 р 54.

بغدير خم أمر بدوحات فقممن ثم قام خطيبا بالهاجرة فقال: أما بعد أيها الناس فاني يوشك أن ادعى فاجيب و قد تركت فيكم ما لم تضلوا بعده أبداً كتاب الله طرف بيد الله وطرف بأيديكم و عترتي أهل بيتي اذكركم الله في أهل بيتي ألا إنهما لن يفترقا حتى يردا علي الحوض.

Ибни Уқда бо санадаш аз Умми Ҳонӣ бо ҳамон лафзу маънои пешин ва бо санади дигар ин ҳадисро бо матни ёдшуда ривоят кардааст.¹

20- Ҳадиси Абдурахмон ибни Авф

حدثنا يوسف بن موسى و أحمد بن عثمان بن حكيم قالا: ثنا عبيد الله بن موسى قال: ثنا طلحة بن جبر عن المطلب بن عبد الله بن حنطب عن مصعب بن عبد الرحمن بن عوف عن أبيه قال: لما فتح رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم مكة انصرف إلى الطائف فحاصرها سبع عشرة أو تسع عشرة ثم قام خطيباً فحمد الله و أثنى عليه ثم قال: أيها الناس اني فرط لكم أوصيكم بعترتي خيرا و إن موعدكم الحوض و الذي نفسي بيده لتقيمن الصلاة و لتؤتن الزكاة أو لأبعثن رجلا مني أو كنفي يضرب أعناقكم ثم أخذ بيد علي فقال هذا

Абдурахмон ибни Авф меғӯяд: Вақте Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) Маккаро фатҳ намуд, ба тарафи Тоиф баргашт ва онро 17 ё 19 рӯз муҳосира намуд. Сипас хутба хонд ва баъд аз ҳамду санои илоҳӣ фармуд: Эй мардум! Ман ба шумо пешӣ мегирам, шуморо ба Аҳли Байтам васият мекунам ва ҳамоно ваъдагоҳи ман ва шумо сари ҳавз аст. Савганд ба зоте, ки ҷони ман дар ихтиёри ўст, намозро барпо медоред

1- Ал-вилояи Ибни Ақда с 245 р 88. Ҷавоҳирул ақдаини Самхӯдӣ с 240. Истичлобу иртиқоул ғурафи Саҳовӣ с 25.

ва закотро адо мекунад ё мардеро ба сӯи шумо мефиристам, ки аз ман аст ва ё монанди нафсам ва худам аст, ў гарданҳои шуморо мезанад. Сипас аз дасти Алӣ гирифт ва фармуд: Он мард ин аст.¹

Санади ин ҳадис саҳеҳ аст. Дар бораи Талҳа ибни Ҷабр, ки дар санади ин ҳадис аст, Яҳё ибни Муин ўро сиқа гуфта ва Ҷузҷонӣ ўро заиф хонда, вале уламои аҳли суннат ҳуди Ҷузҷониро носибӣ ва душмани Аҳли Байт гуфтаанд, бинобар ин намешавад ба сухани ў эътимод кард.

21- Ҳадиси 17 нафар аз саҳоба

ابن عقدة من طريق محمد بن كثير عن فطر و ابي الجارود كلاهما عن ابي الطفيل أن عليا قام فحمد الله و أثنى عليه ثم قال: أنشد الله من شهد يوم غدیر خم إلا قام و لا يقوم رجل يقول: نبئت أو بلغني إلا رجل سمعت أذناه و وعاه قلبه فقام سبعة عشر رجلا منهم: خزيمه بن ثابت و سهل بن سعد و عدي بن حاتم و عقبة بن عامر و أبو أيوب الانصاري و أبو سعيد الخدري و أبو شريح الخزاعي و أبو ليلى الانصاري و أبو الهيثم بن التيهان ورجال من قريش. فقال علي رضي الله عنه و عنهم: هاتوا ما سمعتم. فقالوا: نشهد أنا أقبلنا مع رسول الله صلى الله عليه و آله من حجة الوداع نزلنا بغدير خم ثم نادى بالصلاة فصلينا معه ثم قام فحمد الله و أثنى عليه ثم قال: أيها الناس ما أنتم قائلون؟ قالوا: قد بلغت. قال: اللهم اشهد -ثلاث مرات-. ثم قال: إني أوشك أن أدعى فاجيب و إني مسؤول و أنتم مسؤولون... ثم قال: أيها الناس إني تارك فيكم الثقلين: كتاب الله و عترتي أهل بيتي إن تمسكتم بهما لن تضلوا فانظروا كيف تخلفوني فيهما و إنهما لن يفترقا حتى يردا على الحوض نبأني بذلك اللطيف الخبير. ثم قال: إن الله مولاي و أنا

1- Мусаннафи Ибни Абишайба ҷ 7 с 498, ҷ 8 с 543. Муснади Баззор ҷ 3 с 258 р 1050. Маҷмаъ-уз-заводи Ҳасамӣ ҷ 9 с 134 ва 163.

مولى المؤمنين أستم تعلمون أنى أولى بكم من أنفسكم؟ قالوا بلى. قال ذلك ثلاثا. ثم أخذ بيدك يا أمير المؤمنين فرفعها وقال: من كنت مولاه فهذا على مولاه اللهم وال من والاه و عاد من عاداه. فقال على: صدقتم و أنا على ذلك من الشاهدين.

Абӯтуфайл меғӯяд: Ҳамоно Алӣ бархост ва баъд аз ҳамду санои илоҳӣ фармуд: Ба Худо савганд медиҳам касонеро, ки дар рӯзи Ғадир ҳозир буданд, аз ҷо бархезанд. Намеҳама касоне, ки ин хабарро аз дигарон шунидаанд, аз ҷои худ баланд шаванд, балки танҳо касоне баланд шаванд, ки худ бо ғӯшҳояшон шунида ва бо қалбашон ҳифз карданд. Онгоҳ 17 нафар бархостанд, ки аз ҷумлаи онҳо Ҳузайма ибни Собит, Саҳл ибни Саъд, Удай ибни Ҳотам, Уқба ибни Омир, Абӯаюби Ансорӣ, Абӯсаиди Худрӣ, Абӯшурайҳи Хазой, Абӯлайлои Ансорӣ, Абӯҳайсам ибни Тайҳон ва мардоне аз Қурайш буданд. Сипас Алӣ гуфт: Он чиро шунидед бигӯед. Гуфтанд: Шаҳодат медиҳем, ки мо аз Ҳаҷҷатул видоъ ҳамроҳи Паёмбар омадем ва ба Ғадирӣ Хум фуруд омадем, сипас нидои намоз дод ва ҳамроҳи он ҳазрат намоз хондем. Сипас бархост ва баъд аз ҳамду санои илоҳӣ фармуд: Эй мардум! Шумо чӣ хоҳед гуфт? Гуфтанд: Ҳамоно рисолататро иблог кардӣ. Ҳазрат се мартаба гуфтанд: Худоё шохид бош! Сипас фармуданд: Наздик аст ман (ба охират) даъват шавам ва қабул кунам. Ҳамоно ман ва шумо суол хоҳем шуд. Сипас фармуданд: Эй мардум! Ман дар байни шумо ду чизи боарзиш гузоштам ва он ду: китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд, ки агар ба он ду чанг бизанед ҳаргиз гумроҳ намешавед. Пас мувозиб бошед, ки баъд аз ман бо он ду чигуна рафтор хоҳед

кард. Ҳамоно ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман дохил шаванд. Худои Латиф ва Огоҳ инро ба ман хабар дод.

Сипас фармуданд: Ҳамоно Худованд мавлои ман ва ман мавлои мӯъминин ҳастам. Оё намедонед, ки ман сазовортар аз шумо бар худатон ҳастам? Гуфтанд: Оре, ҳастед. Ҳазрат се мартаба ин суҳанро такрор карданд. Сипас аз дасти ту гирифтанд, эй Амиралмӯъминин ва онро боло бардошта фармуданд: Ҳар ки ман мавлои ӯ ҳастам, пас Алӣ мавлои ӯст. Худоё! Дӯст бидор ҳар касеро, ки Алиро дӯст дорад ва душман бидор ҳар касеро, ки ӯро душман дорад.

Сипас Алӣ гуфт: Рост гуфтед ва ман низ бар он шаҳодат медиҳам.¹

Санади ин ҳадис саҳеҳ аст ва Қундузии ҳанафӣ дар Янобеъ-ул-мавадда ин ҳадисро аз Абӯтуфайл аз "Ҳиятул авлиё"-и Абӯнаими Исфаҳонӣ нақл кардааст. Дар ин ҳадиси шариф чунон ки мулоҳиза мекунед 17 нафар аз саҳобагон, яъне Ҳузайма ибни Собит, Саҳл ибни Саъд, Удай ибни Ҳотам, Уқба ибни Омир, Абӯаюби Ансорӣ, Абӯсаиди Худрӣ, Абӯшурайҳи Хазой, Абӯлайлои Ансорӣ, Абӯҳайсам ибни Тайҳон ва 8 нафари дигар, ки номашон зикр

1- Ал-вилояи Ибни Уқда с 196 р 30. Захоирул уқбои Табарӣ с 67. Истичлобу иртиқоул ғурафи Саховӣ с 22. Ҷавоҳирул ақдайнӣ Самҳудӣ с 136. Янобеъ-ул-мавадда ҷ 1 с 118 р 42. Арҷахул матолиб с 339.

нашуда шаҳодат додаанд, ки ин ҳадисро аз Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунидаанд.

22- Ҳадиси Омир ибни Абӯлайло ибни Замура

ابن عقدة من طريق عبدالله بن سنان عن ابي طفيل عن عامر بن أبي ليلي بن ضمرة وحذيفة بن أسيد قالوا: لما صدر رسول الله صلى الله عليه وآله من حجة الوداع ولم يحج غيرها أقبل حتى إذا كان بالجحفة وذلك يوم غدیر خم وخم من الجحفة وله بها مسجد معروف فقال: ايها الناس قد نبأني اللطيف الخبير أنه لم يعمر نبي إلا نصف عمر الذي قبله واني أوشك أن ادعى فأجيب واني مسؤول وانتم مسؤولون فماذا انتم قائلون؟ قالوا: نشهد أنك قد بلغت ونصحت وجهدت فجزاك الله خيرا. قال: أَلستم تشهدون أن لا اله الا الله وأن محمدا عبده ورسوله وأن جنته حق و نارہ حق وأن الموت حق وان الساعة آتية لا ريب فيها وأن الله يبعث من في القبور؟ قالوا: بلى نشهد بذلك. قال: اللهم اشهد ثم قال: أيها الناس ألا تسمعون؟ قالوا نعم. قال: فاني فرط على الحوض وانتم واردون علي الحوض وإن عرضه ما بين صنعاء وبصرى فيه أقذاح عدد النجوم من فضة فانظروا كيف تخلفوني في الثقلين فنادى مناد: و ما الثقلان يارسول الله؟ قال: الثقل الاكبر كتاب الله طرف بيد الله عز وجل و طرف بأيديكم فتمسكوا به لا تضلوا و الآخر الاصغر عترتي و إن اللطيف الخبير نبأني انهما لن ينفرقا حتى يردا علي الحوض فسألت ذلك لهما ربي فلا تقدموهما فتهلکوا و لا تعلموهم فانهم أعلم منکم.

Омир ибни Абӯлайло ва Ҳузайфа ибни Усайд гуфтаанд: Вақте Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз Ҳаҷҷатул видоъе, ки баъд аз он дигар ҳаҷ анҷом надод баргашт ва ба Ғадир ворид шуд, хутбае хонда зимни он фармуд: Худои Латифу Огоҳ ба ман хабар дод, ки ҳар паёмбаре ба андозаи нисфи паёмбари пеш аз худ умр карда ва наздик аст, ки ман (ба охират)

даъват шавам ва ман қабул мекунам. Ман ва шумо дар охират суол мешавем, пас шумо чӣ мегӯед? Мардум гуфтанд: Шумо рисолататро тамом ва моро насиҳат кардед. Ҳазрат фармуданд: Оё шаҳодат намедихед, ки Худо яктост ва Муҳаммад (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) банда ва расули ӯст ва ин ки биҳишту дӯзах ва марғ ҳақ аст ва қиёмат бешақ хоҳад омад ва Худованд аҳли кубурро зинда хоҳад кард? Гуфтанд: Оре, ба инҳо шаҳодат медиҳем. Ҳазрат фармуданд: Худоё! Шоҳид бош. Фармуданд: Оё гӯш намедихед? Гуфтанд: Оре, гӯш медиҳем. Фармуданд: Ман ба шумо пешӣ мегирам ва шумо дар сари ҳавз бар ман ворид хоҳед шуд... Пас бубинед, ки дар бораи Сақалайн чӣ хоҳед кард? Шахсе пурсид: Эй Расули Худо! Сақалайн чист? Фармуданд: Сақли акбар, Китоби Худо аст, ки як тарафаш ба дасти Худо ва тарафи дигараш ба дасти шумост. Пас ба он чанг бизанед, ки ҳаргиз гумроҳ ва хор намешавад. Ва дигарӣ кӯчак ва хурдӣ Аҳли Байтам ҳастанд. Ҳамоно Худованди Латифу Огоҳ ба ман хабар дод, ки ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд. Ва ман инро барои он ду аз Парвардигорам хостам, пас аз он ду пешӣ нагиред, ки ҳалок мешавад ва ба онҳо ёд надихед, чун онҳо худ донотар аз шумо ҳастанд.¹

Дар гузашта низ ин ҳадис бо ҳамин матн ва маъно аз Зайд ибни Арқам ва Ҳузайфа ибни Усайд гузашт.

1- Ал-вилояи Ибни Уқда с 232 р 69. Усдул ғобаи Ибни Асир ч 3 с 92. Исобаи Ибни Ҳаҷар ч 3 с 484 р 4439. Истиҷлобу иртиқоул ғурафи Саҳовӣ с 23. Ҷавоҳирул ақдайн с 237. Янобеъ-ул-мавадда ч 1 с 20.

Ибни Ҳаҷар ва Самхӯдӣ баъд аз ишора ба ин ҳадис меғӯянд: Абӯмӯсои Мадинӣ дар китоби "Ас-саҳоба" ин ҳадисро аз тариқи Ибни Уқда нақл карда ва гуфтааст: Ин ҳадис ғариб аст.

Аз ин суҳан истифода мешавад, ки санади ин ҳадис саҳеҳ аст ва мусаллам аст, ки ин ҳадис ҳеҷ ғаробате надорад ва мутавотир аст.

23- Ҳадиси Анас ибни Молик

الحافظ أبو نعيم أحمد بن عبد الله الاصبهاني المتوفي سنة 430 عن أنس بن مالك قال: قال رسول الله صلى الله عليه وآله الذين آمنوا وتطمئن قلوبهم بذكر الله الا بذكر الله تطمئن القلوب أتدري من هم يابن أم سليم؟ قلت من هم يارسول الله؟ قال: نحن أهل البيت و شيعتنا ذكر الثقلين و إلهما لقرينان لن يفترقا حتى يردا علي الحوض.

Абӯнаим аз Анас аз Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) нақл карда, ки дар бораи ояти "Касоне, ки имон оварданд, қалбҳояшон бо зикри Худо мутмаин мешавад. Огоҳ бошед, ки фақат бо ёди Худо қалбҳо ором мегирад" фармуданд: Оё медонӣ, ки инҳо чӣ касоне ҳастанд, эй писари Умми Салим? Гуфтам: Онҳо чӣ касоне ҳастанд, эй Расули Худо? Фармуданд: Мо - Аҳли Байт ва шиаёнамон ҳастем.

Сипас аз Сақалайн ёд карда фармуданд, ки он ду (китоби Худо ва Аҳли Байт) ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки рӯзи қиёмат дар сари ҳавз бар он ҳазрат ворид шаванд.

Баъзе аз муҳаққиқон ин ҳадисро аз китоби Абӯнаими Исфаконӣ (мутаваффои соли 430) нақл кардаанд.

24- Ҳадиси Зумайра

ابن عقدة من حديث ابراهيم بن محمد الاسلمي عن حصين بن عبد الله بن ضميرة عن ابيه عن جده رضي الله عنه قال: لما انصرف رسول الله صلى الله عليه وآله من حجة الوداع أمر بشجرات فقممن بوادي خم وهجر فخطب الناس فقال: أما بعد ايها الناس فاني مقبوض أوشك أن ادعى فاجيب فما انتم قائلون؟ قالوا نشهد أنك قد بلغت و نصحت و أديت قال إني تارك فيكم ما إن تمسكنم به لن تضلوا كتاب الله و عترتي أهل بيتي ألا و إلهما لن يفرقا حتى يردا علي الحوض فانظروا كيف تخلفوني فيهما.

Зумайра меғӯяд: Вақте Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз Ҳаҷҷатул видоъ баргаштанд, дар Ғадири Хум дастур доданд то зери дарахтон тамиз ва чорӯ карда шуд. Сипас ҳазрат хутба хонда фармуданд: Эй мардум! Ҳамоно ман аз дунё хоҳам рафт ва наздик аст даъват шавам ва қабул кунам. Пас шумо чӣ хоҳед гуфт? Гуфтанд: Шаҳодат медиҳем, ки шумо расолататонро расондед ва насиҳат кардед. Ҳазрат фармуданд: Ман дар байни шумо чизе мегузорам, ки агар ба он чанг бизанед ҳаргиз гумроҳ намешавед ва он: китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Огоҳ бошед, ки он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки рӯзи қиёмат дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд. Пас мувозиб бошед, ки баъд аз ман бо онҳо чӣ хоҳед кард.¹

1- Ал-вилояи Ибни Уқда с 227 р 60. Истичлобу иртиқоул ғураф с 23. Ҷавоҳирул ақдайнӣ Самхӯдӣ с 237.

25- Ҳадиси Ҳузайфа ибни Ямон

عن احمد بن عبد الله بن سلام عن حذيفة بن اليمان قال: صلى بنا رسول الله صلى الله عليه وآله ثم أقبل بوجهه الكريم علينا فقال: معاشر أصحابي أوصيكم بتقوى الله والعمل بطاعته، فمن عمل بها فاز و غنم و من الخج و تركها حلت به الندامة فالتمسوا بالتقوى السلامة من أهوال يوم القيامة، فكأنني أدعى فأجيب، و اني تارك فيكم الثقلين كتاب الله و عترتي أهل بيتي، ما ان تمسكتم بهما لن تضلوا، و انهما لن يفترقا حتى يردا علي الخوض فتعلموا منهم و لا تعلموهم فانهم اعلم منكم.

Ҳузайфа мегӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) ба мо намоз хонд ва сипас рӯ ба мо карда фармуд: Шуморо ба тақвои илоҳӣ ва амал ба дастуроташ суфориш мекунам. Ҳар ки ба фармудаи ӯ амал кунад наҷот ёфт ва ғоида кард ва ҳар ки тарк кунад сазовори пӯшаймонӣ аст. Пас ба василаи тақво дар амон мондан дар қиёматро қустуҷӯ кунед. Ва гӯе ман даъват мешавам ва қабул хоҳам кард ва ман дар байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам ва он: китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд, ки то замоне, ки аз ин ду пайравӣ кунед ҳаргиз гумроҳ нахоҳед шуд. Ҳамоно он ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки рӯзи қиёмат бар ман ворид шаванд. Пас аз онҳо таълим бигиред ва ба онҳо ёд надиҳед, ки ҳамоно онҳо донотар аз шумо ҳастанд.¹

То ин ҷо бо ахбори мактаби аҳли суннат дар бораи ҳадиси васият ба "китоби Худо ва Аҳли Байт"-ошно шудем. Мо 151 санад барои ин ҳадиси шариф то ин ҷо

1- Янобеъ-ул-маваддаи Қундузии ҳанафӣ ҷ 1 с 112 р 33.

зикр кардем, ки 101 санади он саҳеҳ аст. Ва ин аҳодисро мо аз 24 саҳоба овардем ва илова бар ин агар 4 нафари дигар аз аҳли шӯро ва 17 нафар аз касонеро, ки дар Раҳбаи Кӯфа шаҳодат доданд изофа кунем, чунин мешавад, ки 45 нафар аз саҳоба ин ҳадиси шарифро бозгӯ кардаанд ва аз ин 45 нафар саҳоба дар китобҳои ҳадиси аҳли суннат ин ҳадиси шариф бар уммати исломӣ расидааст. Албатта баъзе аз муҳаққиқон ровиёни ин ҳадисро бештар аз ин баршумурдаанд, вале мо ба ҳамин миқдор тавонистем дастрасӣ пайдо кунем.

Пас, аз он чи зикр шуд, арзиши ин ҳадиси шариф ва таъкиди Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) бар пайравӣ ва ғафлат наварзидан аз китоби Худо ва Аҳли Байт (Алайҳимус салом) собит мешавад.

Инак, барои равшантар шудани ҳақиқати ин матлаб ба чанд ҳадис аз китобҳои мактаби Аҳли Байт (Саломуллоҳи алайҳим) низ ишора мекунем.

Ҳадиси Сақалайн дар мактаби Аҳли Байт

1- حدثنا به أحمد بن الحسن القطان قال: حدثنا الحسن بن علي السكري عن محمد بن زكريا الجوهري عن محمد بن عمارة عن أبيه عن الصادق جعفر بن محمد عن أبيه محمد بن علي عن أبيه علي بن الحسين عن أبيه الحسين بن علي عن أبيه علي بن أبي طالب صلوات الله عليهم قال: قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم: إني مخلف فيكم الثقلين كتاب الله و عترتي أهل بيتي فإنهما لن يفترقا حتى يردا علي الخوض كهاتين فقام إليه جابر بن عبد الله الانصاري وقال: يا رسول الله من عترتك؟ قال: علي و الحسن و الحسين و الائمة من ولد الحسين إلى يوم القيامة.

Алӣ (Алайҳис салом) меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ман дар байни шумо ду чизи боарзиш: китоби Худо ва Аҳли Байтамо гузоштам. Ҳамоно ин ду ҳаргиз аз ҳам ҷудо намешаванд то ин ки рӯзи қиёмат дар сари ҳавз бар ман ворид шаванд.

Сипас Ҷобир ибни Абдуллоҳ баланд шуду пурсид: Эй Расули Худо! Аҳли Байти шумо чӣ касоне ҳастанд? Фармуданд: Алӣ, Ҳасан, Ҳусайн ва имомон аз насли Ҳусайн то рӯзи қиёмат.¹

Санади ин ҳадис комилан саҳеҳ ва ровиёнаш ҳама сиқа ҳастанд.

2- حدثنا أحمد بن زياد بن جعفر الهمداني رضي الله عنه قال: حدثنا علي بن إبراهيم بن هاشم، عن أبيه، عن محمد بن أبي عمير، عن غياث بن إبراهيم، عن الصادق جعفر ابن محمد، عن أبيه محمد بن علي، عن أبيه علي بن الحسين، عن أبيه الحسين عليه السلام قال: سئل أمير المؤمنين عن معنى قول رسول الله صلى الله عليه وآله "إني مخلف فيكم الثقلين كتاب الله وعترتي" من العترة؟ فقال: أنا والحسن والحسين والائمة التسعة من ولد الحسين تاسعهم مهديهم وقائمهم لا يفارقون كتاب الله ولا يفارقهم حتى يردوا على رسول الله صلى الله عليه وآله حوضه.

Имом Ҳусайн (Алайҳис салом) фармуданд: Аз Амиралмўъминин Алӣ (Алайҳис салом) аз маънои ин ҳадиси Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ), ки "Ман дар байни шумо ду чизи боарзиш: китоби Худо ва Аҳли Байтамо гузоштам"суол карда, чӣ касоне

1- Камолуд дини Шайх Садуқ с 244. Маонӣ-ал-ахбори Садуқ с 90 р 5.

будани Аҳли Байтро пурсон шудам? Алӣ (Алайҳис салом) фармуд: Ман, Ҳасан, Ҳусайн ва нўҳ имом аз насли Ҳусайнанд, ки нўҳумини онҳо Маҳдӣ ва қоими онҳост. Ҳамагии инон аз Қуръон ҷудо намешаванд ва Қуръон низ аз онҳо ҷудо намешавад то ин ки рӯзи қиёмат бо ҳам дар сари ҳавз бар Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) ворид шаванд.¹

Санади ин ҳадис низ саҳеҳ ва ровиёнаш сиқа ҳастанд.

3- حدثنا أحمد بن إسماعيل قال حدثنا محمد بن همام عن عبد الله بن جعفر الحميري عن موسى بن مسلم عن مسعدة قال: كنت عند الصادق إذ أتاه شيخ كبير قد انحنا متكنا على عصاه فسلم فرد أبو عبد الله الجواب ثم قال: يا ابن رسول الله ناولني يدك أقبلها فأعطاه يده فقبلها ثم بكى فقال قال أبو عبد الله عليه السلام: ما يبكيك يا شيخ؟ قال: جعلت فداك أقمت على قائمكم منذ مائة سنة أقول هذا الشهر وهذه السنة وقد كبرت سني و اقترب أجلي ولا أرى ما أحب أراكم معتلين مشردين و أرى عدوكم يطرون بالاجنحة فكيف لا ابكي فدمعت عينا ابى عبد الله م قال: يا شيخ ان أبقاك الله حتى ترى قائمنا كنت معنا في السنام الاعلى وان حلت بك المنية جنت يوم القيامة مع ثقل محمد صلى الله عليه وآله وسلم ونحن ثقله فقال عليه السلام: اني مخلف فيكم الثقلين فتمسكوا بما لن تضلوا كتاب الله وعترتي أهل بيتي. فقال الشيخ: لا أبالي بعد ما سمعت هذا الخبر. قال: يا شيخ ان قائمنا يخرج من صلب الحسن والحسين يخرج من صلب علي وعلي يخرج من صلب محمد ومحمد يخرج من صلب علي وعلي يخرج من صلب ابني هذا -و أشار الى موسى عليه السلام- وهذا خرج من صلي نحن اثنا عشر كلنا معصومون مطهرون. فقال الشيخ: يا سيدي بعضكم أفضل من بعض؟ قال: لا نحن في الفضل سواء ولكن بعضنا أعلم من بعض. ثم قال: يا شيخ والله لو لم يبق من الدنيا الا

1- Маонӣ-ал-ахбори Шайх Садуқ с 90 р 4.

يوم واحد لطول الله ذلك اليوم حتى يخرج فائنا أهل البيت ألوان شيعتنا يقعون في فتنه وحيرة في غيبته هناك يثبت على هداه المخلصين اللهم أعنهم على ذلك.

Мусъада меғӯяд: Назди Имом Содиқ (Алайҳис салом) будам, ки пирамарди бузургсоле омад ва ба Имом салом дод ва ҷавоби саломашро гирифт ва пурсид: Эй писари Расули Худо! Дастатро бидеҳ бибӯсам. Пас он ҳазрат дасташро дод ва ӯ бӯсиду гирия кард. Имом пурсид: Чӣ чизе туро ба гирия водошт, эй шайх? Гуфт: Фидоят шавам, ман сад сол аст, ки мунтазири қоими шумо (ҳазрати Маҳдӣ) ҳастам. Меғӯям ин моҳ меояд ва ин сол меояд. Синнам боло рафта ва маргам наздик шуда. Дӯст надорам ва таҳаммули инро надорам, ки шуморо дар саҳтӣ ва мушқилот ва шиканҷа ва зери фишор бубинам, ки душманон шуморо ба масхара бигиранд. Пас чӣ гуна гирия накунам?!

Аз чашмони Имом Содиқ ашк сарозер шуд. Сипас фармуд: Эй шайх! Агар Худованд туро ниғаҳ дорад то қоими моро бубинӣ, ҳамроҳи мо иззати он рӯзи моро хоҳӣ дид, вале агар маргат фаро расад, рӯзи қиёмат ҳамроҳи сақли Муҳаммад (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) хоҳӣ омад ва мо сақли он ҳазрат ҳастем, ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд: Ман дар байни шумо ду сақл (чизи боарзиш) гузоштам, пас ба он ду ҷанг бизанед, ки ҳаргиз гумроҳ намешавед. Ва он ду: китоби Худо ва Аҳли Байтам ҳастанд. Пирамард гуфт: Баъд аз он ки ин суҳанро шунидам, дигар ҳеҷ нигароние надорам. Имом фармуд: Эй пирамард! Қоими мо (Имом Маҳдӣ) писари Ҳасани (Аскарӣ) аст ва Ҳасан писари Алӣ

(Имом Ҳодӣ) ва Алӣ писари Муҳаммад (Имом Тақӣ) ва Муҳаммад писари Алӣ (Имом Ризо) ва Алӣ писари ин фарзандам аст (ва ба Имом Козим ишора кард). Ва ин писари ман аст ва мо 12 нафар ҳастем ва ҳамаи мо маъсум ва пок ҳастем...

Сипас фармуд: Эй пирамард! Агар аз умри дунё як рӯз боқӣ монда ҳам бошад, Худованд он рӯзро тӯлонӣ хоҳад кард то қоими мо Аҳли Байт (Имом Маҳдӣ) хориҷ шавад. Шиаёни мо дар замони ғайбати ӯ имтиҳон хоҳанд шуд ва дучори ҳайрат хоҳанд гардид. Он замон инсонҳои мухлис дар ҳидояти илоҳӣ собит хоҳанд монд. Худоё! Онҳоро дар собит мондан ёрӣ фармо.¹

Санади ин ҳадис низ саҳеҳ ва ровиёни он ҳама сиқаанд.

4- حدثنا محمد بن محمد، قال: حدثنا أبو القاسم جعفر بن محمد بن قولويه رحمه الله قال: حدثني أبي قال: حدثني سعد بن عبد الله عن أحمد بن محمد ابن عيسى عن الحسن بن محبوب الزرّاد عن أبي محمد الانصاري عن معاوية بن وهب قال: كنت جالسا عند جعفر بن محمد عليهما السلام إذ جاء شيخ قد انحنى من الكبر فقال: السلام عليك ورحمة الله وبركاته...²

Ин ривоят ҳам ба ҳамон мазмун буда, вале аз тариқи шаҳс ва ровии дигар нақл шудааст.

1- Кифоятул асари Ҳаззор с 265 ва 266.

2- Ал-амолии Шайх Тӯсӣ с 161 р 268.

5- محمد بن قولويه عن محمد بن بشار القمي عن البرقي عن أبيه عن أحمد بن النضر عن عباد بن بشير عن ثوير بن أبي فاختة قال: خرجت حاجا فصحبني عمر بن ذر القاضي وابن قيس الماصر والصلت بن مجرم و كانوا إذا نزلوا منزلا قالوا: انظر الآن فقد حررنا أربعة آلاف مسألة نسأل أبا جعفر منها عن ثلاثين كل يوم و قد قلدناك ذلك قال ثوير: فغمي ذلك حتى إذا دخلنا المدينة فافترقنا فزلت أنا على أبي جعفر فقلت له: جعلت فداك إن ابن ذر وابن قيس الماصر والصلت صحبوني و كنت أسمعهم يقولون: قد حررنا أربعة آلاف مسألة نسأل أبا جعفر عنها فغمي ذلك فقال أبو جعفر عليه السلام: ما يغمك من ذلك؟ فإذا جاؤوا فأذن لهم فلما كان من غد دخل مولى لابي جعفر فقال: جعلت فداك إن بالبواب ابن ذر و معه قوم فقال لي أبو جعفر عليه السلام: يا ثوير قم فأذن لهم فقممت فأدخلتهم فلما دخلوا سلموا و قعدوا و لم يتكلموا فلما طال ذلك أقبل أبو جعفر يستفتيهم الاحاديث و أقبلوا لا يتكلمون فلما رأى ذلك أبو جعفر قال لجارية له يقال لها سرحة: هاتي الخوان فلما جاءت به فوضعت قال أبو جعفر الحمد لله الذي جعل لكل شئ حدا ينتهي إليه حتى أن لهذا الخوان حدا ينتهي إليه فقال ابن ذر: و ما حده؟ قال: إذا وضع ذكر اسم الله وإذا رفع حمد الله قال: ثم أكلوا ثم قال أبو جعفر عليه السلام: اسقيني فجاءته بكوز من أدم فلما صار في يده قال: الحمد لله الذي جعل لكل شئ حدا ينتهي إليه حتى أن لهذا الكوز حدا ينتهي إليه فقال ابن ذر: و ما حده؟ قال: يذكر اسم الله عليه إذا شرب ويحمد الله عليه إذا فرغ ولا يشرب من عند عروته ولا من كسر إن كان فيه قال: فلما فرغوا أقبل عليهم يستفتيهم الاحاديث فلا يتكلمون فلما رأى ذلك أبو جعفر قال: يا ابن ذر ألا تحدثنا ببعض ما سقط إليكم من حديثنا؟ قال: بلى يا ابن رسول الله، قال: إني تارك فيكم الثقلين أحدهما أكبر من الآخر: كتاب الله و أهل بيته إن تمسكتم بهما لن تضلوا. فقال أبو جعفر عليه السلام: يا ابن ذر إذا لقيت رسول الله صلى الله عليه و آله فقال: ما خلفتني في الثقلين؟ فماذا تقول؟ قال: فبكي ابن ذر حتى رأيت دموعه تسيل على خديه ثم قال: أما الأكبر فمزنه وأما الأصغر فقتله فقال أبو جعفر عليه السلام: إذا تصدقه يا ابن ذر لا والله لاتزول قدم يوم القيامة حتى يسأل

عن ثلاث: عن عمره فيما أفناه، عن ماله أين اكتسبه وفيما أنفقه، وعن حبنا أهل البيت. قال: فقاموا وخرجوا فقال أبو جعفر لمولى: اتبعهم فانظر ما يقولون قال: فتبعهم ثم رجع فقال: جعلت فداك قد سمعتهم يقولون لابن ذر: ما على هذا خرجنا معك فقال: ويلكم اسكنوا ما أقول إن رجلا يزعم أن الله يسألني عن ولايته و كيف أسأل رجلا يعلم حد الخوان و حد الكوز؟

Сувайр ибни АбиFOXита меғӯяд: Аз Кӯфа барои анҷоми ҳаҷ ҳаракат кардам. Умар ибни Зар, Ибни Қайс ва Салт ибни Баҳром низ бо ман ҳамроҳ шуданд. Умар ибни Зар дар роҳ ба ман гуфт: 3 ҳазор савол омода кардем то аз Абӯҷаъфар (Имом Боқир (Алайҳис салом)) ҳар рӯз 30 савол бипурсем. Ман нигарон шудам ва ба Имом Боқир хабарро расондам. Имом фармуд: Нигарон набош, вақте омаданд иҷоза бидеҳ дохил шаванд. Онҳо ба назди Имом дохил шуда нишастанд ва сухане нагуфтанд. Вақте сукути онҳо тӯлонӣ шуд, Имом чанд савол аз онҳо пурсид, вале натавонистанд ҷавоб диҳанд. Баъд Имом дастархон овард ва онро барои пазирай гузошт ва фармуд: Ҳамд Худоро, ки барои ҳар чизе ҳаде қарор дода, ки ба ӯ меанҷомад. Ибни Зар гуфт: Ҳади ин дастархон чист? Имом фармуд: Вақте гузошта шавад, номи Худоро мебарад, вақте ҳам чамъ карда шавад Худоро ҳамд меғӯяд. Сипас таомро хурданд, Имом фармуд: Об биёвар. Вақте ғулом кузаеро овард, Имом фармуд: Ҳамд Худоро, ки барои ҳар чизе ҳаде қарор дода, ки ба ӯ меанҷомад, ҳатто ба ин куза. Ибни Зар гуфт: Ҳади он чист? Имом фармуд: Вақте нӯшид, номи Худоро ёд мекунад, вақте фориғ шуд Худоро ҳамд

меғӯяд. Вақте фориғ шуданд, Имом чанд ҳадис аз онҳо савол кард, вале онҳо чизе нагуфтанд ва чавоб надоданд. Баъд Имом фармуд: **Эй писари Зар! Ба мо баъзе аз аҳодисеро, ки дар бораи мо ба дасти шумо расидааст нақл бикун? Умар ибни Зар гуфт: Оре, эй писари Расули Худо! (Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуд: Ман дар байни шумо ду чизи боарзиш мегузорам, ки яке бузургтар аз дигарист. Яке китоби Худост ва дигаре Аҳли Байтам, ки агар ба он ду чанг бизанед ҳаргиз гумроҳ намешавед. Имом Боқир фармуданд: Эй писари Зар! Вақте бо Паёмбар мулоқот кунӣ ва ҳазрат савол кунанд, ки баъд аз ман бо китоби Худо ва Аҳли Байтам чӣ кардед, чӣ меғӯӣ? Писари Зар ғиря карду гуфт: Бузургиро пора кардем ва хурдиро куштем.**

Имом Боқир фармуданд: Дар қиёмат касе қадам аз ҷо барнамедорад магар ин ки пурсида мешавад: аз умараш, ки дар чӣ коре гузаронида, аз молаш, ки чигуна ба даст оварда ва дар чӣ чизе сарф карда ва аз муҳаббати мо Аҳли Байт.

Сипас онҳо бархоста рафтанд ва Имом Боқир ба ғуломаш фармуд: Бирав бубин чӣ меғӯянд? Рафт ва баргашту гуфт: Ҳамроҳон ба Ибни Зар гуфтанд: Мо барои ин чиз ҳамроҳи ту наомада будем. Ибни Зар гуфт: Вой бар шумо, сокит бошед, ман чӣ меғӯям бар касе, ки гумон мекунад дар қиёмат Худованд аз вилояти ӯ аз ман савол хоҳад кард ва чигуна аз касе, ки

ҳадди дастархон ва ҳадди кузаро медонад (барои мот кардани вай) аз ӯ чизе бипурсам.¹

Санади ин ҳадис низ комилан саҳеҳ аст.

Ин танҳо баъзе аз аҳодиси мактаби Аҳли Байт (Алайҳимус салом) аст, ки барои ошноии хонандагон зикр шуд.

Эътирофи уламо бар зиёдии ровиёни ҳадис

Уламо ва бузургони аҳли суннат низ эътироф намудаанд, ки ҳадиси шарифи Сақалайн дорои ровиёни зиёдест.

Инак, ба сухани баъзеи онҳо ишора мекунем:

Ибни Ҳаҷари Ҳайсамӣ дар бораи ин ҳадиси шариф меғӯяд:

و لهذا الحديث طرق كثيرة عن بضع وعشرين صحابيا

Ин ҳадис дорои санадҳои зиёде аз бисту чанд саҳоба аст.²

Самхудӣ низ меғӯяд:

و في الباب عن زيادة على عشرين من الصحابة.

Ин ҳадисро беш аз бист саҳоба ривоят кардаанд.³

1- Маърифатур ричоли Шайх Тӯсӣ ҷ 2 с 484. Биҳорул анвор ҷ 10 с 159 р 12.

2- Савоиқул муҳриқай Ибни Ҳаҷар ҷ 2 с 653

3- Чавоҳирул ақдайнӣ Самхудӣ с 234.

Маъноӣ ҳадис аз назари уламо

Ибни Манзур меғӯяд:

و في حديث النبي صلى الله عليه (و آله) و سلم: اوصيكم بكتاب الله و عترتي. "

Дар ҳадиси Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аст, ки фармуданд: Шуморо ба китоби Худо ва Аҳли Байтам суфориш ва васият мекунам.¹

Ибни Ҳаҷар меғӯяд:

و قد جاءت الوصية الصريحة بهم في عدة أحاديث منها حديث إني تارك فيكم ما إن تمسكنم به لن تضلوا بعدي الثقلين أحدهما أعظم من الآخر كتاب الله حبل ممدود من السماء إلى الأرض و عترتي أهل بيتي و لن يتفرقا حتى يردا علي الحوض فانظروا كيف تخلفوني فيهما

Дар шуморе аз аҳодис, васияти ошкор ва равшан ба Аҳли Байт шудааст, ки аз ҷумлаи онҳо ҳадиси "Сақалайн" аст.²

Саълаб олими илми наҳв меғӯяд: Китоб ва Аҳли Байтро Сақалайн номиданд, чун амал ба он ду саҳт аст ва онҳоро ба хотири баёни бузургии қадр манзалаташон Сақалайн номиданд.³

Заҳабӣ дар бораи Саълаб меғӯяд: Аллома, муҳаддис, имоми фанни наҳв, Аҳмад ибни Яҳё.⁴

1- Лисонул араб, моддаи "Сақл".

2- Савоикул муҳрикаи Ибни Ҳаҷар ҷ 2 с 652.

3- Лисонул Араб, моддаи "Сақл".

4- Сияру аълумун нубалои Заҳабӣ ҷ 14 с 5 р 1.

Ибни Ҳаҷар меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) китоби Худо ва Аҳли Байтро Сақалайн номид. "Сақл" ба ҳар чизи пураарзише гуфта мешавад ва китоби Худо ва Аҳли Байт аз ин қабилад, чун ҳар қадам аз он ду маъдани илми ладунӣ ва асрору ҳикматҳои илоҳӣ ҳастанд ба ҳамин хотир Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) мардумро ба пайравӣ аз он ду суфориш ва таъкид намудаанд".¹

Муновӣ баъд аз зикри ҳадиси Сақалайн меғӯяд:

قال الشريف: هذا الخبر يفهم وجود من يكون أهلا للمسك من أهل البيت و العترة الطاهرة في كل زمان إلى قيام الساعة حتى يتوجه الحث المذكور إلى التمسك به كما أن الكتاب كذلك فلذلك كانا أمانا لأهل الأرض فإذا ذهبوا ذهب أهل الأرض.

Шариф гуфтааст: Аз ин хабар фаҳмида мешавад, ки дар ҳар замоне то рӯзи қиёмат аз хонадони поки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) касоне вучуд хоҳанд дошт, ки аҳлияти пайравиро дошта бошанд ҷунон ки китоби Худо низ ингуна аст. Ва ба ҳамин хотир китоби Худо ва Аҳли Байт амони аҳли замин муаррифӣ шудаанд ва ҳар вақт он ду рафтанд аҳли замин низ хоҳанд рафт (ва қиёмат барпо хоҳад шуд).²

و في أحاديث الحث على التمسك بأهل البيت إشارة إلى عدم انقطاع متأهل منهم للتمسك به إلى يوم القيامة كما أن الكتاب العزيز كذلك ولهذا كانوا أمانا لأهل الأرض

1- Савоикул муҳриқа ҷ 2 с 442.

2- Файзул қадири Муновӣ ҷ 3 с 20 р 2631.

كما يأتي ويشهد لذلك الخبر السابق في كل خلف من أمي عدول من أهل بيتي إلى آخره.

Ибни Ҳаҷар мегӯяд: Дар ин аҳодис, ки ба пайравӣ аз Аҳли Байт ташвиқ шуда, ишора шудааст, ки то рӯзи қиёмат замин аз касе аз Аҳли Байт, ки аҳлияти пайравӣ доранд ҳолӣ нахоҳад монд ҳамон гунае ки китоби Худо низ чунин аст. Ва дар ривоёт омада, ки Аҳли Байт амони аҳли замин ҳастанд чунон ки дар ин мавзӯ аҳодис хоҳад омад ва ҳадиси гузашта низ ба ин гувоҳӣ медиҳад, ки ҳазрат фармуданд: "Дар ҳар насле аз умматам шахси одиле аз Аҳли Байтам хоҳад буд" (то охири ҳадис).¹

Самхӯдӣ низ мегӯяд: Аз ин ҳадис истифода мешавад, ки китоби Худо ва Аҳли Байт то қиёмат аз ҳам ҷудо намешаванд. (Ҷавоҳирул ақдайн с 243).

Муновӣ дар шарҳи ҳадиси Сақалайн дар бораи "Аҳли Байт" мегӯяд:

و هم أصحاب الكساء الذين أذهب الله عنهم الرجس وطهرهم تطهيرا.

Онҳо аҳли кисо (Алӣ, Фотима, Ҳасан ва Ҳусайн) ҳастанд, ки Худованд палидиро аз онҳо дур карда ва онҳоро пок намудааст.²

Мулло Али Қорӣ дар шарҳи ҳадиси Сақалайн мегӯяд:

معنى التمسك بالعترة محبتهم و الاهتداء بمداهم و سيرتهم.

1- Савоиқул муҳриқай Ибни Ҳаҷар ҷ 2 с 442.

2- Файзул қадири Муновӣ ҷ 3 с 20 р 2631.

Маънои чанг задан ба Аҳли Байт, дӯст доштани онҳо ва ҳидоят ёфтан бо ҳидояту равиши онҳост.¹

Зарқонии Моликӣ мегӯяд:

و أكد تلك الوصية و قواها بقوله: فانظروا بم تحلفوني فيهما بعد وفاتي هل تتبعونهما ففسروني أو لا ففسروني.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) васияти бар китоби Худо ва Аҳли Байтро бо ин суҳан: "Пас мувозиб бошед, ки баъд аз ман чигуна бо онҳо рафтор мекунад" тақвият ва таъкид кард, ки оё баъд аз ман аз он ду пайравӣ мекунад ва маро хушҳол менамояд ё баръакс, маро нороҳат мекунад.²

Ибни Ҳаҷари Ҳайсамӣ дар бораи ин ҳадис мегӯяд:

حث صلى الله عليه (و آله) و سلم على الاقتداء و التمسك بهم و التعلم منهم.

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) мардумро бар иқтидо ва пайравӣ ва таълим гирифтани аз китоби Худо ва Аҳли Байт ташвиқ намуд.³

Аз он ҷӣ ин бузургон гуфтаанд истифода мешавад, ки китоби Худо ва Аҳли Байт то рӯзи қиёмат аз ҳам ҷудо намешаванд. Ва ҳамчунин то рӯзи қиёмат имому раҳбаре аз хонадони Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) дар байни уммати исломӣ хоҳанд буд то уммати исломӣ аз ӯ пайравӣ кунанд ва ҳаққу ботило аз ӯ

1- Ал-мирқот фи шарҳи мишкот ҷ 5 с 600.

2- Шарҳул мавоҳибул ладунния ҷ 7 с 5.

3- Савоиқул муҳриқай Ибни Ҳаҷар ҷ 2 с 442.

бишносанд. Ва инчунин мухолифат бо онҳо мавриди норизоятӣ ва нохушнудии Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) мешавад.

То ин ҷо бо ҳадиси шарифи Сақалайн ва назари уламо дар мавриди маънои он ҳадиси шариф ошно шудем. Инак, бо ҳадиси шарифи дигаре, ки бо ҳадиси Сақалайн якдигарро тақвият ва тафсир мекунанд ошно хоҳем гардид. Ва он ҳадиси мутавотире аст, ки дар он Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз шумори хулафои баъд аз худ хабар додаанд.

12 ҶОНИШИНОНИ ПАЁМБАР (САЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВА ОЛИҲИ)

Дар ҳадиси мутавотири дигар Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) ҷонишинони баъд аз худро 12 нафар муаррифӣ фармудаанд. Ва аз ин ҳадис низ истифода мешавад, ки замин аз яке аз он 12 халифа холӣ нахоҳад шуд.

Қобили тавачҷӯх аст, ки ин ҳадисро низ Паёмбари гиромии Ислом (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) ба монанди ҳадиси Сақалайн дар ҷойҳои гуногун эрод фармудаанд, ки яке аз он ҷойҳо ҳамон Ҳаҷҷатул видоъ ва рӯзи Арафа будааст.

Инак, бо он ҳадис ва назари уламо дар бораи он ошно мешавем:

Паёмбари гиромии Ислом (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд:

الخلفاء بعدي إنا عشر كعدد نقباء بني إسرائيل.

Хулафо ва ҷонишинони ман баъд аз ман, дувоздаҳ нафаранд ба адади пешвоёни Бани Исроил.

Ҳазрат дар ҳадиси дигар фармуданд:

1- لا يزال هذا الدين عزيزاً منيعاً إلى إنا عشر خليفة ثم قال كلمة لم أفهمها فقلت لأبي: ما قال: قال كلهم من قریش.

Пайваста ин дин азизу тавоно ва арҷманд хоҳад буд модоме, ки дувоздаҳ нафар раҳбарияти ин умматро ба ўҳда дошта бошанд. Сипас калимае фармуданд, ки ман нафаҳмидам. Аз падарам пурсидам, ки дар охир чӣ фармуданд? Гуфт: Фармуданд: Ҳамаи он дувоздаҳ нафар аз Қурайш хоҳанд буд.

Ин ҳадис бо лафзҳои мухталиф аз саҳобагони зер ривоят шудааст: Ибни Масъуд, Ҷобир ибни Самура бо 36-санад, Ибни Умар, Абӯҷуҳайфа, Авн ибни Ҷуҳайфа, Абдуллоҳ ибни Амр, Убай ва Анас ибни Молик.

(Саҳеҳи Муслим ҷ 3 с 1452 р 1820 ва 1821 бо панҷ санад. Муснади Аҳмад аз Абдуллоҳ ҷ 1 с 398 р 3781 ва Аҳмад аз Ҷобир дар Муснадаш бо 34 санади дигар ин ҳадисро ривоят кардааст 5/86 то 108. Сунани Абӯдовуд ҷ 4 с 106 р 4279. Муснади Абӯяъло 1ҷ 3 с 457 р 7463. Мӯъҷам-ул-авсати Табаронӣ 6/268, 8/319. Мӯъҷам-ул-кабири Табаронӣ ҷ 2 с 195 то 208-214-253-255 р 1791 то 2068 бо чандин санад 2ҷ 2 с 120 р 308. Саҳеҳи Ибни Ҳаббон 15/43 р 6661-6662. Мусаннафи Ибни Абӯшайба 6/363 р 32054. Муснади Абӯавона ҷ 4 с 369 р 6976 то 6998. Муснади Баззор 5/320 р 1937. Ал-оҳод вал-масонӣ ҷ 3 с 126 р 1448-1449-1454. Мустадраки Ҳоким ҷ 3 с 618 р 6587-6589).

Диққат дошта бошем, ки ин ҳадиси шарифро ҳамаи муҳаддисони аҳли суннат, бо иттифоқ ривоят кардаанд ва Бухорӣ низ онро дар саҳеҳаш ривоят карда, вале ба ҷои халифа "амир" овардааст. Мо ин ҷо танҳо баъзе аз китобҳоеро ном бурдем, ки бо лафзи "халифа" ин ҳадиси шарифро ривоят кардаанд.

2- عن جابر قال سمعت رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم يقول في حجة الوداع: إن هذا الدين لن يزال ظاهراً على من ناواه لا يضروه مخالف ولا مفارق حتى

يمضي من أمي اثنا عشر خليفة قال ثم تكلم بشيء لم أفهمه فقلت لأي ما قال قال كلهم من قریش

Ҷобир меғӯяд: Шунидам, ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) дар Ҳаҷҷатул видоъ мефармуданд: Ҳамоно ин дин ҳамеша (то қиёмат) бар муҳолифонаш пирӯз хоҳад буд ва муҳолифату дурӣ ҷустани дигарон аз он зараре бар дин намерасонад то замоне, ки **12** халифа (раҳбарии онро) бар ӯҳда дошта бошанд ва ҳамаи онҳо аз Қурайш хоҳанд буд.¹

Дар ҳадиси дигаре Ҷобир меғӯяд: Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) ин ҳадисро дар Арафот фармуданд. (Муснади Аҳмад ҷ 5 с 93-96 р 20910-20943-20944).

Ин ҳадисро бо ин ду лафз, ки дар Ҳаҷҷатул видоъ ва дар Арафот эрод шуда, аз Муҷолид ибни Саид **4** нафар ривоят кардаанд ва ҳадиси ӯ ҳасан ва ҳуб аст. Албатта ин ҷо ҳадиси ӯ саҳеҳ хоҳад буд, чун шахсе монанди Ҳаммод ибни Зайд низ ин ҳадисро аз ӯ ривоят кардааст ва муҳаддисон ҳадиси ӯ аз Муҷолидро саҳеҳ донистаанд.²

3- عن عامر بن سعد بن أبي وقاص قال كتبت إلى جابر بن سمرة مع غلامي نافع أخبرني بشيء سمعت من رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم قال : فكتب إلي : سمعت رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم يقول يوم جمعة عشية عرفة و رجم الأسلمي

1- Муснади Аҳмад ҷ 5 с 87-99 р 20833-20836-20850-20873-20975. Мӯъҷамул кабир ҷ 1 с 196 р 1796.

2- Сияру аълумун нубало. Таҳзибут таҳзиб ҷ 10 с 38 р 65.

يقول: لا يزال الدين قائما حتى تقوم الساعة أو يكون عليهم اثنا عشر خليفة كلهم من قریش ...

Омир ибни Саъд меғӯяд: Бо ғуломам ба Ҷобир ибни Самура навиштам то ягон ҳадисеро, ки аз Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шунида ба ман биғӯяд. Ҷобир ба ман навишт: Рӯзи ҷумъа шоми Арафа ва сангсор шудани Асламӣ шунидам, ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) мефармуданд: Ҳамеша ин дин (Исломи) устувор хоҳад буд то қиёмат ва ё он ки **12** халифа бар онҳо (хилофат) кунад, ки ҳама аз Қурайш ҳастанд...¹

Санади ин ҳадис комилан саҳеҳ аст ва дар ривояти Муслим ва Аҳмад "Арафа" зикр нашудааст.

Пас, Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) дар Ҳаҷҷатул видоъ ва дар хутбае, ки дар Арафот хонданд ҳам аз имомату раҳбарии китоби Худо ва Аҳли Байт баъд аз худ хабар додаанд ва ҳам аз ин ки ин раҳбарони илоҳӣ, ки ҳамроҳи китоби Худо ҳастанд, **12** нафар хоҳанд буд.

Дар ҳадиси дигаре, ки Албонӣ ва Шуайб Арнаут санади онро саҳеҳ донистаанд омадааст:

4-عن جابر: سمعت رسول الله يقول: لا يزال هذا الدين عزيزا إلى اثني عشر خليفة قال: فكبر الناس وضجوا ثم قال كلمة خفيت قلت لأي: يا أبا ما قال؟ قال: قال: كلهم من قریش.

1- Ал-оҳод вал масонӣ ҷ 3 с 128 р 1454. Саҳеҳи Муслим ҷ 3 с 1453 р 1822. Муснади Аҳмад ҷ 5 с 89 р 20862.

Ҳамеша ин дин азиз хоҳад монд то замоне, ки **12** халифа раҳбарии онро бар ӯҳда дошта бошанд. Мардум такбир гуфта ва фарёд заданд. Сипас ҳазрат оҳиста чизе гуфт, ки ман нафаҳмидам. Аз падарам пурсидам. Гуфт: Ҳамаи он **12** халифа аз Қурайшанд.¹

Аз ин ҳадис истифода мешавад, ки баъзеҳо метарсиданд аз ин ки мардум бифаҳманд ин **12** халифа чӣ касоне ҳастанд. Бинобар ин, вақте ҳазрат ин суҳанро фармуданд, доду фарёд заданд то суҳани он ҳазратро мардум нафаҳманд...

Агар ин ҳадисро дар канори ҳадиси Сақалайн қарор диҳем, воқеияти ин амр равшан хоҳад шуд ва худро дар шинохти ин **12** халифа саргардон нахоҳем кард, чун бисёре аз уламо мутаассифона дар бораи ин ҳадис ба хоҳири тавачҷӯх накардан ба ҳадиси "васият ба китоби Худо ва Аҳли Байт", дар ёфтани маънои манзури ин ҳадиси шариф хеле худро ба заҳмат ва саҳтӣ андохта ва ба натиҷае ҳам нарасидаанд.

Албатта аз ин аҳодис истифода мешавад, ки ин **12** халифа ҷонишинони барҳаққи Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) баъд аз он ҳазрат хоҳанд буд. Ин матлаб аз хабари зер низ ба даст меояд:

Ибни Таймия дар китоби "**Минҳоч-ус-сунна**"-аш (**8/238**) ва Ибни Касир дар Тафсир (ҷ **2** с **34**) ва дар китоби "Ал-Бидоя ван-ниҳоя"(ҷ **1** с **177-186** ва **6/280**) ва

1- Сунани Абӯдовуд ҷ **2** с **508** р **4280**. Муснади Аҳмад ҷ **5** с **98** р **20965**.

ҳамчунин дар китоби "Қисасул-анбиё"-аш (ҷ **1** с **201-221-295**) ба ин ҳақиқат иқрор кардаанд, ки дар "**Таврот**"дар бораи ҳазрати Исмоил омадааст, ки Худованд мефармояд: "**Мо ба зудӣ барои ӯ дувоздаҳ бузург ато мекунем**". Ин дувоздаҳ бузург ишора аст ба дувоздаҳ хулафое, ки Паёмбари гиромии Ислом (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз он хабар додаанд, ки Ислом дар замони онҳо азиз хоҳад буд. Аз ин хабар ба равшанӣ ба даст меояд, ки дувоздаҳ халифа, бояд он касоне бошанд, ки насли онҳо ба ҳазрати Исмоил бирасад ва аз фарзандони ҳазрати Исмоил бошанд.

Ибни Касир дар бораи ҳадиси **12** халифа мегӯяд:

ومعنى هذا الحديث البشارة بوجود اثني عشر خليفة صالحا يقيم الحق و يعدل فيهم و لا يلزم من هذا تواليهم وتتابع أيامهم بل قد وجد منهم أربعة على نسق وهم الخلفاء الأربعة: أبو بكر وعمر و عثمان و علي و منهم عمر بن عبد العزيز بلا شك عند الأئمة و بعض بني العباس و لا تقوم الساعة حتى تكون و لا يهيم لا محالة و الظاهر أن منهم المهدي المبشر به في الأحاديث الواردة بذكره.

Маънои ин ҳадис башоратест бар вучуди **12** халифаи солах, ки дар замони онҳо ҳаққу адолат (дар уммати исломӣ) барқарор хоҳад буд. Лозим нест, ки инҳо пушти сари ҳам бошанд, балки панҷ нафари онҳо пайдо шудаанд ва онҳо Абӯбакр, Умар, Усмон, Алӣ ва Умар ибни Абдулазиз ҳастанд ва ҳамчунин баъзе аз Бани Аббос. Қиёмат бар по наместавад, магар ин ки бақияи онҳо низ хоҳанд омад ва зоҳир ин аст, ки Маҳдӣ мубашшар дар ривоёт низ аз ҷумлаи онҳост. (Тафсири Ибни Касир ҷ **2** с **34**).

Ибни Касир ҳамин суҳанро дар таъриҳаш низ гуфта ва изофа кардааст: Манзури ин ҳадис он **12** имомоне нест, ки шиа мӯътақид аст, ки ба ғумонашон аввали онҳо Алӣ ибни Абитолиб ва охирашон Муҳаммад ибни Ҳасани Мунтазар (Имом Маҳдӣ) аст.¹

Боз Ибни Касир дар бораи маънои ин ҳадис мегӯяд:

Ва ин роҳеро, ки Байҳақӣ рафта ҷамоате низ дар он бо ӯ мувофиқат кардаанд, ки мақсад аз **12** халифа дар ин ҳадис, ҳамон касоне ҳастанд, ки то замони Валид ибни Язид ибни Абдулмалики фосиқа, ки дар мазаммати ӯ суҳан гуфтем, пушти сари ҳам ҳоким шудаанд. Ин назарияи хатоест, чун хулафо то замони Валид ибни Язид беш аз **12** нафар буданд. Далелаш ин ки ҳамоно хулафои ҷаҳоргона: Абӯбакр, Умар, Усмон ва Алӣ хилофаташон бо насси ҳадиси Сафина муҳаққақ аст, ки фармуд: "Хилофат баъд аз ман **30** сол хоҳад буд".² Сипас баъд аз инҳо Ҳасан ибни Алӣ аст чунон ки воқеъ шуд, чун Алӣ ӯро ҷонишини худ кард ва аҳли Ироқ бар ӯ байъат карданд. Сипас Муовия ва баъд писараш Язид ва писари ӯ Муовия ибни Язид, сипас Марвон сипас писараш Абдулмалик, баъд писараш Валид, сипас Сулаймон ибни Абдулмалик, сипас Умар ибни Абдулазиз,

1- Таърихи Ибни Касир ҷ 1 с 177.

2- Муснади Аҳмад ҷ 5 с **220-221**. Саҳеҳи Ибни Ҳаббон 1ҷ 5 с **392**. Сунани Тирмизӣ ва дигарон.

сипас Язид ибни Абдулмалик, сипас Ҳишом ибни Абдулмалик. Ва инҳо маҷмӯан **15** нафар мешаванд ва баъд Валид ибни Язид ибни Абдулмалик. Агар бар хилофати Ибни Зубайр пеш аз Абдулмалик низ эътироф кунем, дар ин сурат адади хулафо **16** нафар мешавад. Ва ин роҳе, ки инҳо интихоб кардаанд ингуна мешавад, ки дар **12** халифа, Язид ибни Муовия дохил шавад ва Умар ибни Абдулазиз, ки имомон дар мадҳи ӯ иҷмоъ карда ва ӯро аз хулафои рошидин баршумурдаанд ва мардум ҳама иҷмоъ бар одил будани ӯ доранд ва замони ӯро бо адолаттарин замон медонанд, ҳатто шиа инро қабул доранд, аз **12** халифа хорич шавад. Агар бигӯяд, ки ман касеро, ки уммат бар ӯ иҷмоъ накардаанд халифа намедонам, лозим аст, ки Алӣ ва писараш Ҳасанро аз хулафо надонад, чун мардум ба он ду иҷтимоъ накарданд, чун аҳли Шом ба он ду байъат накарданд ва Марвон ва Ибни Зубайр низ хорич мешаванд. Пас бино бар роҳе, ки Байҳақӣ (ва ҳамроҳонаш) паймудаанд, хулафо инҳо мешаванд: Абӯбакр, Умар, Усмон, Муовия, Язид ибни Муовия, Абдулмалик, Валид ибни Сулаймон, Умар ибни Абдулазиз, Язид, Ҳишом, пас инҳо **10** нафаранд ва баъд Валид ибни Язид ибни Абдулмалики фосиқ. Вале намешавад ин равишро қабул кард, чун лозим меояд, ки аз ин **12** халифа Алӣ ва писараш Ҳасан хорич шаванд. Ва ин хилофи он чизест, ки имомони аҳли суннат мӯътақиданд, балки шиа низ ва ин ҳамчунин бо

ҳадиси Сафина низ муҳлиф аст ва бино бар ҳадиси Сафина Ҳасан низ ҷузви ҳулафост. Ва ин ҳадис, халифа номидани Муовияро наҳй ва манъ карда ва баъд аз **30** сол хилофат қатъ шуд. Лозим нест, ки ин ҳулафо пушти сари ҳам бошанд ва ишколе надорад, ки ҳулафои рошидин баъд аз рӯзгори ин подшоҳҳо бошанд чунон, ки ҳадис Ҷобир ибни Самура бар ин далолат мекунад.¹

Бояд диққат дошта бошем, ки ҳадиси Сафина, ки Ибни Касир ба он ишора кард, дорои чанд ишкол аст:

1-Ин ҳадис қатъан бо ҳадиси **12** халифа муҳлиф аст;

2-Онро Сафина ривоят карда ва аз Сафина низ танҳо Саид ибни Ҷамҳон ривоят карда ва ӯ шахси заиф аст.

Абӯҳотам меғӯяд: Ҳадиси ӯро наметавон ҳуччат қарор дод. Ибни Муин меғӯяд: Аз Сафина аҳодисе нақл мекунад, ки ғайри ӯ онро нақл накардааст. Бухорӣ меғӯяд: Дар аҳодиси ӯ чизҳои аҷоиб аст. Яхё ибни Қаттон аз ӯ розӣ набуд ва Сочӣ гуфта: Ба ҳадиси ӯ намешавад пайравӣ кард.²

Пас ин ҳадис заиф ва бо воқеият низ носозгор аст.

Ҳамчунин Ибни Касир дар сухани аввалаш Имом Ҳасанро ҷузви **12** халифа надонист, вале ин ҷо меғӯяд: Ҳасан низ тибқи ҳадиси Сафина ва васияти Алӣ ҷузви ҳулафо аст. Пас

1- Таърихи Ибни Касир ҷ 6 с 279-280.

2- Таҳзибут таҳзиби Ибни Ҳаҷар ҷ 4 с 13 р 15.

бино бар ин ду сухани мутафовити Ибни Касир ё бояд ҳадиси Сафинаро заиф донист ва ё беасосии таъвилу тафсири ӯ аз ҳадисро.

Аммо ин ки Ибни Касир меғӯяд: Лозим нест ин ҳулафо пушти сари ҳам бошанд, илова бар ин ки ин сухан бо ҳуди ҳадиси **12** халифа муҳлиф аст, бо аҳодиси саҳеҳ ва мусаллами дигар низ муҳлиф аст, аз ҷумла:

Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) фармуданд:

من مات و ليس في عنقه بيعة مات ميتة جاهلية.

Ҳар ки бимирад, дар ҳоле ки бар гардан байъати халифа ва имоми замонашро надошта бошад, ба монанди мардуми замони ҷоҳилият (бе дину имон) мурдааст. (Саҳеҳи Муслим ҷ 3 с 1478 р 1850 ва дигарон).

Дар ҳадиси дигар фармуданд:

من مات بغير إمام مات ميتة جاهلية.

Ҳар ки бимирад, дар ҳоле ки имом надошта бошад (тобеи имоми замонаш набошад ва имоми замонашро нашносад), ба монанди мардуми замони ҷоҳилият (бедину имон) мурдааст. (Муснади Аҳмад ҷ 4 с 96 р 16929. Саҳеҳи Ибни Ҳаббон 10/434 р 4573. Маҷмаъ-уз-завоид 5/218-225. Фатҳ-ул-борӣ 1ҷ 3 с 5 ва дигарон).

Дар ҳадиси дигар фармуданд:

و من لم يعرف امام زمانه مات ميتة جاهلية.

Ҳар ки имоми замонашро нашиносад, ба монанди мардуми замони ҷоҳилият аз дунё рафтааст. (Шарҳи мақосиди Тафтозонӣ ҷ 2 с 275. Шарҳи ақоиди Насафӣ. Ал-мирқоти Али Қорӣ ҷ 2 с 509).

Аз ин аҳодис истифода мешавад, ки ин 12 халифа пушти сари ҳам бояд бошанд ва ҳамчунин то рӯзи қиёмат низ замин аз яке аз инҳо холи нахоҳад бошад, вагарна марги мардуми он замон, марги мардуми замони ҷоҳилият хоҳад буд. Ва ҳадиси Сақалайн низ аз боқӣ мондани китоби Худо ва Аҳли Байт то рӯзи қиёмат ба равшанӣ хабар додааст.

Ҳофиз Абӯбақр ибни Арабии Моликӣ (вафотёфтаи соли 546 ҳиҷрӣ) дар бораи ҳадиси 12 халифа мегӯяд:

لم أعلم للحديث معنى.

Барои ин ҳадис ман ҳеҷ маъно наметонам.¹

Маҳлаб гуфтааст:

عن ابن البطال إنه حكى عن المهلب قوله: لم ألق أحدا يقطع في هذا الحديث بشئ معين.

Касеро надидам, ки дар бораи ин ҳадис, бо қотъият ва яқин мӯътақид ба чизе ё маънои мушаххасе бошад.²

Ибни Ҷавзӣ дар бораи ин ҳадис мегӯяд:

قد أطلت البحث عن معنى هذا الحديث و تطلبت مظانه و سألت عنه فلم أقع على المقصود.

1- Оризатул аҳвазӣ фи шарҳи Тирмизии Ибни Арабӣ ҷ 9 с 69.

2- Фатҳул бории Ибни Ҳаҷар 1ҷ 3 с 182.

Ҳамоно баҳсу таҳқиқро дар бораи мақсаду манзури ин ҳадис тӯлонӣ кардам ва аз уламо ва бузургон дар бораи маънои он савол кардам, вале ба натиҷа нарасидам.¹

Ибни Таймия баъд аз ишора ба чанд лафзи ҳадиси 12 халифа мегӯяд:

و هكذا كان فكان الخلفاء أبو بكر و عمر و عثمان و علي ثم تولى من اجتمع الناس عليه و صار له عز و منعة معاوية و ابنه يزيد ثم عبد الملك و أولاده الأربعة و بينهم عمر بن عبد العزيز و بعد ذلك حصل في دولة الإسلام من النقص ما هو باق إلى الآن فإن بني أمية تولوا على جميع أرض الإسلام و كانت الدولة في زمنهم عزيزة.

Ҳамин гуна буд, пас хулафо Абӯбақр, Умар, Усмон ва Алӣ буданд. Сипас касе халифа шуд, ки мардум бар ӯ ҷамъ шуданд ва дар ӯ иззат ва тавонмандӣ буд ва ӯ Муовия ва писараш Язид, сипас Абдулмалик ва чаҳор фарзандаш мебошанд ва байни инҳо Умар ибни Абдулазиз буданд ва баъд аз ин, дар давлати Ислом нақс ба вучуд омад, ки то ҳоли ҳозир боқӣ аст. Ҳамоно Бани Умайя ба ҳамаи сарзаминҳои исломӣ ҳоким шуданд ва давлат дар замонашон азиз буд.²

Ин сухани охири Ибни Таймия бо ақидааш дар бораи Бани Умайя носозгор аст. Мо дар китоби "Ибни Таймия" намунҳое зикр кардем, ки Ибни Таймия худ

1 - Фатҳул борӣ 1ҷ 3 с 183.

2- Минҳочус суннаи Ибни Таймия ҷ 8 с 238.

меғӯяд: Бани Умайя подшоҳ буданд, на халифа ва худи Муовия меғуфт, ки ман аввалин подшоҳ ҳастам.¹

Каъбул Аҳбори Яҳудӣ (ки дар замони ҷаноби халифаи дуҷум муслмон шуд) меғӯяд:

حدثنا ضمرة عن ابن شاذب عن أبي المنهال عن أبي زياد عن كعب قال إن الله تعالى وهب لإسماعيل من صلبه اثني عشر قيما أفضلهم وخيرهم أبو بكر الصديق و عمر بن الخطاب وعثمان ذو النور يقتل مظلوما يؤتى أجره مرتين ملك الشام وابنه و السفاح ومنصور وسين وسلام يعني صلاح و عافية.

Ҳамоно Худованд ба Исмоил 12 бузург ва раҳбар бахшид, ки бехтарини онҳо Абӯбақр, Умар, Усмон, ки дорои ду нур буда ва мазлум кушта мешавад ва ду баробар аҷр хоҳад дошт, сипас подшоҳи Шом ва писараш (Муовия ва Язид) ва Саффоҳ, Мансур, Син ва Салом яъне Салоҳ ва Офит хоҳанд буд.²

Албатта Ибни Касир сухани Каъбул Аҳборро то ҷаноби Усмон нақл карда ва бақияро ҳазф кардааст.

Ибни Таймия, устои Ибни Касир меғӯяд:

وهؤلاء المبشر بهم في حديث جابر بن سمرة وقرر أنهم يكونون مفرقين في الامة ولا تقوم الساعة حتى يوجدوا وغلط كثير ممن تشرف بالاسلام من اليهود فظنوا أنهم الذين تدعو إليهم فرقة الرافضة فاتبعوهم.

1- Минҳоч-ус-сунна ҷ 4 с 522. Маҷмӯъ-ул-фатовои Ибни Таймия ҷ 4 с 478.

2- Китобул фитани Нуайм ибни Ҳаммод с 64. Таърихи Ибни Касир ҷ 6 с 281.

Ва ин 12 нафаре, ки Худованд ба Исмоил башорат дод, ҳамин касоне ҳастанд, ки дар ҳадиси Ҷобир ибни Самура башорат дода шудаанд. Ва муқаррар шуда, ки инҳо дар уммати исломӣ (дар замонҳои мухталиф) пароканда хоҳанд буд ва қиёмат барпо намешавад, магар ин ки ин 12 халифа тақмил хоҳанд шуд, вале бисёре аз Яҳуд, ки муслмон шуданд хато карданд ва гумон карданд, ки ин 12 халифа ҳамонҳое ҳастанд, ки шиаҳо мӯътақиданд ва ба ин хотир, муслмони шиа шуданд.¹

Агар ба ин сухан ва сухани гузаштаи Ибни Таймия диққат кунед, хоҳед дид, ки ин ду сухан ҳар кадом дигариро тақзиб мекунад.

Ибни Касир низ монанди устодаш Ибни Таймия меғӯяд:

و في التوراة البشارة بإسماعيل و أن يقيم من صلبه اثني عشر عظيما و هم هؤلاء الخلفاء الاثنا عشر المذكورون في حديث ابن مسعود و جابر بن سمرة و بعض الجبهة ممن أسلم من اليهود إذا اقترن بهم بعض الشيعة يوهوهم أنهم الائمة الاثنا عشر فيتشيع كثير منهم جهلا و سفها لقللة علمهم و علم من لقنهم ذلك بالسنن الثابتة.

Ва дар Таврот ба Исмоил башорат дода шуда, ки аз наслаш 12 раҳбари бузург ба вучуд хоҳад омад ва ин 12 бузург ҳамон касоне ҳастанд, ки дар ҳадиси Ибни Масъуд ва Ҷобир ибни Самура ворид шудааст, вале баъзе аз ҷоҳилони Яҳуд, ки

1- Минҳочус суннаи Ибни Таймия ҷ 8 с 238. Таърихи Ибни Касир ҷ 6 с 28 аз устодаш Ибни Таймия.

мусулмон шудаанд, аз он ҷо ки баъзе аз шиаҳо ба онҳо наздик буда ба онҳо гуфта, ки инҳо ҳамон имомони давоздаҳгонаи Аҳли Байт ҳастанд, пас ба хотири ҷаҳду нодонӣ ва кам будани илмашон ба суннати собит ва илми он касе, ки ин матлабро ба онҳо талқин карда, бисёре аз онҳо мусулмони шиа шуданд.¹

Ибни Касир ба яҳудиён таъна мезанад, ки ба хотири илм надоштану ҷаҳду нодонияшон мусулмони шиа шудаанд, вале худаш, ки муддаии илму дониш аст, натавониста ин 12 халифа ва ҷонишинони Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи)-ро муаррифӣ кунад. Бинобар ин илова бар ин ки суханони дур аз воқеият гуфта, суханони мутаноқиз низ ҳатто танҳо дар ҳамин мавзӯ аз худ ба ҷой гузоштааст. Гоҳе меғӯяд: Ҳасан низ тибқи ҳадиси Сафина ва васияти Алӣ аз хулафои 12 гона аст ва гоҳе ҳам он ҳазратро аз 12 халифа хориҷ кардааст ва бо ин ҳама натавониста ба уммати исломӣ ин 12 халифаро муаррифӣ кунад ва шумори онҳоро комил кунад. Пас вақте ин бузургвор худ наметавонад ин хулафоро бишносад ва муаррифӣ кунад, оё аз рӯи инсоф аст, ки ба дигарон таъна бизанад!?

Қундузии Ҳанафӣ баъд аз нақли ривоёти 12 халифа чунин менависад:

1- Тафсири Ибни Касир ҷ 2 с 34.

قال بعض المحققين: إن الأحاديث الدالة على كون الخلفاء بعده صلى الله عليه (و آله) و سلم اثنا عشر قد اشتهرت من طرق كثيرة، فبشرح الزمان وتعريف الكون والمكان، علم أن مراد رسول الله صلى الله عليه (و آله) و سلم من حديثه هذا الاثمة الاثنا عشر من أهل بيته وعترته، إذ لا يمكن أن يحمل هذا الحديث على الخلفاء بعده من أصحابه، لقولهم عن إني عشر، ولا يمكن أن يحمله على الملوك الأموية لزيادتهم على إني عشر، ولظلمهم الفاحش إلا عمر بن عبد العزيز، ولكوفهم غير بني هاشم، لأن النبي صلى الله عليه (و آله) و سلم قال "كلهم من بني هاشم" في رواية عبد الملك عن جابر، وإخفاء صوته صلى الله عليه (و آله) و سلم في هذا القول يرجح هذه الرواية، لأنهم لا يحسنون خلافة بني هاشم، ولا يمكن أن يحمله على الملوك العباسية لزيادتهم على العدد المذكور، ولقلة رعايتهم الآية (قل لا أسألكم عليه أجرأ إلا المودة في القربى) وحديث الكساء، فلا بد من أن يحمل هذا الحديث على الاثمة الاثني عشر من أهل بيته وعترته صلى الله عليه (و آله) و سلم لأنهم كانوا أعلم أهل زمانهم وأجلهم وأورعهم وأتقاهم وأعلامهم نسبا، وأفضلهم حسبا، وأكرمهم عند الله، وكان علومهم عن آبائهم متصلا بمجدهم صلى الله عليه (و آله) و سلم وبالوراثة واللدنية، كذا عرفهم أهل العلم والتحقيق وأهل الكشف والتوفيق. ويؤيد هذا المعنى أي أن مراد النبي صلى الله عليه (و آله) و سلم الاثمة الاثنا عشر من أهل بيته ويشهده ويرجحه حديث الثقلين، والأحاديث المتكررة المذكورة في هذا الكتاب وغيرها. وأما قوله صلى الله عليه (و آله) و سلم: "كلهم تجمع عليه الامة" في رواية عن جابر بن سمرة فمراده صلى الله عليه (و آله) و سلم أن الامة تجمع على الاقرار بامامة كلهم وقت ظهور قائمهم المهدي (رضي الله عنهم).

Баъзе муҳаққиқон гуфтаанд: Ҳадисе, ки далолат бар вучуди 12 халифа дорад, аз тариқи фаровон шӯҳрат ёфта ва равшан карда, ки мақсади Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз ин ҳадис, имомони 12 гона аз Аҳли Байташ ҳастанд, чун мумкин нест ҳамли ин ҳадис бар хулафо аз асқобаш, ки баъд аз он ҳазрат хилофатро ба даст гирифтанд ба хотири кам будани шумори онҳо аз 12 нафар. Ва ҳамчунин мумкин

нест ин ҳадис бар подшоҳони Бани Умайя ҳамл шавад ба хотири зиёдии шумори онҳо аз 12 нафар ва зулми ошқори онҳо ба ғайр аз Умар ибни Абдулазиз ва ҳамчунин ба хотири ин ки онҳо аз Бани Ҳошим нестанд, чун Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) дар ривояти Абдулмалик аз Ҷобир фармуд: Ҳамаи онҳо аз Бани Ҳошим ҳастанд ва пинҳон шудани садои он ҳазрат ба ҳангоми гуфтани ин сухан, ин ривоятро тақвият мекунад ва тарҷеҳ медиҳад... Ҳамли ин ҳадис бар подшоҳони Бани Аббос низ мумкин нест, чун шуморашон бисёр аст ва ба хотири ин ки ояги: "Биғ аз шумо аҷри рисолат намехоҳам ба ғайр аз дўстии Аҳли Байтам" ва ҳадиси Кисоро кам риоят мекардаанд. Пас ночор бояд ин ҳадис бар имомони 12 гона аз Аҳли Байти он ҳазрат ҳамл шавад, чун онҳо донотар, бузургвортар ва ботақвотарини аҳли замони худ ва болотарини онҳо аз ҷиҳати насаб ва афзалу ақраби замонашон дар пешгоҳи Худованди Мутаол будаанд. Илмашон ба василаи падаронашон аз тарафи Худованд ба бобояшон Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) мерасад. Аҳли илм ва таҳқиқ ва аҳли кашф ва тадқиқ Аҳли Байтро ингуна шинохта ва муаррифи кардаанд. Ва инро ки мақсади Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) аз 12 халифа имомони Аҳли Байташон ҳастанд, ҳадиси "Сақалайн" ва аҳодиси бисёри дигар, ки дар ин китоб ва китобҳои дигар зикр шуда таъйид мекунад. Ва аммо ин сухани он ҳазрат:

"Ба ҳамаи онҳо уммат иҷтимоъ мекунад" мақсади он ҳазрат ин аст, ки уммати исломӣ дар замони зуҳури Қоимашон (ҳазрати) Маҳдӣ (Разияллоҳу анҳу) ба имомати ҳамаи ин 12 имом иқрор мекунад.¹

Гўяндаи ин сухан Сулаймон ибни Иброҳим аст. Заркалии Ваҳҳобӣ дар бораи ӯ меғўяд: "Сулаймон ибни Хўҷа Иброҳими Хусайнии Ҳанафии Нақшбандӣ, шахси бофазилат аз аҳли Балх, (соли 1270 ҳиҷрӣ) дар Қўстанғания аз дунё рафт, аз ҷумлаи китобхояш "Маваддатул қурбо" аст. (Ал -Аъломи Заркалӣ ҷ 3 с 125).

Ин ҳам як эътирофест аз як олими мунсифи ҳанафӣ, ки монанди дигарон худро ба нодонӣ ва қачфаҳмӣ назада, балки ҳақиқати матлабро баён карда ва эътироф намуда аст, ки ғайр аз Аҳли Байти Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) ҳеҷ касе наметавонад ҷузъи ин 12 халифа бошад.

Чунон ки суханони бузургони аҳли суннатро мулоҳиза кардем, ҳеҷ як аз ин шахсиятҳои бузург, ки Худованд барояшон ҷазои хайр бидиҳад, ба ҳадиси Сақалайн ва Аҳли Байти Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) дар шарҳу маъно кардани ин ҳадиси шариф ишора накардаанд ва агар дар воқеъ ба ин ҳадиси мутавотир таваҷҷўҳ мекардаанд, ҳалли ин матлаб ва маъно кардани ҳадиси 12 халифа, хеле

¹ Янобеъ-ул-маваддаи Қўндузӣ ҷ 3 с 292.

барояшон осон мешуд ва ингуна сухани устоду шогирд, яъне Ибни Таймия ва Ибни Касир дар маънои ин ҳадиси ихтилоф аст. Ибни Касир ғайр аз Умар ибни Абдулазиз дигар Бани Умайро аз хулафо хориҷ мекунад, вале Ибни Таймия онҳоро ҷузви 12 халифа мешуморад.

Ҳамчунин мебинем, ки ҳатто байни сухани устоду шогирд, яъне Ибни Таймия ва Ибни Касир дар маънои ин ҳадиси ихтилоф аст. Ибни Касир ғайр аз Умар ибни Абдулазиз дигар Бани Умайро аз хулафо хориҷ мекунад, вале Ибни Таймия онҳоро ҷузви 12 халифа мешуморад.

Пас, агар мо ин ду ҳадиси мутаботиб ва қатъиро канори ҳам гузорем ба ин натиҷа хоҳем расид, ки ин 12 халифа ҳамон касоне хоҳанд буд, ки дар ҳадиси Сақалайн Худо ва Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) онҳоро раҳбарони ин уммат то рӯзи қиёмат муаррифӣ кардаанд. Ва дар ғайри ин сурат, ҳам наметавон барои ин ҳадиси шариф мисдоқ пайдо кард ва ҳам наметавон маъною мисдоқи он се ҳадиси гузаштаро пайдо карду ҷавоби онро дод, ки дар он ҳазрат фармудаанд: Бе байъати ба имом ва бе шинохти имом мурдан, ба монанди мурдани мардуми замони ҷоҳилият хоҳад буд.

Илова бар ин, хонадони Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) баргузидагони Парвардигор ҳастанд ва дар ҳадиси саҳеҳ ворид шуда, ки Ибни Аббос дар бораи ояти шарифаи зер меғӯяд:

"إن الله اصطفى آدم و نوحا وآل إبراهيم و آل عمران على العالمين"

"Ҳамоно Худованд Одам ва Нӯҳ ва Оли Иброҳим ва Оли Имронро бар оламиён баргузид. "

قال: هم المؤمنون من آل إبراهيم وآل عمران وآل ياسين وآل محمد.

"Онҳо мӯъминон аз Оли Иброҳим ва Оли Имрон ва Оли Ёсин ва Оли Муҳаммад ҳастанд".¹

Пас, бино бар ин ояти шарифа, Худованди Мутаол хонадони Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи)-ро бар уммати исломӣ баргузидааст.

Ин ҳақиқатро ҳадиси саҳеҳи зер низ таъйид мекунад:

ابن أبي عمار شداد أنه سمع واثلة بن الأسقع يقول : سمعت رسول الله صلى الله عليه (آلّه) و سلم يقول: إن الله اصطفى كنانة من ولد إسماعيل و اصطفى قريشا من كنانة و اصطفى من قريش بني هاشم و اصطفاني من بني هاشم.

Восила меғӯяд: Шунидам ки Паёмбар (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) мефармуданд: Ҳамоно Худованд Канонаро аз фарзандони Исмоил баргузид ва Қурайшро аз Канона баргузид ва Бани Ҳошимро аз Қурайш ва маро аз Бани Ҳошим баргузид.²

Пас ин ояти шарифа ва ҳадиси саҳеҳ низ раҳбарии хонадони Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи)-ро бар ин уммат таъйид карда ва таъкид намудааст.

1- Саҳеҳ Бухорӣ ҷ 3 с 1263. Тафсири Табарӣ ҷ 3 с 233 ва дигарон.

2- Саҳеҳи Муслим ҷ 4 с 1182 р 2272. Сунани Тирмизӣ ҷ 5 с 583 р 3605. Муснади Аҳмад ҷ 4 с 107 р 17027-17028.

Албатта далоили фаровони саҳеҳ ва собити дигар барои таъйиди он чи зикр кардем вучуд дорад, ки мо дигар намехоҳем ба онҳо ишора кунем ва умедворем иншоаллоҳ ошноӣ бо ин ду ҳадиси шариф ва пайравӣ ва амал ба он ду, сабаби ошноии бештари мо бо ахбори дигар дар ин замина ва бо Исломи ноб гардад ва коре кунем, ки дар охират дар пешгоҳи Худованди Мутаол ва Расули ғиромии Ислом (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) шарманда нашавем. Чидуна мумкин аст мо дар охират узре дошта бошем, бо ин ки ба чунин ҳадиси мутавотир ва чизе, ки ин ҳама Расули Худо (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) рӯи он таъкид кардаанд ва танҳо роҳи наҷот аз ғумроҳиро дар пайравӣ аз он муаррифӣ кардаанд, бетаваҷҷӯҳӣ карда бошем?

Ин навишторро дар ин ҷо ба поён мерасонем ва умедворем, ки Худованди Мутаол онро сабаби ошноӣ ва пайванди бештари муслимин бо хонадони поки Расули Ғиромии Ислом (Саллаллоҳу алайҳи ва олиҳ) қарор диҳад ва ба ҳамаи муслимин тавфиқи шинохту маърифати комили Қуръону Худованди Мутаол ва ин хонадони покро қаромат фармояд.

Худованди Мутаолро бар ин тавфиқе, ки дар анҷоми ин амал барои мо ато фармуд сипос меғӯям ва аз даргоҳи Он Офаринандаи Меҳрубон тавфиқи анҷоми амали холисона ва оқибат бахайриро барои ҳамагон хосторам.